

Kur'an ve Tebliğ
Yazar: Muhsin Kırati
Çeviri: Mustafa Eren

KUR'AN VE TEBLİĞ

İÇİNDEKİLER

Önsöz

GİRİŞ

Uyarı İç Güdüsel Bir Kanundur

Tebliğ Tarihi

Tebliğ Muhtevası ve Hedefleri

Tebliğ Kapsamı

Tebliğ Araçları

Özgürlük Esaslı Tebliğ

Muhatabı Tanımak

Tebliğ ve Gerekli Bilgi

Pratik Tebliğ

TEBLİĞİN YERİ

Tebliğ Nedir?

Tebliğ Etmek

Tebliğ Kapsam ve Merhaleleri

Tebliğ Gerekliliği

Tebliğ Ödülü

Hücceti Tamamlamak İçin Tebliğ

Tebliğde Mekan Unsuru

Tebliğde Zaman Unsuru

Fakirlik ve Tutkunluk Zamanında Hal-Hatır Sorma

Tebliğ Aracı

TEBLİĞİN USULÜ

Kalem ve Konuşma Usulü

1-) Allah'ın Adıyla Başlamak

2-) İlahi Vahiye Dayanmak

3-) Hak Esaslı Olmak

4-) Arı ve Beğenilir Olmak

5-) Aydın ve Aydınlatıcı Olmak

6-) Hak ve Batılı Ayırmak

7-) İyilik ve Liyakat

8-) Delilli ve Mantıklı Olmak

9-) Hesaplı ve Ölçülü Olmak

10-) Gelişmenin ve Yetkinliğin Aracı Olmak

11-) Müjdelemek ve Teşvik Etmek

12-) Kapsamlılık ve Çeşitlilik

13- Uyarı ve Nasihat (Öğüt)

14-) Açık ve Tavizsiz Olmak

15-) Durumun Gerektirdiği ile Uyuşmak

16-) Yaş ve Sözün Dengeli Olması

17-) Sade ve Kolay Konuşmak

18-) Edebi ve Olgun Konuşmak

19-) Yumuşak ve Yavaş Konuşmak

20-) Sözün Öz ve Faydalı Olması

21-) Uyum ve Düzen

22-) Eda ve Uygun Hareketler ile Konuşmak

DAVETÇİNİN ÖZELLİKLERİ

Davetçinin Özellikleri

1- Bilinç

2- Hedefe İman Etmek

3- Öncü Olmak

4-İhlâslı Olmak

5- Adil ve Sevgi ile Nefretten Uzak Olmak

- 6- Tahammüllü ve İstikametli Olmak
- 7- İlahi Vaatlere Ümit Taşımak
- 8- İlim ve Amel Ehli Olmak
- 9- Korkusuz ve Cesur Olmak
- 10- Eleştiri Kabul Etmek
- 11- Mahrumların Hamisi Olmak
- 12- Allah'a Tevekkül Etmek
- 13- Yumuşak Huylu, Sevgili ve Şefkatli Olmak
- 14- Halkçı ve Sorunları Bilici Olmak
- 15- Parti ve Hiziplerden Uzak Durmak
- 16- Geçmiş Güzel Olmak
- 17-Dürüst Olmak
- 18-Düzenli Olmak ve Zamanın Değerini Bilmek
- 19- Sade ve Gösterişsiz Yaşamak
- 20- Alçakgönüllü ve Bağışlayıcı Olmak
- 21-Temiz, Hoş Kokulu ve Bakımlı Olmak

TEBLİĞ YÖNTEMLERİ

Tebliğ Yöntemleri

- 1-) İlahi Rahmet ve Nimetlerin Hatırlanması
- İstiklal ve Özgürlük Nimeti
- Düşmanı Yenme Nimeti
- Rızık ve Azık Nimeti
- Vahdet Nimeti
- Önderlik ve Hidayet Nimeti
- 2-) Duyguları Tahrik Etmek
- 3-) Muhataptan Soru Sormak
- 4-) Tarihin ve Öncekilerin Akıbetinin Açıklanması
- 5-) Teşvik ve Tehdit Etmek
- 6-) Telkinde Bulunmak
- 7-) Benzetme ve Örneklendirme
- 8-) Delil, Cedel ve Münazara
- 9-) Soğuk Savaş

- 10-) Sanattan Yararlanmak
- 11-) Kıssa Anlatmak
- 12-) Manaların Çağırışımı
- 13-) Dünya ve Ahiret Arasını Dengelemek
- 14-)Mukayese Etme Usulü
- 15-) Aksi Var Sayma Yöntemi
- 16-) Hazırlık Yapmak ve Zemin Oluşturmak
- 17-) İyi ve Kötü Örnekleri Tanıtma
- 18-) Devamlılık ve Tekrar
- 19-) Müştereklere Davet
- 20-) Dolaylı Anlatım
- 21-) Aşamalı Anlatım

DAVETÇİNİN VAZİFELERİ

Davetçinin Vazifeleri

- 1-) Kendini Yetiştirmek ve Pratik Tebliğ
- 2-) Eğitim ve Tezkiye (Arındırma)
- 3-) Velayetin ve Rehberliğin Tebliği
- 4-) Tağut ile Mücadele
- 5-) Hurafeler ile Mücadele
- 6-) Başkalarına Saygı Duymak
- 7-) Muhaliflere Yönelik Uygun Tavrı Takınmak
- 8-) Sahnede Hazır Olmak
- 9-) İslami İlimleri ve Şer'i Hükümleri Bilmek
- 10-) Yeni Nesle Önem Vermek
- 11-) Allah'tan Yardım Dilemek

UYARILAR

Davetçiye Uyarılar

- 1-) Dünya ve Üstünlük İsteminden Sakınmak
- 2-) İlimsiz ve Amelsiz Sözden Sakınmak
- 3-) Bidatten, Tahriften ve Sentezcilikten Sakınmak
- 4-)Yanlış Tahlillerden Sakınmak

- 5-) Gafletten Korunmak
- 6-) Mesuliyet Kabul Etmekten Kaçınmak
- 7-) Töhmets Konumundan Kaçınmak
- 8-) İstibdat ve Tefrikadan Kaçınmak

Kutlu İslam Peygamberi Muhammed b. Abdullah (s.a.a)'e

Yemen'deki ilk İslam davetçisi Hz Ali (a.s)'a

Habeşistan'daki ilk İslam davetçisi Cafer-i Tayyar'a,

Medine'deki ilk İslam davetçisi Mus'ab b. Umeyr'e,

Tarih boyunca Aşura hareketinin mesajını ulaştıran
Zeyneb-i Kubra'ya

Ve Allah yolunda can verip, bizi İslam ile tanıştıran
davetçilere ve özellikle amel ve kanları ile halkı dalaletten
kurtaran şehitlere ithaf edilir.

Önsöz

Davet, iyiliği emretmek, kötülükten sakındırmak, öğüt vermek ve irşat etmek, İslam'ın önemli konularından olmasına karşın, bunların metotları hakkında fazla kitap yazılmamıştır. Allah'ın yardımıyla, davet konusunu araştırmak maksadıyla, Kur'an'ı baştan sona bir kez inceleyip, tebliğin metodu ve davetçinin özellikleri hakkında yüzlerce ayet buldum ve bunları yirmi yıllık tebliğ tecrübesi neticesinde ele geçirdiğim bulgularla birlikte, bir kitapta İslam davetçilerine sunabildim. Dileğimiz, İslam'a davet konusunu ciddi algılamamız, onun metotlarını öğrenmemiz, havzanın ve üniversitenin değişik bilim ve araçlardan yararlanarak, tecrübe ve istatistikleri değerlendirip başkalarının propagandalarıyla ölçerek ve Peygamberlerin, masum imamların ve din büyüklerinin davet yöntemleri hakkında araştırma tezleri yazarak tebliğ derdi taşıyanları ilim ve tecrübe silahıyla mücehhez etmeleridir, ta ki samimiyet ve ihlas sebebiyle gaybi yardımlarda bulunan Allah, kendi dininin davetçilerine yardım etsin.

Evet, halkı hidayete erdirmek ve bilinçlendirmek, davetçilerin görevidir ve bu, Allah'ın onlardan aldığı bir ahit ve sözdür.

Hiz. Ali (as.) buyuruyor ki:

“Allah öğrenmeleri için bilmeyenlerden ahit ve söz almadan önce bilmeyenlere, öğretmeleri için bilenlerden söz almıştır.”¹

Bugün dinsiz dünya emperyalizminin yararlandığı en önemli araçlardan biri de propaganda unsurudur. Modern propaganda araçlarından yararlanmak suretiyle, imkansız mümkün kılmakta ve devletleri devirebilmekteler. Devrimleri yenilgiye uğratabilmekte ve zehirli düşünce ve sapık kültürlerini saf ve bilinçsiz insanların ruh ve canlarına aşılamaktalar. O halde, bize düşen bu önemli konuya daha fazla eğilmek ve insanları bilinçlendirmek suretiyle bu propagandaları etkisiz hale getirmektir.

İmam Humeyni'nin sözlerini yolumuzun meşalesi bilmeliyiz. O önder şöyle buyurmaktadır: “Propaganda (davet, tebliğ) çok önemli ve hassas bir meseledir. Yani dünya propaganda ile hareket etmektedir. Düşmanlarımız, diğer unsurlardan yararlanmadıkları ölçüde propaganda unsurundan yararlanmaktadırlar ve biz, propaganda konusuna çok önem vermeli ve diğer bütün şeylerden daha fazla ona eğilmeliyiz.”²

Tarih boyunca, Müslümanların geri kalmalarının sebeplerinden biri de, bir tebliğ teşkilatının ve organının olmayışıdır. Yani ihtiyaçları göz önünde bulundurup, mevcut tebliğsel güç esasınca onları taksim edecek ve program hazırlayacak bir merkezin bulunmayışıdır.

Kur'an-ı Kerim tebliğ için bir teşkilatın varlığını gerekli görmek ve şöyle buyurmaktadır:

¹ Usul-i Kafi, c. 1

² Sahife-i Nur, c. 17, s. 157

“Sizden;hayra çağıran, iyiliği (marufu) emreden ve kötülükten (münkerden) sakındıran bir topluluk bulunsun.”¹

İki kişilik davetler, teşkilatsal çalışmanın bir numunesi olup, davetçiler tebliğ işlerini kendi aralarında taksim ederler. Hz. Musa'nın ve Harun'un (a.s) tebliğsel hareketi buna bir örnektir; Hz. Musa, elçi ve Harun ise güzel konuşmasından ötürü mesajı bildiren idi.

Belki de bu delil uyarınca olsa gerek İmam Sadık (a.s), bu tip daveti övmektedir: ***“Allah, bir başkasıyla beraber olup, bizim yolumuza davet eden kula rahmet etsin.”²***

İslam'ın ilk döneminde ve ondan önceki dönemde Allah'ın evliyalrı tarafından yapılan faaliyetler, teşkilatsal çalışmanın numuneleridir.

Hz. Peygamber (s.a.a), hicret esnasında Hz. Ali'yi (a.s) kendi yerine Mekke'de bıraktı ve Musab'ı kendinden önce Medine'ye yolladı. Ayrıca hicretten sonra, son haberleri kendisine bildirmesi için Abbas'ı Mekke'de bıraktı.

“Şehrin öbür yakasından bir adam koşarak gelip dedi ki: Ey Musa, önde gelenler, seni öldürmek, konusunda aralarında görüşmektedirler, artık sen çık git.”³

Bu ayetten Hz. Musa'nın (a.s) zulüm ile mücadele hareketinde gizli memurları olduğu anlaşılmaktadır.

İmam Hüseyin (a.s), Medine'nin haberlerini Kerbela'ya ulaştırması için Muhammed b. Hanifiye'yi Medine'de bıraktı ve Kufe'nin durumunu değerlendirmesi ve kendisine bildirmesi için de Müslim b. Akil'i Kufe'ye yolladı.

¹ Al-i İmran suresi, 104. ayet

² Bihar-ul-Envar, c. 1, s. 200

³ Kasas suresi, 20. ayet

İslam düşmanları, İslam'ın ilk döneminde, kendi dağıtık güçlerini bir araya getirip düzenlemek ve Müslümanlarla mücadelede etmek için mescitten yararlandıkları gibi, bugün de kendi propagandaları için, en güçlü teşkilatlardan yararlanmaktadırlar.

“Zarar vermek, inkarı (pekiştirmek), mü'minlerin arasını ayırmak ve daha önce Allah'a ve elçisine karşı savaşanı gözlemek için mescid edinenler.”¹

Bundan dolayı, düşmanlara karşılık vermek için bugün tebliğsel güçlü bir teşkilatın gerekliliği daha fazladır. Zira çok güçlü teşkilatı olan bir dünyanın mukabilinde cüz'i ve ferdi tebliğ ile yetinilemez. İslam davetçileri, birbirlerine destek olup, düzenli bir teşkilat ve tüm güçleri ile düşmanın kültür saldırısının aleyhinde kıyam etmelidirler ve eğer buna güç yetiremezlerse, diğer davetçiler onların yolunu sürdürmeli ve La ilahe illallah ve Muhammed'ur-Resulullah bayrağını her zaman dalgalanır şekilde korumalıdır.

Cemaat namazı esnasında, cemaat imamı ölürse veya şehit olursa ya da baygınlık geçirirse yahut abdesti kırılırsa veya abdestinin olmadığını anlar ve namazı terk ederse, bir ferdin birinci saftan biraz öne çıkması ve namazı kesildiği yerden kıldırması gerekliliği gibi, bir ferdin gitmesiyle Müslümanların cemaati ve teşkilatı da dağılmamalıdır.

Uhut savaşında Peygamberin öldürüldüğüne dair bir feryat yükseldi, Müslümanlardan bir grup firar etti ve sonra şu ayet nazil oldu:

¹ Tevbe suresi, 107. ayet

“O (Muhammed), ölürse ya da öldürülürse, siz topuklarınız üzerinde gerisin geriye mi döneceksiniz?”²

Bu ayetten tebliğin ve Müslümanların cemaatinin önderin ölmesi halinde bile, dağılmayacak ve bozulmayacak derecede sağlam olması gerektiği anlaşılmaktadır.

Hz. Peygamber (s.a.a), savaşlarda birden fazla komutan atar ve şöyle buyurdu: ***“Eğer birincisi şehit olursa, ikincisi onun yerini alsın ve eğer ikincisi şehit olursa üçüncüsü onun yerini alsın.”*** Bu şekilde Hz. Peygamber (s.a.a), düzenin bozulmasını engellemekteydi.

Aynı şekilde Kur'an, Peygamberlerin risaletinin devamlılığı hakkında şöyle buyurmaktadır:

“Sen onlara, o şehir halkının örneğini ver; hani oraya elçiler gelmişti. Hani onlara iki (elçi) göndermiştik, fakat ikisini yalanlamışlardı. Biz de (iki elçiyi) bir üçüncüyle güçlendirdik; böylece dediler ki : Şüphesiz biz, size, gönderilmiş elçileriz.”²

Sonuç olarak, bu kitabın konularını ilk önce Kum ilim havzası talebelerine ve İmam Sadık Üniversitesinin yüksek lisans öğrencilerine ders verdiğimi ve sonra ise değerli Dehnevi beyin onları düzenleyip, kitaplaştırdığını belirtmeliyim. Baskı esnasında da, değerli Rehber beyin “Tebliğde Bir Araştırma” adlı kitabı elime ulaştı ve ben bu kitabı incelemek suretiyle kitabın giriş bölümünü yazmada ondan yararlandım.

¹ Al-i İmran suresi, 144. ayet

² Yasin suresi, 13 ve 14. ayetler

Allah'tan bu kitabı faydalı ve sorun halledici kılmasını diliyorum. Zira faydasız ilim o kadar tehlikelidir ki Hz. Peygamber (s.a.a), her gün böyle bir ilimden Allah'a sığınmakta ve şöyle buyurmaktaydı: **“Allah'ım! Faydasız ilimden sana sığınıyorum.”**

Ayrıca bu kitap hakkında eleştirilerini ve önerilerini yollayacak kimselere de şimdiden teşekkür ediyorum.

Muhsin Kırati

Giriş

Uyarı İç GÜDÜSEL Bir Kanundur

Bir hayvanın tehlike hissettiği zaman diğer hayvanları uyardığı veya bir şeyi ele geçirdiği vakit ondan yararlanmaları için diğer hayvanlara haber verdiği, hayvanlar arasında oldukça görünmektedir.

Kur'an, bu konu hakkında bir örnek nakletmektedir: Hz. Süleyman'ın ordusunun geçtiği esnada, bir karınca, askerlerin ayakları altında kalıp ezilmemeleri için diğer karıncaları yuvalarına gitmelerine dair uyarmaktadır.¹

Aynı şekilde Kur'an'da Hudhud'un, Sebe bölgesi halkının güneşe taptıklarını öğrendiği zaman onu Hz. Süleyman'a bildirdiğini okumaktayız.²

Yine bugün dünyada suçların tespitinde ve eve yabancıların girişini haber vermede hayvanlardan yararlanılmaktadır. Bundan dolayı bir içgüdü olan uyarı ve tehlike ilanını Allah, insanların dışındaki canlılara da vermiştir.

Tebliğin Tarihi

İnsanları tehdit eden tehlikeler sürekli var olduğundan, uyarıcılar da her zaman var olmuşlardır. Kur'an buyuruyor ki:

¹ Neml suresi, 18. ayet

²Neml suresi, 24. ayet

“Hiçbir ümmet yoktur ki, içinde bir uyanıcı gelip-geçmiş olmasın.”¹

Yeryüzündeki ilk fert, davetçi idi ve Hz. Peygambere (s.a.a) inen ilk ayet de onu kıyam etmeye ve uyarmaya davet etmektedir:

“Kalk (ve) bundan böyle uyar.”²

Tebliğin Muhtevası ve Hedefleri

Tebliğin değişik hedefleri vardır; emperyalizmin halkları sömürmenin dışında bir hedefi bulunmamaktadır, bundan dolayı bütün güç, olanak ve bütçesini başkalarını sömürmek, tahkir etmek ve kendine itaat ettirmek için sarf etmektedir. Ama tebliğin Peygamberlerin okulundaki hedefi ise, halkı tağutlardan, nefsanî arzulardan, cehaletten, tefrikadan ve şirkten kurtarmak ve de onları Allah’a ve ilahî kanunlara davet etmektir. Bütün Peygamberlerin davetinin muhtevası bir idi:

“Andolsun, biz her ümmete: Allah’a kulluk edin ve tağuttan kaçının (diye tebliğ etmesi için) bir elçi gönderdik.”³

Kur’an, İslam’ın tebliğdeki hedefi hakkında şöyle buyurmaktadır:

¹ Fatır suresi, 24. ayet

² Müddessir suresi, 2. ayet

³ Nahl suresi, 36. ayet

“Peygamberlerin daveti size hayat vermek içindir.”¹

Hz. Ali Nehc’ül-Belağa’da şöyle buyurmaktadır:

“Peygamberler, akhın definelerini (gizliliklerini) ortaya çıkarmak için geldiler.”²

Hedef, Allah’ın kanunun yayılması, zulüm ile mücadele etmek, adalete ve takvaya çağırarak, hücceti tamamlamak, iyiliği emretmek ve kötülükten sakındırmaktır. Dolayısıyla tebliğ, çok değerli bir eylemdir ve Allah, birinci derecede bunun sorumluluğunu Peygamber ve evliyaların ve sonra da Rabbani alimlerin omzuna yüklemiştir. Bunun için tebliğ, bir meslek ve gelir kaynağı değildir, aksine ilahî ve insani bir vazifedir.

Tebliğin Kapsamı

Tebliğ, belirli bir mekan ve zaman ile mahdud değildir ve onda sınır ve bölge yoktur. Hz. Peygamber (s.a.a) Yemen, Habeşistan, Bizans, İran ve Yemen ülkelerinin liderlerine davet mektupları yazmaktaydı ve İmam Humeyni de (r.a) aynı şekilde, Marksist güçlerin en büyük önderine davet mektubu yazmıştır.

Afrika’daki Tanzanya ve Zengbor ülkelerinin gemi ile oralara seyahat eden Fars tacirlerinin vesilesiyle Müslüman olduklarını tarihte okumaktayız.

On birinci asırda bir savaşın vuku bulmasıyla Müslüman bir alim esir oldu, onu Bizans’a götürdüler ve bu alim yaptığı tebliğ ile İslam’ı Bizans’a taşıdı.

¹ Nahl suresi, 36. ayet

² Nehc’ül-Belağa, 1. hutbe

Kazvinli¹ bir alimin Çin'e hicret etmesiyle, İslam Çin'e girmiştir ve Çad'ın Kuzey bölgesi halkı, birkaç Müslüman kadının vesilesiyle İslam ile tanışmıştır.

Geçmişteki Müslüman davetçilerin tarihi budur, ama bugün kilise, İncili 1200 dile tercüme ederek ve Hristiyanlığı dünya radyolarından yayarak sesini tüm dünyaya duyurmaktadır.

Bir zamanlar, Medine'ye giden Musab, Habeşistan'a giden Cafer-i Tayyar ve Yemen'e giden Hz. Ali gibi Müslümanlar hicret ederek İslam'ı yaymaktaydılar. Ama bugün bizler oturmuş bulunmaktayız. Hristiyan rahipler, hatta Papanın kendisi, bütün dünyayı dolaşmakla ve tebliğ yapmaktadır.

Tebliğ Araçları

Tebliğ araçları konuşma, kalem, film ve tiyatro ile sınırlı değildir. Eskiden tebliğin aracı, oyma taşlara çizilen resimlerden ibaretti, ama yavaş yavaş şiir, beyan ve sonra kitap ve bugün film ve kaset suretine büründü.

Bugün dünya emperyalizmi, kendi hedeflerini birçok araç ile dünyada gerçekleştirmektedir. Biz, bunların bir kısmını beyan ediyoruz:

- 1-Resim ve poster
- 2-Gazete ve dergi
- 3-Radyo ve Televizyon
- 4-Broşür ve posta kutuları aracılığıyla düzenli yazışmalar
- 5-Diplomatik memuriyetler
- 6-Soğuk savaş ve sayia oluşturma
- 7-Tahrik olmuş kitapların hazırlanması ve yayınlanması
- 8-Turizm ve gezgincilik

¹ İran'da bir şehir

9-Erkek ve kız çalışmaları, cinsi cazibeli radyoların kurulması

10-Uzmanların ve kültürel, ekonomik, askeri ve hukuki danışmanların yollanması

11-Gençleri cezpt etmesi için kızlar yoluyla yapılan hizmetler

12-Parasız İngilizce kurslarının teşkil edilmesi

13-Müslümanların nüfusunun yoğun olduğu ülkelerde onların nüfusunu kontrol etmek için aile planlaması faaliyetleri

14-Elbise modası ve tüketimcilik propagandası

15-Göç etmiş Müslümanlar ile evlenmek

16-Parasız sağlık, tedavi ve eğitim hizmetlerinin sunulması

17-Kültürel yarışmaların düzenlenmesi

18-Propaganda amacıyla telefon hatlarının irtibatı

19-Video ve uydu aracılığıyla film hazırlanması ve ihraç edilmesi

20-Teknolojinin yanında kendi kültür, adet ve ananelerini intikal ettirmeleri

Bütün bu araçlar, o denli büyük bütçeyle ne amacını gütmektedir? Amerika, kendi askeri gücü için 200 milyar dolar bütçe ayırdığı bir yılda, neden dünyasal propagandası için 90 milyar dolar yatırım yapmaktadır?

Hitler'in propaganda bakanı şöyle demektedir: Gaz ile yüzlerce kişi zehirlenmektedir, ancak sayia/propaganda ile yüzlerce milyon insan zehirlenebilir.

Napolyon şöyle söylemektedir: "Ben mermilerin sesinden daha çok gazetelerin kalemlerinin sesinden korkmaktayım!" Amerika'nın geçmiş cumhurbaşkanı Carter şöyle

demektedir: “Propaganda için bir dolar, silahlanmak için on dolardan daha iyidir.”¹

Netice itibariyle bu, zamanımızdaki propagandanın ve dünya emperyalizminin ona verdiği önemin portresidir ve programsızlık, bütçesizlik ve tembellik ise bizim vaziyetimizdir.

Eğer biz de İslam’ın ilk dönemindeki gibi hicret etseydik ve Kur’an’ın emriyle “yeryüzünde geziniz” ayetiyle amel etseydik ve Alice uzak ve yakın bölgelere, şehir ve ilçelere, iç ve dış seferlere gitseydik,

Eğer yurt dışına yollanan üniversite öğrencilerimizin her biri bir davetçi ve yüksek dereceli heyetlerimiz siyasi, ekonomik görüşmeler ve resmi ve gayri resmi geziler ile birlikte gerçek Muhammedi kültürü yayma düşüncesinde olsaydılar,

Eğer her alim, Sünni bir alime yüze yakın mektup yazarak onun kalbini cezp etmeyi başaran Allame Seyyid Şerefuddin gibi hareket etseydi,

Eğer Çin’in yüzlerce ferdi Farsça ile tanıştırmaları gibi biz de birkaç ferdi Çince ile tanıştırsaydık, hicreti kendimize farz ve rahatlığı haram bilseydik,

Eğer sapma gördüğümüz an, Hudhudca Süleymanların yanında bağırıyaydık, ne zamanki bir mazlum görsek, Zeynebce şehirlerde feryat atsaydık, Kur’an’ı terk edilmişlikten kurtarsaydık ve İslam’ı tüm dünyada susuz aşışklarına tanıtsaydık,

Eğer havza ve üniversite öğrencilerimiz birbirleriyle dost olsaydılar, genç akraba ve komşularını her hafta toplasa ve onlara ihlâslıca faydalı bilgiler aktarsaydılar,

Eğer her okulda bir alim, genç nesil ile cemaat namazı kılsaydı ve kısa bir konuşma yapsaydı,

¹ Tebliğde Bir Araştırma

Eğer her nerede olsa alenen ezan okuyan ve namaz kılan şehit Nevvab Sefavi’nin ruhiyesi bizde olsaydı,

Eğer biz de İmam Rıza’nın kabrini ziyaret etmek için Tahran’dan Meşhed’e giden ve Meşhed sokaklarında kendisine ilçelerden birinin alime ihtiyacı olduğu söylendiği an, İmam Rıza’nın kabrini ziyaretten vazgeçen ve ilçedeki tebliğin sevabı İmam’ı ziyaret etmekten az değildir diyen ve tam oradan çiftçilere bir konuyu aydınlatmak ve bir hadis söylemek için ilçeye doğru hareket eden Ayetullah Saidi gibi olsaydık,

Eğer yan yana oturup konuşmak yerine, iş bölümü yapıp, alim ve yazarlarımızın her biri uygunsuz rekabetler yerine bir bölgede İslam’ı yaymayı üzerine alsaydı,

Ve eğer mescitlerin süslerine harcanan paralar, mescit ehline özellikle de genç nesle harcansaydı ve her bir Müslüman İslam’ı tanımanın ve tanıtmmanın peşinde olsaydı, nasıl bir olay gerçekleşirdi? O zaman insanların Allah’ın dinine¹ dalga dalga girdiklerini görürdük.

İmam Rıza şöyle buyurmaktadır: “Eğer halk bizde hangi konuların olduğunu bilirse bizim tarafımıza gelecektir.”

Her haliyle, Allah, hepimizi uyandırsın. Yaklaşık yirmi yıldır radyo ve televizyonda, havza ve üniversitede ve değişik şehirlerde tebliğ çalışması yapan bendeniz, kendi vazifemi, yerine getirdiğimi söyleyemem! Kusurumuzdan dolayı Allah’tan af dilemeli ve en azından tacirlerin eşyalarının reklamı için çabaladıklarını ölçüde Allah’ın dininin tebliği için çabalamalıyız.

Birkaç ahlaki öğüt dışında bir şeyi olmayan, kitapları tahrif edilmiş olan, rehberleri süper güçler gibi saraylarda yaşayan ve zulüm karşısında susan Vatikan’ın ve Kilisenin iki milyardan fazla tirajı olan beş bin civarında dergi ve

¹ Nasr suresi, 2. ayet

gazetesi bulunmaktadır; bazı yayınları seksen dile tercüme edilmektedir ve yüz elli bin Hıristiyan alimini dünya ülkelerine yollamaktadırlar.

İdeolojilerinin boş olduğu aydınlanan ve biri diğeri ardınca çöken Marksist ülkeler, kendi liderlerinin kitaplarını yüz bir dile çevirdiler ve yaydılar.

Ama bizim, “Batıl, ona önünden de, arkasından da gelemmez.”¹, “Onda hiçbir çarpıklık yoktur”² özelliğinde bir Kur’anımız ve en güçlü delil ve kanıtlarla birlikte adil, muttaki ve zahit önderlerimiz olmasına karşın, ciddi bir planlamanın olmayışı yüzünden gözle görülür bir faaliyet yapmamışızdır. Allah’ın selamı, hareket ve kanlarıyla bu açıkların, eksikliklerin bir çoğunu telafi eden ve İslam dünyasını gerçek Muhammedi İslam’a yönelten İmam Humeyni’ye ve şehitlere olsun.

Özgürlük Esaslı Tebliğ

Kur’an bir çok ayette şöyle buyurmaktadır:

“Ey Peygamber! Senin vazifen bildirmektir, mecbur kılmak ve zorlamak değildir, isteyen uysun ve istemeyen uymasın. “Ki onlar sözü işitirler ve en güzeline uyarlar.”³

Düşünme, akıl yorma, bilme ve şuur esasınca seçme hakkı, yüce İslam dinin üstünlüklerinden biridir.

İslam, kendi davetini özgürlük ilkesiyle ve de mantık ve öğüt yoluyla güçlendirmiştir. Hz. Peygamber (s.a.a), bir gün

¹ Fussilet suresi, 42. ayet

² Kehf suresi, 1. ayet

³ Zümer suresi, 18 ayet ve Al-i İmran suresi, 64. ayet

içerisinde dünyanın değişik noktalarına; Rum ve İran imparatorlarına ve Habeşistan, Şam ve Yemen padişahlarına kaç mektup yolladı, ama onun daveti irşat ve hidayet esasıncaydı; zorlama, mecbur kılma veya tehdit ve tamahlandırma esasınca değildi. Tıpkı Hz. Peygamberin Kitap Ehli’ne yönelik davet usulünün müştereklere çağrı oluşu gibi.¹

Hz. Peygamber (s.a.a), İslam’a davet etmek kastıyla kendisine eziyet eden Yahudi bir ferde hasta ziyaretinde bulundu ve o Yahudi de böyle bir davranıştan ötürü Müslüman oldu.

O hazret, amcası Hamza’nın katili olan Hind’in kölesi Vahşi’yi affedip, Müslüman oluşunu kabul etti. Evet, İslam’ın davet esası hakperestlik, gerçekçilik, mantık, fıtrat ve insan sevgisidir.

Kur’an, insanları tefrikadan vahdete, iç çatışmadan kardeşliğe, cehaletten ilime, şirkten tevhide, ilkelikten medeniyete, tağuta tapmaktan Allah’a tapmaya, alçaklıktan, zilletten ve hakaretten takvaya, izzete ve fedakarlığa çağırmaktadır.

Peygamberler, adaleti sağlamak için gelmişlerdir:

ليقوم الناس بالقسط ve onlar vahiy dışında bir söz

söylememektedirler. وما ينطق عن الهوى

İşte bu metot ve muhteva ile Hz. Ali’nin davetiyle Hemdan Kabilesi, Müslüman oldu ve kardeşi Cafer-i Tayyar Habeşistan padişahının kalbini İslam’a ısındırdı ve Mus’ab, Medine’ye hicret edip (İslam’ı) tebliğ ederek ve halka Kur’an öğretmekle Hz. Peygamber (s.a.a)’ın hicret etmesinin zeminini hazırladı.

¹ Al-i İmran suresi, 64. ayet

İslam'ın açıklığı, doğruluğu, gerçekliliği ve ahlakı, insanın yalan, töhmet, şayia ve hakaret ile karışık başka insanların propagandalarını gördüğü vakit müşahade edilmektedir. Tatlı etrafındaki sinekler gibi bazı şairler, kendi sapık yollarına çağırarak için şiir söylemektedirler; **“Şairler ise; gerçekten onlara azgın sapıklar uyar.”**¹

Bazılarının propagandalarının öylesine bir çekiciliği vardır ki, hatta Hz. Peygamberi bile şaşırtır derecededir: **“İnsanlardan öylesi vardır ki, dünya hayatına ilişkin sözleri senin hoşuna gider.”**² Ancak İslam kendi tebliği için herkesten ve her yoldan yararlanmayı kabul etmemektedir.

Bundan dolayı Kur'an şöyle buyuruyor:

“Ben, saptıncıları, yardımcı-güç de edinmedim”³

“Zulmedenlere eğilim göstermeyin, yoksa size ateş dokunur.”⁴

Bazen tanınmış şahıslar, Hz. Peygamber(s.a.a)'e eğer biz Müslüman olursak ve senin dinini kabul edersek, bize bir ayrıcalık verilecek mi, diye sormaktaydılar ve Hz. Peygamber (s.a.a) en açık şeylikle hayır cevabını vermektedir!

İslam, kendi davetinde hatta düşmana sövmeye bile izin vermemektedir. Hz. Ali(a.s), Siffin savaşında askerlerine; **ben, sizin sövmelerinizden rahatsızım, bizim mantık taşımakla beraber sövmeye ihtiyacımız yoktur,**⁵ diye

¹ Şuara suresi, 224. ayet

² Bakara suresi, 104. ayet

³ Kehf suresi, 31. ayet

⁴ Hud suresi, 113. ayet

⁵ Nehc'ül-Belağa, 206. hutbe

buyurmaktaydı. Hz. Ali (a.s), bir başka yerde de şöyle buyurmaktadır:

“Gerçek imanın alameti, insanın zararına bitse dahi hakkın taraftarı olmasıdır.”¹

Gerçekten de İslam'ın tebliğ yöntemleriyle başkalarının metotlarının karşılaştırılması, bizzat İslam'ın hak oluşunun göstergesidir. Burada “Tebliğde bir araştırma” kitabından bazı cümleleri aktararak kilisenin tebliğ yöntemine bir bakış atmamız yersiz olmayacaktır.

Hristiyanlık bazen, kurtarıcı din söylemiyle Afrika'nın geri kalmış milletleri arasında propaganda yapmakta ve mukaddes “kurtarıcı” kelimesini araç kılmaktadır. Ve bazen de “Marksizm, Hristiyanlığın kalbi” adlı bir kitap basarak sol eğilimin kuvvetli olduğu fertlerin kalbini kazanmaktadır. Papa'nın Türkiye'deki elçisi bir röportajda; Laiklik iyi bir ideolojidir, demekte ve (bu şahıs) bazen de şarkıcı kadınları kiliseye çekicilik kazandırması amacıyla dans ve müzik eşliğinde oraya götürmektedir!

Hindistan'da bir Papaz, penise tapanların mabedine gitmekte ve Hristiyanlığı yaymak ve putperestlerin kalbini kazanmak için onların heykelinin boynuna haç asmaktadır. Acaba gerçekte hedeften el çekmek olan bu şekil tebliğ ile halk maneviyata davet edilebilir mi?! Elbette kilisenin müspet metotları da vardır. Örneğin; dünya çapında iki binden fazla hastane ve 200 parasız klinik, altıyüz doksan sekiz cüzam tedavi merkezi ve ikibin altıyüz elli beş yetimhane kilise tarafından idare edilmektedir ve bugün Afrika'da on beşbin civarında Hristiyan misyoneri 16671 yüksek okulda, 500 dini okulda, 600 hastanede, 120 mülteci

¹ Nehc'ül-Belağa, 488. hikmet

kampında ve 511 klinikte faaliyet yapmaktadır; bu mülteci ve yetimlerin çoğu da Müslüman çocuklarıdır.

Kilise, dünya çapında 36450 ilkokul, 11154 ortaokul ve lise inşa etmiştir ve yalnız Afrika'da beş milyon Müslüman öğrenci Hristiyan okulunda öğrenim görmektedir.

Muhatabı Tanımak

Tebliğde muhatabımızın kim olduğunu bilmemiz gerekir. Muhatap, fert midir, grup mudur, hangi şartlarda yaşamaktadır, hangi ortamda yetişmiştir, bir arayış içerisinde midir yoksa kaygısız mıdır ya da isteksiz midir, hangi gelişim derecesindedir ve zarfıyeti ne kadardır? Kur'an, bazıların ruhunu, yağmurun yağmasıyla yeşillenen hazır bir araziye bazılarınkini de çalı çırpının ve çer-çöpün dışında bir şeyin yetişmediği çorak bir araziye benzetmektedir. Kur'an, bazıların kalbini tıpkı sızılması imkansız taş gibi ve bazılarınkini de ne zaman ki hak bir söz duysalar gözlerinden şevk yaşı akar şekilde hazır tasvir etmektedir.

Şifa vesilesi olan Kur'an, her ayeti duyduklarında gösterdikleri inat yüzünden zalimler için daha fazla bir alçalmaya neden olmaktadır. Kur'an'da Hristiyanlar, Yahudilerden daha çok övülmüştür, aynı şekilde hadislerde, gencin ruhiyesi ve diğerlerinden daha fazla hakkı kabule hazır olması övülmüştür.

Tebliğ ve Gerekli Bilgi

Dinin tebliğinin ihlasa, dayanışmaya ve ilahi yardıma ek olarak geniş bir bilgi hazinesine de ihtiyacı vardır. Bunların en önemlileri şunlardır:

1-Kur'an'ı Kerim'e, Nehc'ül-Belağa'ya, Hz. Peygamberin ve masum imamların hayatına ve bu yüce şahsiyetlerin sözlerine vakıf olmak.

2-Şiiri, örneklemeyi ve halkın dilini bilmek.

3-Halkın sorunlarını ve psikolojisini bilmek.

4-Konu seçiminde gerekli beceriyi taşımak.

Duada alimler için züht, tüccarlar için cömertlik, fakirler için sabır, savaşçılar için galibiyet ve kadınlar için haya ve iffet istenmiş olduğu gibi, her sınıf için özel bir konu hazırlanmalıdır.

Toplumsal ve psikolojik meselelere vakıf olmak, dostun ve düşmanın durum ve sorunlarını bilmek gerekir.

İyiliği emretmek ve kötülükten sakındırmak, fertlere ve şartlara göre fark ettiği gibi, her bir grubu davet etmek de özel üslup ve şartları gerektirmektedir.

Bazen elbise üzerine tebeşir tozu konmakta ve bazen de hamam dumanı konmaktadır; tebeşir tozunu elbiseye vurmamak suretiyle, ancak hamam dumanını üfürerek uzaklaştırmak gerekir, eğer el vurursanız hem el siyalaşır ve hem de kara duman daha fazla elbiseye bulaşır. Ortamın fesat ve kirlilikleriyle mücadele etmenin şekli, fertlere ve zamanlara göre fark etmektedir.

Pratik Tebliğ

Davetçinin söyledikleriyle amel etmesi, pratik tebliğ olmanın yanı sıra, tebliğin tesir etmesinin de şartıdır. Halk, özellikle davetçinin yaşam biçimine ve ailesine yönelik oldukça hassastır ve onlar Allah'ın, Peygamberin ve imamların sözlerini söyleyen kimseden samimiyet, ihlas, alçak gönüllülük ve takva beklemektedir. Davetçinin eş ve çocuklarının hayatı gösterişli olduğu taktirde, onun konuşması etkisiz ya da az etkili olacaktır.

Kur'an, böyle bir davetçiyi eleştirmenin yanı sıra şöyle buyurmaktadır:

“Siz, insanlara iyiliği emrederken, kendinizi unutuyor musunuz?”¹

Ve başka bir yerde şöyle buyurmaktadır:

“Ey iman edenler, yapmayacağınız şeyi neden söylersiniz.”²

Allah'tan söylediklerimizle kendimizin de amel etmesi için yardım dilemeliyiz. Aksi halde eğitim vermek tek başına bir değer değildir. Kur'an, ölüyü defnetmeyi öğretmek için, bir karganın beşer neslinin öğretmeni olduğunu söylemektedir.³

Davetçi, eğer söyledikleriyle amel etmezse, suyu kaynaktan halka ulaştıran ve o sudan etkilenmeyen demir ve beton borular gibi olur!

Bir hadiste okumaktayız ki: Kıyametteki en büyük hasretlerden biri de, insanın kendi tebliğ ve irşadı neticesinde cennete giden bir grubu görmesi ancak söyledikleriyle amel etmemesi yüzünden kendisinin cehenneme gitmesidir.

TEBLİĞİN YERİ

¹ Bakara suresi, 44. ayet

² Saf suresi, 2. ayet

³ Maide suresi, 1. ayet

Tebliğ Nedir?

“Tebliğ” (propaganda) uygun ve etkili araçlardan yararlanarak mesajı ulaştırmaktır.

Günümüz dünyasında insanları değişik düşünce ve inançlara çekmek için geniş propagandalar yapılmaktadır. Fikir/ideoloji sahipleri, uygun bir tebliğ/propaganda aracılığıyla, halkı kendi takipçileri yapmak ve düşüncelerini onlara dayatmak istemektedirler.

Ama İslam'da tebliğin amacı, halkı İslam hükümleriyle, ilahi öğretilerle tanıştırmak, müminleri müjdelemek, muhalifleri de korkutmak ve uyarmaktır. Kur'an-ı Kerim'de tebliğ için, “uyarmak, tebliğ etmek”, “müjdelemek”, “korkutmak”, “hidayete erdirmek”, “irşad etmek”, “davet etmek” ve “iyiliği emretmek ve kötülükten sakındırmak” kavramları kullanılmıştır; bunlardan her biri tebliğin bir boyutuna işaret etmektedir.

Tebliğ Etmek

“Ki onlar, (o peygamberler) Allah'ın risaletini tebliğ ederler, O'ndan içleri titreyerek-korkanlar ve Allah'ın dışında hiç kimseden korkmayanlardır.”¹

Uyarmak ve Müjdelemek

“Seni yalnızca bir müjde verici ve uyanp-korkutucu olarak gönderdik.”²

Korkutmak

“Biz ayetleri ancak korkutmak inçisi göndeririz.”¹

¹ Ahzap suresi, 39. ayet

² İsra suresi, 105. ayet

Hidayete Erdirmek ve İrşad Etmek

***“O (Kur’an), gerçeğe ve doğruya yöneltilip-iletiyor.
Bu yüzden ona iman ettik.”²***

Davet Etmek

“Dedi ki: “Rabbim Gerçekten kavmimi gece ve gündüz davet edip durdum.”³

İyiliği Emretmek ve Kötülükten Sakındırmak

“İyiliği emreder, kötülükten sakındırırlar.”⁴

Tebliğin Kapsam ve Merhaleleri

Tebliğin dairesi geniş olup, insanın kendisinden ve yakınlarından başlamakta ve sonuçta bütün insanlık camiasını kapsamaktadır. Allah, mukaddes İslam hareketinin başlangıcında Hz. Peygamber (s.a.a)’den şunu istemektedir:

“Kalk (ve) bundan böyle uyar. Rabbini tekbir et (yücelt) Elbiseni temizle, pislikten kaçınıp-uzaklaş”⁵

Dolayısıyla uyarmanın ilk merhalesi, Allah Resülü (s.a.a) ile bağlantılıdır. Kur’an’ın bazı ayetlerinde bizzat Hz.

¹ İsrâ suresi, 59. ayet

² Cîn suresi, 2. ayet

³ Nuh suresi, 5. ayet

⁴ Tövbe suresi, 71. ayet

⁵ Müddessir suresi, 2-5. ayetler

Peygamber (s.a.a)’in şahsına hitap etmektedir. Örneğin; ***“Rabbini zikret”¹, “Onu tespih et.”², “Rabbini tekbir et (yücelt)”³***

Bu merhaleden sonra, sıra aileyi uyarmaya gelmektedir.

“Ey Peygamber, eşlerine, kızlarına ve müminlerin kadınlarına söyle.”⁴

Ve ardından bölge ve şehir ahalisi:

“İşte bu (Kur’an), “önündekileri doğrulayıcı ve şehirler anası (Mekke) ile çevresindekileri uyarman için indirdiğimiz kutlu kitaptır.”⁵

Ve sonunda sıra bütün dünya halkına gelmektedir:

“Beşer (insan) için bir uyarıcıdır.”⁶

Tebliğ de, öncelikle kendi için bir erdemlilik oluşturan sonra çocuklarını, eşini ve yakınlarını ıslah eden ve işte o zaman halkı irşad etmeye yönelen kişi başarılı olacaktır.

Tebliğin Gerekliliği

Kafirlerin İslam’ı ortadan kaldırmak için birleştiği, propaganda/tebliğ araçlarından yararlanarak Müslüman halkaları doğru yoldan saptırmayı ve onları inançlarından

¹ Al-i İmran suresi, 41. ayet

² Al-i İmran suresi, 41. ayet

³ Müddessir suresi, 6. ayet

⁴ Ahzap suresi, 59. ayet

⁵ En’am suresi, 92. ayet

⁶ Müddessir suresi, 36. ayet

koparmayı hedefledikleri bugün, hangi kimse, tebliğin gerekliliğini ve bu kültürel saldırının karşısında savunma yapmak için doğru tebliğsel metotlardan yararlanmanın zorunluluğunu inkar edebilir?

Üstün tebliğ/propaganda silahından yararlanmak suretiyle, dünya emperyalistlerinin iğrenç planları suya düşmekte ve şeytani komploları etkisiz hale gelmektedir.

Eğer tarih boyunca fedakar ve ihlaslı davetçiler, ağır mesaj iletme ve Müslüman halkı bilinçlendirme yükünü yüklenmeseydiler, bugün dünyanın değişik bölgelerinde “La İlahe İllallah ve Muhammedu’r-Resulullah” bayrağı dalgalanamazdı.

Bundan dolayı tebliğin gerekliliği hakkında bir kuşku bulunmamaktadır. Allah’a tevekkül ederek, sağlam ve ihlaslı bir irade ile bu büyük yolda yürümeliyiz. Yüce Allah Kur’an-ı Kerim’de şöyle buyuruyor:

“Sizden; hayra çağıran iyiliği (marufu) emreden ve kötülükten (münkerden) sakındıran bir topluluk bulunsun.”¹

Tebliğ konusuna önem vermemek, ilahi gazabı peşinden getirecektir.

“İsrailoğullarından inkar edenlere, Davud ve Meryem oğlu İsa diliyle lanet edilmiştir. Bu, isyan etmeleri ve haddi aşmaları nedeniyledir. Yapmakta oldukları münker (çirkin iş)lerden birbirlerini sakındırmıyorlardı.”²

¹ Al-i İmran suresi, 104. ayet

² Maide suresi, 78-79. ayetler

Her hareketin gereklilik ölçüsü, değişik zamanlara göre farklılık arz etmektedir. Büyük İslam devriminin gerçekleşmesinden önce, mukaddes İslam dininin gücünün emperyalizm ve zulüm karşıtı bir mektep olarak belirginleşmediği dönemde, kafirlerin ve emperyalistlerin kültür saldırısı da çok yoğun değildi, bunun için bu hücum karşısında Müslümanların bütün güç ve olanaklarının harekete geçirilmesi his edilmiyordu. Ama bugün düşman, İslam’ın gücünü anlamış ve saldırılarını yoğunlaştırmıştır. Bu yüzden bizim de gücümüzü yükseltmemiz ve onlarla mücadele yolunda tüm olanaklardan yararlanmamız gerekmektedir. Bu, yüce Allah’ın emridir:

“Onlara karşı gücünüzün yettiği kadar kuvvet ve besili atlar hazırlayın. Bununla, Allah’ın düşmanı ve sizin düşmanınız ve bunların dışında sizin bilmeyip Allah’ın bildiği diğer (düşmanları) korkutup-caydırasınız.”¹

Mevcut durumda Müslüman davetçilerin sorumlulukları kaç kat daha artmıştır ve eğer Allah korusun bu mukaddes yolda bir gevşeklik eder ve buna önem vermezsek, yarın kıyamet gününde Allah’ın huzurunda mesul olacağız, zira İslam’ı tebliğ etme yolunda hicret etmek davetçilerin görevidir.

“Müminlerin tümünün öne fırlayıp çıkmaları gerekmez. Öyleyse onlardan her bir topluluk bir grup, çıktığında (bir grup da), dinde derin bir kavrayış edinmek (tafavukhta bulunmak) ve kavimlerini

¹ Enfal suresi, 60. ayet

kendilerine geri döndüğünde onları uyarmak için (geride kalabilir)”¹

Tebliğin Ödülü

Tebliğ, bir araç olarak Allah'ın mesajını kullarına iletmesi açısından büyük bir önem taşımaktadır ve onun önemi, hidayetin önemi derecesindedir.

İlahi peygamberlerin ve masum imamların risaleti, insanları karanlıklardan nurun yönüne çıkartmaktır ve eğer bir insan karanlıktan nura yönelirse, bu, bütün insanların dirilmesi gibidir. Zira salih bir insan, insanlık camiasını kurtuluşa ve nura yöneltebilir.

“Kim de onu (öldürülmesine engel olarak) diriltirse, bütün insanları diriltmiş gibi olur.”²

Evet, bir insanın hidayete ermesi, onu diriltmekle eş derecededir ve acaba yaşayan ve ölü insan bir midir?

“Ölü iken kendisini dirilttiğimiz ve insanlar içinde yürümesi için kendisine bir nur verdiğimiz kimsenin durumu, karanlıklarda kalıp oradan bir çıkış bulamayanın durumu gibi midir?”³

İmam Hasan Askeri (a.s) şöyle buyurmaktadır:

¹ Tevbe suresi, 122. ayet

² Maide suresi, 32. ayet

³ En'am suresi, 122. ayet

“Bir cahile kılavuzluk eden ve İslam şeriatını ona öğreten kimse, Allah'ın katında bizimle birlikte olacaktır.”¹

Yüce İslam Peygamberi (s.a.a), Muaz'a hitaben şöyle buyurmaktadır:

“Eğer Allah, senin vesilen ile bir ferdi hidayete erdirirse, bu senin için dünyadan ve onun içinde olan her şeyden daha hayırlıdır.”²

İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmaktadır:

“Yerdeki bütün varlıklar ve denizdeki balıklar ve Allah'ın yer ve göğündeki küçük ve büyük olan her şey, iyi bir öğretici/öğretmen için istigfar dilemektedir.”³

Ve aynı şekilde İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmaktadır:

“Hayırlı işe yöneltmek, onu yapanla eştir.”⁴

Allah Resülü (s.a.a) şöyle buyuruyor:

“İnsanları İslam'a davet et ve bil ki; sana icabet eden her kimsenin karşılığında Yakup Oğullarından bir kölenin özgür edilmesi sevabı senin için yazılacaktır.”⁵

¹ Bihar'ul-Envar, Beyrut baskısı (Vefa müessesesi), c. 2, s. 2

² a.g.e., c. 1, s. 184

³ a.g.e., c. 2, s. 17

⁴ Vesail'uş-şia, İslam mektebi baskısı, c. 11, s. 398

⁵ a.g.e. c. 11, s. 448

Bir davetçinin işinin önemi, o kadar çoktur ki eğer bu mukaddes yolda ihlaslı bir şekilde çabalarsa, Allah Resulü (s.a.a)'ın yolunda adım atmış ve onun halifesi olmuş olur. Zira Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmaktadır: “ Allah, benim halifelerime rahmet etsin.” Kendisinden, “onlar kimlerdir?” diye sorulduğunda, şöyle buyurdu: “Onlar benim sünnetimi ihya edenler ve onu Allah'ın kullarına öğretenlerdir.”¹

Ve başka bir yerde onlara dua etmektedir:

“Ey Rabbim! Halifelerime rahmet et (üç kez) Kendisine, “Halifeleriniz kimlerdir?” diye sorulduğunda, şöyle buyurdu: “Onlar benden sonra gelip, hadislerimi ve sünnetimi rivayet edenlerdir.”²

Onun makamı bin abidten daha yüksektir, bundan daha büyük bir ödül var mıdır?

“Her kim bizim hadislerimizi rivayet eder ve taraftarlarımızın kalbini onun ile sağlamlaştırırsa, o bin abidten daha iyidir.”³

İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmaktadır:

“Bir ferdin bir söz söylemesi ve Allah'ın onun vesilesiyle bir başkasının kalbine imanı yazması durumunda, hem söyleyen ve duyan bağışlanır.”⁴

¹ el-Hayat, c. 2, s. 281

² el-Hayat, c. 2, s. 281

³ Usul-i Kafi, c. 1, İlmin sıfatı babı

⁴ Vesail'uş-Şia, İslam mektebi baskısı, c. 11, s. 510

Hücceti Tamamlamak İçin Tebliğ

Tebliğ, günahkarlara ve kafirlere sonra bize müjdeleyici ve korkutucu gelmedi dememeleri için hücceti tamamlamaktır. Yüce Allah, Kur'an'da şöyle buyuruyor:

“Hiçbir ümmet yoktur ki, içinde bir uyarıcı gelip-geçmiş olmasın.”¹

“Biz bir elçi gönderinceye kadar (hiçbir topluma) azap edecek değiliz.”²

“Eğer biz onları bundan önceki bir azap ile yıkıma uğratmış olsaydık, şüphesiz diyeceklerdi ki: Rabbimiz, bize bir elçi gönderseydin de, küçülmeden ve aşığılanmadan önce senin ayetlerine tabi olsaydık.”³

Yüce Allah, kitap ehline hitaben de bu noktayı vurgulamaktadır:

“Ey kitap ehli, elçilerin arası kesildiği dönemde: “Bize müjdeci de, bir uyarıcı da gelmedi” demenize (fırsat kalmasın) diye size apaçık anlatan elçimiz geldi. Böylece müjdeleyici de, uyarıcı da gelmiştir artık. Allah her şeye güç yetirendir.”⁴

“Öyle ki elçilerden sonra insanların Allah'a karşı (savunacak) delilleri olmasın.”⁵

¹ Fatır suresi, 24. ayet

² İsrâ suresi, 15. ayet

³ Taha suresi, 134. ayet

⁴ Maide suresi, 19. ayet

⁵ Nisa suresi, 165. ayet

İnkâr edenler ve kötü düşünceli kimseler, eğer Allah'ın dinini kabul etmez ve davetçilerin uyarılarına kulak asmazlarsa, bu durumda yüce Allah'ın yanında hiçbir delilleri olmayacak ve kuşkusuz ki ilâhî gazabın ateşinde yanacaklardır.

Tebliğde Mekan Unsuru

Uygun mekanlarda insanlara dinî konuları ve ilâhî emirleri anlatmanın tesiri daha fazla olacaktır. “Mekke” gibi büyük Hac merasiminin yapıldığı yerler, tebliğ için en iyi ve en uygun mekanlardır. Hz. Peygamber (s.a.a), Allah'ın mesajını ve kendi davetini halka Hac günlerinde iletirdi. İmam Sadık (a.s), Arafat çölünde, kalabalık hacılar topluğu arasında durur ve dört tarafa yönelir ve her tarafta üç kez şöyle derdi:

“Ey İnsanlar, sizin önderiniz Peygamber (s.a.a) idi. Ondan sonra Ali b. Ebu Talib, sonra Hasan ve Hüseyin, sonra Ali b. Hüseyin, sonra Muhammed b. Ali idi ve şimdi de benim.”¹

İmam Bakır (a.s), Mina'da on yıl boyunca kendisi için aza meclisi düzenlenmesini, kendisine ve ehli beytine zalim hükümet tarafından yapılan cinayetlerin söylenmesini vasiyet etmiştir.”²

Allah Resulü (s.a.a), Ka'benin kenarında Hacer-i İsmail'de oturur Kur'an ayetlerini okur ve tebliğ ederdi.

İmam Hüseyin (a.s), Kerbela'ya hareket etmeden önce, hacıların gelmesi, risaletini ve Yezid'in zulümlerini Allah'ın evinin ziyaretçilerine anlatmak için Mekke'de kaldı, ta ki

¹ Furu-i Kafi, c. 4, s. 466

² Nash-u et-Tevarih, c. 7, s. 326; İmam Bakır'ın hayatı

onlardan her biri, kendisinin mesajını bölgelerinin halkına ulaştırın ve İmam ondan sonra Kufe ve Kerbela'ya doğru hareket etti.

Cami, tebliğ için uygun bir mekandır. Tarih boyunca cami ve minber birbirleriyle beraber olmuşlardır. İmam Rıza (a.s) şöyle buyurmaktadır:

“Mescide gidip-gelen kimse sekiz şeyden birine ulaşacaktır; onlardan biri, orada onu alçalmadan koruyacak veya hidayete yöneltecek bir kelime duymasıdır.”

Mescide hazır bulunmak, Kur'an'ı ve onun emirlerini öğrenmek, Allah'ın rahmetinin gelmesine sebep olur. Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyuruyor:

“Allah'ın mescitlerinde O'nun kitabını okur ve kendi aralarında onu araştırmaya tabi tutar halde oturup da kendilerine huzurun inmediği ve onları rahmetin kuşatmadığı hiçbir grup yoktur.”¹

Allah'ın melekleri, Kur'an öğreticileri için mescitlerde kanatlarını yere sermektedirler.

“Mescidin mevcudiyeti, namaz kılmak, Allah'ı anmak ve ilim öğrenmek içindir. Ve mescitte bunların dışındaki her oturum yanlıştır.”² O halde mescit ilâhî hükümleri iletme için uygun bir mekandır.

İmam Sadık (a.s), Eban b. Tablîğ adındaki mümtaz öğrencilerinden birine şöyle buyurmaktadır: ***“Mescitte otur ve halka fetva ver.”³***

¹ Müstedrek'ül-Vesail, c. 3, s. 363

² Müstedrek'ül-Vesail, c. 3, s. 371

³ Münteha, el-Emal, c. 2, s. 166; İmam Sadık'ın sahabelerinin bahsi

Her ne kadar tebliğ zemini buralarda fazla olsa da, dini konuların tebliği bu mekanlara özgü değildir. Davetçi, ilahi hedefine ulaşmak için diğer mekanlardan da yararlanabilir. Örneğin şu mekanlar gibi: Garnizonlar, savaş cepheleri, genelde dindar ve dindar olmayan değişik halk kesimlerinin katıldığı ve anma meclisi olan taziye ve aza meclisleri, üniversiteler, yüksek okullar ve liseler gibi eğitim merkezleri ve genel olarak fertlerin Allah'ın sözünü dinlemek için bulundukları her mekan.

Soğukluk, sıcaklık, ıstık, genişlik, muhitin sessizliği gibi konulara riayet etmenin tebliğde ve onun tesirinde önemli bir rol oynadığı açıktır.

Tebliğde Zaman Unsuru

Tebliğin zamanı, onun mekanı gibi önem taşımakta ve ona dikkat etmek gerekmektedir.

Tebliğ için uygun zamanı seçmek, davetçinin başarılı olmasındaki önemli etkenlerden biridir.

Davetçi konuşma yapmak için dinleyicilerin hazır oldukları bir zamanı seçmelidir; açlık, susuzluk yorgunluk, tahammülsüzlük ve heyecan anında konuşma yapmak ve ilahi hükümleri söylemek, yararlı olmamakla beraber muhataplara olumsuz bir tesir bırakacaktır. Davetçi, şartların uygun olduğu zamanda sözünü söylemelidir, aksi halde neticeye ulaşamayacaktır.

Hız. Ali (a.s) şöyle buyuruyor:

“Meyveyi olgunlaşmasından önce koparan kimse, başkasının toprağında ekin eken kimse gibidir.”¹

¹ el-Hayat, c. 1, s. 315

O toprakta kalamayacağından, oranın tarımı ve sulanmasıyla uğraşamayacağından ötürü ekininden bir fayda göremeyecektir.”¹

Kur'an ayetlerine ve masumların dualarına bakmak suretiyle, işlerde özellikle de tebliğsel faaliyetlerde zamanın önemi anlaşılabilir.

Yüce Allah, Kur'an'ı kadir gecesinde indirmiştir.

“Gerçek şu ki, biz onu kadir gecesinde indirdik.”²

Kur'an'ı indirmek için bu zamanın seçilmesi, onun önemini artırmaktadır. Bu ay, Allah'ın misafirliğinin, günahların bağışlanması, af edilmesinin ve kendisinde mümin insanın nefeslerine ve uykusuna sevap yazıldığı bir aydır.

Allah Resulü (s.a.a)'in peygamberliğe seçilişinden üç yıl sonra şu ayet indi:

“Öyleyse sen emrolunduğun şeyi açıkça söyle ve müşriklere aldırış etme.”³

Bu ayetin üç yıldan sonra inişi, ondan evvel açık bir şekilde Allah'ın dinini ilan etmek, kafirlerden ve müşriklere uzaklaşmak için ortamın ve şartların uygun olmadığını göstermektedir.

Kureyş inkarcıları, Allah Resulü (s.a.a)'in tebliğinin önünü aldıkları zaman, Hız. Peygamber (s.a.a), haram aylardan yararlanıp, Ukka, Micne ve Zi'l-Micaz gibi pazarlara gitmekte ve yüksek bir yere çıkıp, halkı İslam'a davet

¹ Nehc'ül-Belağa, Şerh-i Huyi, c. 3, s. 139

² Kadir suresi, 1. ayet

³ Hicr suresi, 94. ayet

etmekteydi.¹ Zira kafirlerin inançlarına göre bu aylarda savaş ve kan akıtmak haram idi ve Hz. Peygamber (s.a.a)'a bir zarar gelmiyordu.

Ve aynı şekilde yıllar sonra, yani hicretin dokuzuncu yılında, Müslümanlar güç elde ettikleri zaman, bütün halkın Mekke'de toplandığı Haccın en önemli günü (Arefe veya Kurban bayramı) müşriklerden beraat ve onlarla yapılan anlaşmaların lağvedilmesi günü olarak seçilmiştir.

“Ve büyük Hacc (hacc-ı Ekber) günü, Allah’tan ve Resulünden insanlara bir duyuru: Kesin olarak Allah, müşriklerden uzaktır, O’nun Resülü de...”²

Tıpkı Hz. Ali (a.s.)’in velayet ve önderliğini ilan etmek için uygun olan zamanın, yani hacıların Mekke’den dönüşünün seçilmesi gibi; ***“Ey Peygamber, Rabbinden sana indirileni tebliğ et.”***³

Zira öncelikle zaman normal olmayan bir zamandı ve bu nokta konunun önemini artırmaktadır.

İkinci olarak o topluluk, değişik bölgelerden gelen hacıların varlıkları sebebiyle çok büyük idi ve Hz. Peygamber (s.a.a)’in mesajı daha fazla insana ulaşmaktaydı.

Hz. İbrahim (a.s), batıl ilahları ret ve bir olan Allah’ı ispat etmek için değişik zamanları kullanmıştır;

“Gece, üstünü örtüp bürüyünce bir yıldız görmüş ve demişti ki: “Bu benim rabbimdir” Fakat (yıldız) kayboluverince: “Ben kaybolup-gidenleri sevmem” demiştir.”⁴

¹ Ebediyet güneşi, c. 1, s. 326

² Tevbe suresi, 3. ayet

³ Maide suresi, 67. ayet

⁴ En’am suresi, 76. ayet

Hz. İbrahim (a.s), aynı şekilde ışıldayan ayı ve sabah vakti güneşi gördüğü zaman yine o sözleri tekrar etti ve bu şekilde uygun zamanlardan ve o dönemde meydana gelen hadislerden yararlanarak, bir olan Allah’ın dışındaki her şeyin tükeneyeceğini ve yok olacağını kanıtlamayı başardı.

Hz. Musa (a.s), Firavun’a ve onun sihirbazlarına ilahi mucizeyi göstermek için, “Zinet” gününü, yani Kıptilerin bayram gününü seçti ve Firavun’a dedi ki:

“Buluşma zamanımız, (ülkenin ulusal) bayram günü ve insanların toplanacağı kuşluk vakti (olsun).”¹

Hz. Yusuf (a.s), iki defa rüya tabirinde bulundu. Bir defa kendisiyle beraber zindanda bulunan iki şahıs için ve diğer bir defa da Mısır Padişahı için. Her iki defasında da ortamı tebliğ için uygun gördü. Ama her ikisinde de tebliğin zamanı değişti. Birinci vakıada rüya tabirinden önce, tebliğde bulundu. Zira her iki mahkum da ona yönelmiş, Yusuf (a.s), onların sevgisini ve güvenlerini kazanmıştı. Onlar, Yusuf (a.s)’a olan ihtiyaçları yüzünden onun sözlerini can ve yürekten dinlemekteydiler. Bundan da öteye mahkum olmuş bir insanın yüreği yumuşak ve tebliğsel sözleri dinlemeye daha hazırlıktır.

Bundan dolayı Hz. Yusuf (a.s), rüya tabirinde bulunmadan önce, yavaş ve geniş bir şekilde yüce Allah’ın birliği hakkında tebliğde bulundu ve şöyle buyurdu:

“Ey zindan arkadaşlarım, birbirinden ayrı (bir sürü) rabler mi daha hayırlıdır, yoksa Kahhar (kahredici) olan bir tek Allah mı? Sizin Allah’tan başka

¹ Taha suresi, 59. ayet

taptıklarınız, Allah'ın kendileri hakkında hiçbir delil indirmedigi, sizin ve atalarınızın ad olarak adlandırdıklarınızdan başkası değildir. Hüküm yalnızca Allah'ındır. O kendisinden başkasına kulluk etmemenizi emretmiştir. Dosdoğru olan din işte budur, ancak insanların çoğu bilmezler.”¹

Ama onu padişahın yanına götürdükleri vakit, rüyayı dinledikten sonra, hemen ardından onun tabirinde bulundu ve ondan sonra kendisinin günahsız olduğunu ispatladı ve nefs-i emare hakkında konuştu. Zira onun muhatabı, başına buyruk bir padişahı ve onun Hz. Yusuf (a.s.)'ı ret etme ve rüyasının tabir edilmeme ihtimali mevcut idi, bunun neticesi de halkın büyük bir zarar uğraması, kıtlık ve açlık olacaktı.

Dua etmenin ve Allah'tan bir şey istemenin özel zamanları vardır. Gerçi insan her vakitte Rabbine dua edebilir, ama bu amel seher, cuma geceleri, kadir geceleri ve küfür ile İslam ordularının çarpıştıkları gibi özel zamanlarda kabul olunmaya daha yakındır.

Hz. Yakub (a.s.)'ın oğulları, Mısır'dan döndükten ve Yusuf (a.s.)'ın yaşadığı haberini getirdikten sonra, babalarının ayağına atıldılar ve şöyle dediler:

“Ey babamız, bizim için günahlarımızın bağışlanmasını dile.”²

Hz. Yakub da şöyle buyurdu:

“İlerde sizin için Rabbimden bağışlanma dilerim.”³

¹ Yusuf suresi, 39-40. ayetler

² Yusuf suresi, 97. ayet

³ Yusuf suresi, 98. ayet

Evet, Hz. Yakub (a.s), tam o esnada, Allah'ım, onları bağışla, diye buyurmadı. Bilakis bu duayı, daha uygun bir zamana, yani duanın ve tövbenin kabul olunması için daha iyi olan cuma gecelerinin seherine bıraktı.”¹

Hz. Zekeriyya (a.s) da yüce Allah, Hz. Meryem'e keramet ve gaybten rızık verdiği zaman Allah'tan temiz fıtratl evlatlar istedi. O, Allah'ın rahmetinin zamanı olduğunu ve Meryem'e keramet verip, yazlık meyveyi kışta ve kışlık meyveyi yazda sunan Allah'ın rahmetinin kendisini de kapsayacağını anladı.

“Orada Zekeriyya Rabbine dua etti: “Rabbim bana katından tertemiz bir soy armağan et. Doğrusu sen, duaları işitensin” dedi.”²

Aynı şekilde peygamberlerin mucizelerinin her biri de kendi zamanıyla uyumakta idi. Arabistan yarımadasında, edebiyata çok önem verdikleri ve ediplerin, güzel konuşan ve belagat sahibi kimselerin halk arasında özel bir yer ve konum taşıdıkları ve onların şiirlerini Kabe'ye astıkları bir dönemde, Hz. Peygamber (s.a.a), muhteva, fesahat ve belagat açısından hiçbir insanın hatta bir ayetinin bile benzerini getiremediği bir Kur'an ile geldi.

Sihirbazların meşhur oldukları ve sihirbazlığın halkın ilgisini çektiği Hz. Musa (a.s), zamanında, hazret, asayı ejderhaya çevirme mucizesiyle Allah'ın dinini tebliğ etti.

Tıp ilminin gelişmiş olduğu ve hastalıkların tedavi edilmesinin oldukça önem taşıdığı Hz. İsa (a.s) zamanında, o hazretin mucizesi, ölüyü diriltmek, köre ve devasız hastalıklara şifa vermek idi.

¹ Mefatih'ul-Cenan, Cuma gecesinin ve gündüzünün fazileti, İmam Sadık (a.s)'dan nakledilmiştir.

² Al-i İmran suresi, 38. ayet

Ve aynı şekilde rüya tabirinin halk arasında çok yaygın ve ilgi topladığı, Hz. Yusuf (a.s) zamanında, o hazret, en iyi ve en doğru söylenen rüya tabircisiydi.

Tebliğsel hareketlerde zamanın fonksiyonuna dikkat eden Allah'ın evliyelerinden bir örnek de zilhicce ayında Mekke'den çıkma kararı alan İmam Hüseyin (a.s)'ın hareketidir. Hazret hac amellerini yarım bırakıp, umreye geçiş yaptı ve Allah'ın evini tavaf ettikten, Safa ve Merve arasında say yaptıktan sonra ihramdan çıktı ve haccın önemli günlerinden biri olan zilhiccenin sekizinde Irak'a doğru hareket etti.¹ Bu günün seçilmesi, herkesin toplanması ve hiç kimsenin Mekke'den çıkmaması açısından önem taşımaktadır.

Masum imamlardan gelen dualara dikkat etmek suretiyle tebliğin tesirinde zamanın rolünün önemi daha fazla anlaşılabilir.

Mübarek Ramazan ayında, iftar duaları oldukça kısa ve özdür. Zira zaman, uzun dualar ile uyuşmamaktadır. Müslüman fert, belirli saatleri oruçlu geçirmiş ve şimdi şunun gibi “ **Ey Allah'ım senin için oruç tuttum, senin rızkın ile iftarımı açtım ve sana tevekkül ettim. O halde ey Rahmanların en Rahimi bunu benden kabul et**”² kısa bir dua ile iftarını açmak istemektedir.

Ama seher duası uzundur, zira sabah ezanından önce, Allah'a dua etmek ve münacatta bulunmak için daha fazla bir hazırlık mevcuttur.

Eğer dini konuların tebliğinde uygun zaman göz önünde bulundurulmazsa, bu halkın dinden nefret etmesine yol açar. Belki de, zifaf gecesinde gelinden imamının ilkelerini soran o şahsın öyküsünü sizde duymuşsunuzdur, söz konusu şahıs bu sorma işini o kadar devam ettirmiş ki sonunda gelin ona şöyle demiş: Anlamadım gitti, bu gece, evliliğin ilk gecesi mi, yoksa kabrin ilk gecesi mi?

Halkın psikolojik durumu değişik zamanlarda fark etmekte ve özel bir yaklaşımı istemektedir. Muharrem ayı, mübarek Ramazan ayı, hac günleri, sevinç ve üzüntü günleri gibi değişik zamanlarda uygun konular anlatılmalıdır. Zira her söz ve tavsiyenin kendi uygun vaktinde tesiri bulunmaktadır.

Ölüm anında, insanın akrabalarının ve yakınlarının kendi etrafında toplandıkları zaman, adaleti ve takvayı tavsiye etmek için en munasip vakittir, zira bu anda, şahsın çevresindekiler, onun ölüme yakınlığından ötürü müteessir olup, ruhi ve psikolojik açıdan onun sözlerini kabul etmek için daha fazla hazırlıklıdır.

Ölümünden önceki son anlarda Hz. Yakub (a.s)'ın evlatlarından sormuş olduğu soru, gerçekte tevhide tavsiye etmek idi. Çünkü evlatlarından benden sonra kime tapacaksınız? Diye sorduğunda, onlar şöyle cevap verdiler: senin, babaların İbrahim, İsmail ve İshak'ın Rabbi olan bir olan Allah'a tapacağız;

¹ Münteha el-Emal ,altıncı fasıl, Hz. Hüseyin (a.s)'ın Mekke'den Kerbela'ya gidişinin beyanı

² Mefatih'ul-Cenan, Ramazan ayı gecelerinin amelleri

“Yoksa siz, Yakub’un ölüm anında, orada şahitler miydiniz? O, oğullarına; benden sonra kime ibadet edeceksiniz? dediğinde onlar: “Senin ilahına ve ataların İbrahim, İsmail, İshak’ın ilahı olan tek bir ilaha ibadet edeceğiz; bizler ona teslim olduk” dediler.”¹

Misafirin evden ayrıldığı vakit takvayı tavsiye etmesi de tebliğde zamanın tesirine bir örnektir.

Fakirlik ve Tutkunluk Zamanında Hal-Hatır Sorma

Bir alim, gittiği tebliğ bölgesinde hastalanır. Tedavisinin elinde olduğu doktor, derki: Bir alim ile ilgili taşıdığım tatlı hatıradan dolayı size yardımcı olacağım. Doktor şöyle anlatır: Çocuklukta fakir ve kimsesiz olduğum bir durumda bademciklerimden rahatsızlanmış ve hastanede yatıyordum. Gecenin ortalarında, acılı ve ümitsiz haldeyken Ayetullah Firuz Abadi adında bir alim, kurucusu olduğu hastanede beni görmeye geldi ve başımı okşayıp, bana iki riyal verdi. Bugün, o olayın üzerinden yıllar geçiyor ama ben henüz o tatlı hatırayı unutmadım. Evet, fakirlik ve kimsesizlik anındaki muhabbet, insanı yıllarca kendi esiri kılmaktadır.

Hiz. Peygamber (s.a.a), Hiz. Hatice hakkında şöyle buyurmaktaydı: ***“Hatice, bir yardımcım olmadığı dönemde beni destekledi ve onun o zamandaki yardımları, oldukça etkiliydi.”***

Tebliğin Aracı

Mesajı iletmek için, öncelikle muhatap ile irtibat sağlanmalıdır ve başkalarıyla irtibatı sağlayan en önemli vasıta, ***“kalem ve söz”***dür.

¹ Bakara suresi, 153. ayet

Yüce Allah, “kalem suresinde” “kaleme” yemin etmiş ve buyurmuştur ki :

“ Kaleme ve satır satır yazdıklarına andolsun”¹

İmam Sadık (a.s), sürekli kalem yanında bulundurur ve bazen kalemi kulağının arkasına koyardı.

Bazı İslam ülkelerinde, şehir meydanlarında kalemin heykelini dikmişlerdir.

İşte bu hafif kalem, ağır tarihi gelecek nesillere taşımaktadır. Kalemin insanlığın ilerlemesinde önemli bir payı vardır. Eğer kalem olmasaydı ilim, tarih, tecrübe ve hiç bir şey hakkında belge olmazdı. Bundan dolayı hadislerde şöyle okumaktayız: ***“İlmi kalemlerle ve yazarak koruyunuz.”***

Hadislerde güzel, akıcı ve senetli/belgeli yazmak hakkında burada belirtilme fırsatı olmayan konular mevcuttur.

Kutlu İslam Peygamberi (s.a.a), bir çok insanın hidayetine kavuşmasına vesile olan dini bir alimin yazdıklarının değerini, şehitlerin kanından üstün bilmekte ve şöyle buyurmaktadır:

“Kıyamet gününde alimin kaleminin mürekkebi şahitlerin kanıyla ölçüldüğü vakit, o mürekkep, şehitlerin kanından üstün olacaktır.”²

Evet, alimin kalem ve yazısını şehidin kanından daha değerli oluşu anormal değildir, zira şehidi yetiştiren bu

¹ Kalem suresi, 1. ayet

² Bihar’ul-Envar, Beyrut baskısı (Vefa müessesesi), c. 2, s.16

alimin kaleminin kendisidir. O halde, bir mücahidin Allah yolundaki hareketi, cihadı ve şahadeti de alimin kaleminin semeresidir.

İmam sadık(a.s) buyuruyor ki :

“Allah’ın ilk yarattığı şey kalemdir.”¹

Gerçi bugünkü dünyada, tebliğde sanattan ve dolaylı propaganda yönteminden yararlanmak özel bir metot haline gelmiştir ve tebliğ, yalnız konuşmayla, makale ve kitap yazmayla sınırlı kalmamıştır. Ama konuşmanın etkisini yitirdiği de doğru değildir. İyi bir konuşmacı, sanatsal yöntemlerle rekabette bulunabilir ve bir film veya tiyatro gibi konuşma boyunca muhataplarının fikirlerini kendi kontrolü altına alabilir; elbette bu, gerekli şartları taşıması koşuluyla mümkündür.

TEBLİĞİN USULÜ

Kalem ve Konuşma Usulü

1-) Allah’ın Adıyla Başlamak

Her işte gerçek etken Allah’tır ve her harekette başarı, tam olarak O’nun isteğine bağlıdır, o halde söze Allah’ın adıyla başlanmalıdır. Böylece söz, ilahi destek bulacak ve halkta olumlu bir tesir bırakacaktır.

Hiz. Peygamber (s.a.a)’in Allah’tan aldığı ilk emir, mesajına ve sözüne Allah’ın adıyla başlaması idi.

“Yaratan Rabbin adıyla oku.”²

¹ Bihar’ul-Envar, İslam mektebi baskısı, c. 57, s. 313

² Alak suresi, 1. ayet

İmam Sadık (a.s) buyuruyor ki:

“Peygamber her zaman Allah ın adını söyler ve onu yüksek sesle dile getirirdi.”¹

Hiz. Peygamber (s.a.a)’in ve masum imamlar (a.s)’ın mektupları da Allah ın adıyla başlardı.

Hiz. Süleyman (a.s), Sebe melikesi “Belkıs”ı bir olan Allah’a tapmaya davet etmek için, kendisine Hudhud aracılığıyla Allah’ın adıyla başlayan bir mektup yolladı.

“Gerçek şu ki bu, Süleyman’dandır.ve şüphesiz Rahman ve Rahim olan Allah’ın adıyla(başlamakta)dır.”²

Hiz. Peygamber (s.a.a) şöyle buyurmaktadır:

“Allah’ın adıyla başlamayan her önemli iş, iyi neticeye ulaşmayacaktır.”³

Tevbe süresinin dışında Kur’an’ın bütün mübarek süreleri Allah’ın adıyla başlamaktadır. Sert üslubu ve kafirlere meydan okuyucu hitabı nedeniyle **“Tevbe”** süresinde **“Bismillah”** yoktur, zira **“Rahmetin”** alameti olan Allah’ın adı **“Beraat”** ilanı ile uyuşmamaktadır.⁴

Allah’ın adının yanında bir başkasının adı söylenmemelidir. O halde, Allah ve padişah veya Allah ve halk adıyla sözlerini başlayan kimseler müşriktirler.

¹ Bihar’ul-Envar, İslam mektebi baskısı, c. 85, s. 82

² Neml suresi, 30. ayet

³ el-Mizan Tefsiri

⁴ Numune tefsiri, c. 7, s. 273

Şehid Mutahhari (r.a) A'la süresinin tefsirinde şöyle yazmaktadır:

Allah adının dışında bir adla başlamak küfür, Allah'ın adıyla ve O'nun dışındaki bir adla başlamak şirk ve sadece Allah'ın adıyla başlamak ise tevhitir.

“Rabbinin yüce ismini tesbih et .”¹

“Celal ve ikram sahibi olan Rabbinin adı ne yücedir.”²

Kur'an'daki değişik ayetlere bakıldığında, Allah'ın adının anılmasının konuşmaya ve okumaya özgü olmadığı aydınlanmaktadır. Bilakis, kesim ve av gibi konularda da yiyeceğin beden gelişmesiyle ilgili olarak uygun ve helal olması için Allah'ın adının anılması gerekir. Eğer bir kimse, bilerek Allah'ın adını anmazsa, o yiyecek haram olur.³

Bedenin gıdası için Allah'ın adını anmak nasıl önemliyse, ruhun gıdası olan konuşma ve tebliğ için de o çok önemlidir.

“Eğer onun ayetlerine inanıyorsanız, artık üzerinde yalnızca Allah'ın ismi anılanlardan yiyeceksiniz.”⁴

“Üzerinde Allah'ın isminin anılmadığı şeyi yemeyin.”⁵

¹ A'la suresi, 1. ayet

² Rahman suresi, 78. ayet

³ İmam Humeyni'nin risalesi, 2594. mesele

⁴ Enfal suresi, 118. ayet

⁵ En'am suresi, 121. ayet

2-) İlahi Vahiye Dayanmak

İnsanın sözleri ilahi vahiye dayanmanın haricinde hiçbir zaman hatadan yoksun olmaz. Davetçi, yüce Allah'ın kutlu elçisine vahide bulunduğu ve doğru yolun bizzat kendisi olan şeye dayanmalıdır, aksi halde sapma tehlikesi mevcut olur.

“Şu halde sana vahyedilene sımsıkı-tutun; çünkü sen dosdoğru bir yol üzerindesin.”¹

Vahiy kaynağına dayanan bir söz, heva ve hevesten uzaktır.

“ O hevadan (kendi istek, düşünce ve tutkularına göre) konuşmaz. O (söyledikleri), yalnızca vahyolunmakta olan bir vahiydir.”²

Sözün mübarek Kur'an ayetleri ile birlikte olması onun tesirini artırır, zira Allah'ın sözünün doğruluğunda hiçbir şekilde şüphe ve kuşku yoktur. O, dünyanın ve dünyalıkların yaratıcısı olup mahlukunun bütün yönlerini bilmektedir. O halde, Allah, mahlukunun dünya ve ahiret saadeti için nelerin gerekli olduğunu bilmektedir. Bunun için Kur'an, kutlu İslam peygamberinin ve masum imamların sözlerinin dayanağı olmuştur.

“Ben Müslümanlardan olmakla ve Kur'an-ı (ümmetime) okumakla emrolundum.”³

¹ Zuhuruf suresi, 43. ayet

² Necm suresi, 3 ve 4. ayetler

³ Neml suresi, 91 ve 92. ayetler

Kur'an'daki otuz sürenin başında bu ilahi kitabın hak oluşuna işaret edilmesi, Kur'an'ın önemini ve onun tebliğ ve hidayetdeki rolünün anlaşılması için yeterlidir.

“Elif, Lam, Mim, bu, kendisinde şüphe olmayan, muttakiler için yol gösterici olan bir kitaptır.”¹

“Elif, Lam, Mim, Sad (Bu) bir kitaptır ki onunla uyarman için ve müminlere bir öğüt olmak üzere sana indirildi.”²

3-) Hak Esaslı Olmak

Davetçinin sözü hak olmalıdır, zira din hak olarak gelmiş ve hakkı söylemek, bütün dinlerin mesajıdır.

“Bir şahıs, imam Zeynel Abidin (a.s.)’dan dinin emirleri nedir? Diye bir soru sordu. Hazret, buyurdu ki: Hak konuşmak, adalet ile hükmetmek ve ahde vefa göstermektir.”³

İmam Kazım (a.s) şöyle buyuruyor:

“Neticesinde senin ölümün olsa bile hakkı söyle.”⁴

4-) Arı ve Beğenilir Olmak

Davetçinin sözü, arı (temiz, güzel) ve beğenilir olmalıdır, çünkü Allah'ın yolu güzellikler yoludur ve Allah'ın yoluna yönelmiş olanlar, arı (temiz ve güzel) söz dışında bir söz söylemezler.

¹ Bakara suresi, 1 ve 2. ayetler

² A'raf suresi, 1 ve 2. ayetler

³ Mizan'ul-Hikmet, c. 5, s. 50

⁴ Bihar'ul-Envar, c. 2, s. 79

“Güzel söz O'na yükselir.”¹

İnsanın sözü, tıpkı tohum gibi büyütmekte ve ağaca dönüşmektedir; arı (temiz ve güzel) söz, sağlam bir kökü olan, dallarının göğe uzandığı ve Allah'ın izniyle her zaman ürün veren tertemiz bir ağaca dönüşür. Ancak kötü söz ise, yararsız ot gibi topraktan biter ve hiçbir şeye yaramaz.

“Görmedin mi ki, Allah nasıl bir örnek vermiştir: Güzel bir söz, güzel bir ağaç gibidir ki, onun kökü sabit, dalı ise göktedir. Rabbinin izniyle her zaman yemişini verir. Allah insanlar için örnekler verir; umulur ki onlar öğüt alır-düşünürler. Kötü (murdar) söz ise, kötü bir ağaç gibidir. Onun kökü yerin üstünden koparılmış, kararı (yerinde durma, tutunma imkanı) kalmamıştır.”²

5-) Aydın ve Aydınlatıcı Olmak

Peygamberin gönderilmesinin hedefi, insanların Allah'a doğru yönelmeleridir.

“Ey Peygamber, gerçekten biz seni bir şahit, bir müjde verici ve bir uyarıcı olarak gönderdik. Ve kendi izniyle Allah'a çağıran ve nur saçan bir چراغ olarak (gönderdik)”³

Davetçinin sözü, hidayete erdirici olmalı ve halkı zulmetten (karanlıktan) aydınlığa çıkarmalıdır; bu, Kur'an'ın gönderilme felsefesidir;

¹ Fatır suresi, 10. ayet

² İbrahim suresi, 24-24 ve 26. ayetler

³ Ahzab suresi, 45 ve 46. ayetler

“ Bu bir Kitaptır ki Rabbinin izniyle insanları karanlıklardan nura, o güçlü ve övgüye layık olanın yoluna çıkarman için sana indirdik.”¹

Evet, ancak kendisi nur olan bir söz nura doğru yöneltebilir;

“Size Allah’tan bir nur ve apaçık bir Kitap geldi.”²

Açık/aydınlatıcı sözler, sadece bir peygambere ve bir semavi kitaba özgü değildir, aksine yüce Allah Tevrat ve İncil’e de hidayet ve nur vermiştir.

“Gerçek şu ki, biz Tevrat’ı içinde bir hidayet ve nur olarak indirdik.”³

Allah’ın sözü, cehaleti ve bilgisizliğin karanlıklarını ortadan kaldırır ve insanları ilahi hükümlerle tanıştıran bir nurdur.

“Ve ona içinde hidayet ve nur bulunan incili verdik.”⁴

Kur’an, Tevrat ve İncil’deki açıklık ve aydınlatıcılık, yol göstericiliğin (hidayete erdirmenin) öneminin göstergesidir ve yüce Allah, peygamberine gönderilen nura halkın inanmasını istemektedir.

¹ İbrahim suresi, 1. ayet

² Maide suresi, 15. ayet

³ Maide suresi, 44. ayet

⁴ Maide suresi, 46. ayet

“ Şu halde Allah’a O’nun Resulü’ne ve indirdiğimiz nur (Kur’an)a iman edin.”¹

6-) Hak ve Batılı Ayırmak

Allah’ın sözü, nur ve aydınlık olması hasebiyle, hakkı batıldan ayırmaktadır.

“Allah, doğruyu yanlıştan ayıran (Furkan)’ı indirdi.”²

Ancak hak ve batılı birbirlerinden ayırabilen bir söz, halkı hidayete erdirebilir.

“Ve hidayete eresiniz diye Musa’ya Kitabı Furkan’ı verdik.”³

“Andolsun biz Musa’ya ve Harun’a takva sahipleri için bir aydınlık ve bir öğüt (zikir) olarak, hak ile batılı birbirinden ayıran (Furkan)’ı verdik.”⁴

Hakkı batıldan ayıran bir söz, bütün dünya insanlarına seslenebilir ve onları ilahi azap ile korkutabilir:

“ Alemlere uyarıcı olsun diye, kuluna Furkan’ı indiren (Allah) ne yücedir.”⁵

¹ Tegabun suresi, 8. ayet

² Al-i İmran suresi, 4. ayet

³ Bakara suresi, 3. ayet

⁴ Enbiya suresi, 48. ayet

⁵ Furkan suresi, 1. ayet

7-) İyilik ve Liyakat

Davetçinin yazı yazmada ve konuşmadaki örneği, Kur'an-ı Kerim'dir. Çünkü Allah, insanların hidayete ermesi için en güzel sözü yollamıştır: **“Allah, sözün en güzelini indirdi.”**¹

Allah'ın kutlu peygamberi de böyle bir üslup ile halkı O'na çağırırmaktaydı.

“Rabbinin yoluna hikmetle ve güzel öğütle çağır.”²

Aynı şekilde Allah'ın salih kulları da en güzel sözü söylerler;

“ Kullarıma sözün en güzel olanını söylemeleri (ve kötü söz söylemekten uzak durmalarını) söyle.”³

Davetçinin kendi daveti yolunda, Kur'an'ın emri olan bu tarzda söz söylemesi gerekir.

“İnsanlara güzel söz söyleyin.”⁴

Hatta düşman ile mücadele esnasında bile çirkin ve beğenilmeyen kelimeler kullanmaktan kaçınılmalıdır.

“Onlarla en güzel bir biçimde mücadele et.”⁵

¹ Zümer suresi, 23. ayet

² Nahl suresi, 125. ayet

³ İsra suresi, 53. ayet

⁴ Bakara suresi, 83. ayet

⁵ Nahl suresi, 125. ayet

Davetçinin sözü edeplice, dostça ve belgeli ve de feryat ve bağırıp-çağırmadan da yoksun olmalıdır. Çünkü inkarcılara çirkin, beğenilmeyen ve sövgülü sözler söylemek, onların da İslam'ın değerlerine hakaret etmelerine ve sövmelerine yol açmaktadır.

“Allah'tan başka yalvarıp, yakardıklarına (taptıklarına) sövmeyin; sonra onlarda haddi aşarak bilmeksizin Allah'a söverler.”¹

Konuşmada önemli olan husus, kulakları dinlemekten usandırmaması ve kavrayışları zorlaştırmaması için uygun ve güzel kelimelerin ve cümlelerin seçilmesidir. Hz. Ali (a.s)'ın deymiyle, sözlerin en güzeli bu özellikte olan sözdür;

“Sözlerin en güzeli, kulakları incitmeyen ve zihinleri anlamada yormayandır.”²

Kendisinden kötü bir mana anlaşılma ihtimali olan iki yanlış kelimelerin kullanılmalarından kaçınılmalıdır. Çünkü bu tür kelimeler düşmanların eline bir koz olarak geçebilir ve onlar, İslam toplumuyla alay edebilirler. İslam'ın ilk döneminde Müslümanlar, Hz. Peygamber (s.a.a)'den konuşma esnasında kendilerine bakmasını ve dikkat etmesini istiyordular, ama bu istekleri için Medine Yahudilerinin başka bir manada kullandıkları ve Müslümanlarla alay ettikleri bir kelimeyi söylemekteydiler.

Bunun için yüce Allah tarafından bu kelimeyi değiştiren ve aynı manada başka bir kelime kullanın diye emir geldi.

¹ En'am suresi, 108. ayet

² Gurer'ul-Hikem, c. 1, 9. bölüm, 546. hadis

“ Ey iman edenler, “Raina- Bizi güüt, bize bak” demeyin. “Unzurma”- Bizi gözet deyin.”¹

“ Muraat” kökünden türeyen “Raina”, bize riayet et anlamındadır, ama Yahudilerin dili olan İbranice’de ise bizi ahmak et manasındadır, bunun için Kur’an ı kerim bu kelimeyi söylemeyi yasaklamıştır.²

İyi (uygun) söz söylemek, güzelliğe ulaştıran yollardan biridir.

Allah Resulü (s.a.a) buyuruyor ki:

“ Üç şey güzel amelin vesilesidir: İnsanın cömert olması, güzel konuşmak ve”³

İyi ve güzel sözü fakat tanınmış ve zengin fertlere söylemenin özgünlüğü yoktur, bilakis fakir ve yetimler ile de güzelliikle konuşulmalıdır; Allah’ın kulları arasında hiçbir fark bulunmamaktadır.

Yüce Allah buyuruyor ki: Mirası paylaşırma toplantısında, daha yakın akrabaların varlığı sebebiyle mirastan pay alamayan fakir ve yetimler bulunduğu vakit, onlara bir şey veriniz ve onlar ile güzel bir şekilde konuşun ve bu konuşma ile onların kalbini kazanın.

“ Onlara güzel (maruf) söz söyleyin.”⁴

8-) Delilli ve Mantıklı Olmak

Kur’an-ı Kerim, değişik ayetlerde, muhaliflerinden delil istemektedir.

¹ Bakara suresi, 124. ayet

² Numune tefsiri, c.1, s. 386

³ Nehc’ül-Fesaha, s. 263, 1266. hadis

⁴ Nisa suresi, 5. ayet

“^dDe ki: eğer doğru sözlüyseniz, kesin kanıtınızı(burhan) getirin.”

“De ki: kesin kanıt (burhan)ınızı getirin. İşte benimle birlikte olanların zikri (kitabı)”²

“Kesin kanıt (burhan)ınızı getirin dedik. Artık öğrenmiş oldular ki, hak, gerçekten Allah’ındır.”³

İslam’ın delil istemesi, onun öneminin göstergesidir. Kur’an’ın yüce ayetlerinde, çeşitli konulara yönelik, değişik derecelerde mantıki ispatlar ve ilmi kanıtlar oldukça göze çarpmaktadır. Öyle ki, Hz. Peygamber (s.a.a) şöyle buyurmaktadır: “Benim Allah katından söylediğim her şey delil ve kanıt taşımaktadır.”

“De ki: Ben, gerçekten Rabbimden kesin bir belge üzerindeyim.”⁴

Kur’an, müminlerden sözlerinin sağlam ve doğru olmasını istemektedir.

“Sözü doğru söyleyin.”⁵

Davetçinin sözleri, sağlam bir sel gibi fesat ve batıl dalgaların önünü almalıdır; bu nokta onun için çok önem taşır. Davetçi, tıpkı Kur’an gibi olmalıdır; ona itiraz

¹ Bakara suresi, 111. ayet

² Enbiya suresi, 24. ayet

³ Kasas suresi, 75. ayet

⁴ En’am suresi, 57. ayet

⁵ Ahzab suresi, 70. ayet

ettiklerinde ve sözünün batıl olduğunu söylediklerinde **“Yoksa: Bunu kendisi yalan olarak uydurdu.”**¹ cevap olarak şöyle der: eğer doğru söylüyorsanız, her istediğiniz kimseden yardım alın ve onun gibi bir sure getirin.

“De ki: bunun benzeri olan bir sure getirin ve eğer gerçekten doğru sözlüyseniz Allah'tan başka çağırabildiklerinizi çağırın.”²

Davetçi, hiçbir zaman çekinerek konuşmamalı, aksine açıkça (çekinmeden) inkarcılara hücceti tamamlamalıdır;

“Deki: ey insanlar, şüphesiz size Rabbinizden hak gelmiştir. Kim hidayet bulursa, o ancak kendi nefsi için hidayet bulmuştur. Kim saparsa, o da, kendi aleyhine sapmıştır. Ben sizin üzerinizde bir vekil değilim.”³

Evet, davetçi çekinmeden konuşma konusunda, hakimiyeti sebebiyle mağrur olan ve Rablik iddiasında bulunan **“Nemrut”** ile mücadelede güçlü (mantıklı) bir konuşma ile onun cevabını verip şaşırmasına ve hayret etmesine yol açan ve onu susturan Hz. İbrahim (a.s)’ı takip etmelidir.

“İbrahim: Şüphe yok, Allah güneşi doğudan getirir, (hadi) sen de onu batıdan getir deyince, o inkarcı böylece afallayıp kalmıştı.”⁴

¹ Yunus suresi, 38. ayet

² Yunus suresi, 38. ayet

³ Yunus suresi, 108. ayet

⁴ Bakara suresi, 258. ayet

(Nemrut, senin rabbın kimdir? Diye sordu. Hz. İbrahim (a.s), dirilten ve öldüren kimsedir, dedi. Nemrut, ben de insanları diriltiyor ve öldürüyorum, deyip iki mahkum getirmelerini emretti ve birini öldürdü, diğerini ise serbest bıraktı.) Hz. İbrahim (a.s), benim rabbim güneşi doğudan getirmektedir hadi sende onu batıdan getir, diye buyurunca Nemrut, (bu soru karşısında) afalladı ve şaşırıldı.

Eğer insanın sözü Allah için olursa, Allah'ın adıyla başlarsa, Allah'ın yoluna yöneltirse ve vahiden kaynaklarsa, her ne kadar yüce de olsa hiçbir dağın onun önünde dayanma gücü olmaz.

“Şayet biz bu Kur'an'ı bir dağın üzerine indirmiş olsaydık, andolsun onu Allah korkusundan saygı ile baş eğmiş, parça parça olmuş görürdün.”¹

9-) Hesaplı ve Ölçülü Olmak

Kalem ve söz, hesaplı ve her türlü eksiklik ve sapmadan uzak olmalıdır.

“Hamd, kitabı kulu üzerine indiren ve onda hiçbir çarpıklık kılmayan Allah'a aittir.”²

Bilgisiz ve hesapsız olarak konuşmanın insan şahsiyetine zarar verdiği bilinmelidir.

“Abdullah b. Zübeyr”ın kardeşi olan “Ubeyde b. Zübeyr” onun atamasıyla Medine valisi olmuştu. Bir gün hutbelerin birinin arasında şöyle dedi: Allah'ın değeri beş dirhem olan bir deve için Hz. Salih'in kavmine ne yaptığını ve onları nasıl azarlandığını gördünüz mü? Onun

¹ Haşr suresi, 21. ayet

² Kehf suresi, 1. ayet

deveden kastettiği, yüce Allah'ın Kur'an'da ondan **“Nakettallah”** diye bahsettiği ve halkın kendisini takip edip öldürmüş olduğu Hz. Salih (a.s)'ın mucizesidir.

Ubeyde b. Zübeyr, minberde, bu ilahi mucizeye beş dirhem değer biçti ve onu değersiz değerlendirdi. Bu olay dinleyicilerin inkarına, itiraz etmelerine ve ona **“deve değer biçicisi”** lakabını takmalarına neden oldu. Bu lakap tüm Medine halkının ağzına düştü ve meclislerde o kadar tekrarlandı ki vali ile dalga geçilmesine ve onun azline sebep oldu.

10-) Gelişmenin ve Yetkinliğin Aracı Olmak

Kur'an'ın, insanları hayır ve kurtuluşa yöneltmesi ve geliştirmesi gibi, davetçinin sözü de, insanların gelişmesine ve yetkinliğe daha da yaklaşımlarına sebep olmalıdır.

“O (Kur'an) gerçeğe ve doğruya yöneltip-iletiyor. Bu yüzden ona iman ettik bundan böyle Rabbimize hiç kimseyi ortak koşmayacağız.”¹

Hz Musa (a.s) ilime, bilgiye, yetkinliğe ve kurtuluşa ulaşmak için Hz Hızır (a.s) ile beraber olmak istemektedir;

“ Musa ona dedi ki: Doğru yol (rüşd) olarak sana öğretilenden bana öğretmen için sana tabi olabilir miyim.”²

Elbette her ilmin, bilginin ve eğitimin değeri bulunmamaktadır. Duada şöyle okumaktayız:

¹ Cin suresi, 2. ayet

² Kehf suresi, 66. ayet

“Allah'ım faydası olmayan ilimden sana sığınırım.”

Davetçi, yaptığı tebliğin halkı olgunlaştırıp olgunlaştırmadığına ve onları değiştirip değiştirmediğine dikkat etmelidir. Aksi halde, insani yetkinlik olmaksızın halkın zihnini doldurmanın kayda değer bir önemli yoktur.

11-) Müjdelemek ve Teşvik Etmek

Kur'an'ın, insanları güzel ameller işlemeye teşvik etmesi ve kötü amellerden şiddetle sakındırması gibi, davetçinin sözleri de, bu doğrultuda olmalıdır. O, iyi ve salih insanı armağan ile müjdelemeli ve kötü davranışlı insanı da ilahi azap ile korkutmalıdır. Kur'an'ı Kerim, halkı infak etmeye davet etmek için onlara böyle müjdeler vermektedir.

“Mallarını Allah yolunda infak edenlerin örneği, yedi başak bitiren her bir başakta yüz tane bulunan bir tek tanenin örneği gibidir. Allah dilediğine kat kat artırır. Allah (ihsanı) bol olandır, bilendir.”¹

Kur'an, bir başka yerde, halkı salih amel işlemeye ve namaz kılmaya teşvik etmek için şöyle buyuruyor:

“ İman edip güzel amellerde bulunanlar, namazı dosdoğru kılanlar ve zekatı verenler; şüphesiz onların ecirleri Rablerinin katındadır. Onlara korku yoktur ve onlar mahzun olmayacaklardır.”²

Ve aynı şekilde Kur'an, Allah yolunda mallarını açıkça ve gizlice bağışlayan kimseler hakkında şöyle buyuruyor:

¹ Bakara suresi, 261. ayet

² Bakara suresi, 277. ayet

“Onlar ki, mallarını gece, gündüz; gizli ve açık infak ederler. Artık bunların ecirleri Rableri katındadır, onlara korku yoktur ve onlar mahzun olmayacaklardır.”¹

Dünya ordularında okunan ve bir çeşit konuşma olan marşlar, askerlerin vatanı korumayı üstlenmiş olan orduya her gün yönelik kaydetmeleri ve onları teşvik etmek içindir.

Teşvik, hem söylem ile ve hem de pratik ile olmalıdır. Bir gün Hz. Peygamber (s.a.a), mescide girdi ve bir grubu ibadet halinde ve diğer bir grubu da ilmi tartışma halinde gördü. Her iki grubu sözle teşvik etmekle beraber, ilmi tartışma yapan topluluğun yanına oturdu; bu onları pratik olarak da teşvik etme manasındaydı.

12-) Kapsamlılık ve Çeşitlilik

Sözün kapsamlı olması gerekir; böyle bir kapsamlılığın örneğini Lokman'ın oğluna yaptığı nasihatlerde görmekteyiz:

“Ey oğlum, namazı dosdoğru kıl, marufu emret, münkerden sakındır ve sana isabet eden (musibetler)e karşı sabret. Çünkü bunlar, azmedilmesi gereken işlerdendir. İnsanlara yanağını çevirip (büyüklenme) ve böbürlenmiş olarak yer yüzünde yürüme. Çünkü Allah, büyüklük taslayıp böbürleneni sevmez.”²
(Lokman/17-18)

“Namazı dosdoğru kıl.” Ahlaki konulara;

¹ Bakara suresi, 274. ayet

² Lokman suresi, 117 ve 118. ayetler

“Marufu emretmek ve münkerden sakındırmak” ise toplumsal konulara işarettir. Aynı şekilde, bir konuyu açıklamada, onun değişik yönleri incelenmelidir. konuyu bir yönlü incelemek ve onun diğer yönlerini belirtmemek, ilerde sapmalara ve halka sorunlar yaratmaya yol açabilir. Örneğin, ***“iyiliği emretmek ve kötülükten sakındırmak”*** konusu, dini bir görev sıfatıyla açıklanma durumunda, müminin eziyet görmesine, tahkir edilmesine ve haysiyetinin lekelenmesine sebep olmaması için, bütün yönleri incelenmelidir.

Veya, ***“dünya sevgisi”*** konusu, doğru ve kapsamlı anlatılmadığı taktirde, bazılarının inzivaya çekilmesine, dünyadan soyutlanmasına ve toplumdan uzak durmasına yol açabilir.

Diğer bir nokta da, muhatapların bıkkınlıklarına neden olmaması için sözün çeşitlilik içermesi gereğidir. Sözün/konuşmanın ders verici destanlar, şiirler ve ince nükteler ile birlikte olması onun etkileyciliğini artırabilir. Hz. Ali (a.s) buyuruyor ki:

“Bedenlerin yorulması gibi, kalpler de yorulmaktadır. O halde onlar için yeni ve güzel bilgiler talep edin.”¹

Yüce Allah'ın kendilerinde değişik ve çeşitli konuları beyan ettiği Kur'an'daki ayetlerde bir çok örneği görmekteyiz.

“Allah'tan başkasına kulluk etmeyin, anneye-babaya, yakınlara, yetimlere ve yoksullara iyilikle

¹ Nehc'ül-Belağa, Feyz'ul-İslam s. 1127, 89. hadis

davranın, insanlara güzel söz söyleyin, namazı dosdoğru kılın ve zekatı verin.”¹

Küfrün önderlerini öldürmekten, bir misafiri ağırlama usulüne; ağır irfani konulardan evlilik konularına; hukuki konulardan, toplumsal, ekonomik ve ailevi konulara; anne ve babanın odasına girmek için çocuğun izin almasından, Zırar mescidinin tahrip edilmesine varıncaya kadar, bizzat Kur’an’ın kendisi, çeşitli konulardan oluşmuş bir bütündür.

13- Uyarı ve Nasihat (Öğüt)

Bir çok ayette kafirlerin ve günahkarların şiddetli azap vaadi ile uyarıldıklarını ve onların günden günde sakındırıldıklarını görmekteyiz;

“Allah’ın ayetlerini inkar edenler için şiddetli bir azap vardır. Allah güçlüdür, intikam alıcıdır.”²

“ Tıpkı Firavun ailesi ve onlardan öncekilerin gidiş tarzı gibi. Ayetlerimizi yalanladılar, böylece Allah günahları nedeniyle onları yakahı verdi. Allah, (cezaıyla) sonuçlandırması pek şiddetli olandır.”³

Evet, Kur’an, insanları iyi amellere teşvik etmekte ve kötü amellerden sakındırmaktadır; hatta eğer bu amel, bir zerre ölçüsünde olsa bile. Kur’an, insanların zerre zerre (iyi veya kötü) amellerinin neticesini göreceğini vurgulamaktadır:

¹ Bakara suresi, 83. ayet

² Al-i İmran suresi, 4. ayet

³ Al-i İmran suresi, 11. ayet

“ Artık kim zerre ağırlığınca hayır işlerse, onu görür. Artık kim zerre ağırlığınca bir şer (kötülük) işlerse, onu görür.”¹

14-) Açık ve Tavizsiz Olmak

İlahi peygamber ve velilerin batıla yerinde darbe vurmada müsamaha etmedikleri gibi, bizler de onlara uymalı ve bu yolda yersiz maslahatçı düşünceleri kenara bırakmalıyız. Davetçi, muhafazakarlık ve uzlaşmacılıktan uzak olmalı ve kendisinden hiçbir şekilde dalkavukluk ve uzlaşmacılık istemeyecekleri derecede heybetli olmalıdır.

Yahudileri ve Hristiyanları razı etmek için olmaya onlar ile uzlaşsın. Bil ki, onlar, müsamahalar ile senden razı olmazlar ve seni yüzde yüz kendi yollarında bulmadıkça senden razı olmayacaklardır.

“ Sen onların dinine uymadıkça Yahudi ve Hristiyanlar senden kesinlikle hoşnut olacak değildir.”²

Hak sözü, tam bir açıklıkla söylemek gerekir; Hz. Ali (a.s.)’ın buyurduğu gibi:

“ İnsanların en ziyankar olanı hakkı söyleme imkanı olduğu halde onu söylemeyendir.”³

Kur’an, Yahudileri eleştirmenin yanı sıra, tam bir açıklık ile Müslümanların yersiz beklentilerini de eleştirmektedir;

¹ Zelzele suresi, 7 ve 8. ayetler

² Bakara suresi, 120. ayet

³ Gurer’ul-Hikem, 354. hadis

“ Ne sizin kuruntularınızla, ne de Kitap Ehli'nin kuruntularıyla değil. Kim kötülük yaparsa, onunla ceza görür.”¹

Davetçi, şahsi çıkar ve menfaatleri ve de içtimai ve siyasi konumunun zedelenme korkusu nedeniyle hakkı söylemekten çekinmemeli, halkın heva ve hevesine göre konuşmamalı ve tabiri caizse halkperest olmamalıdır. ***“Onların heva (istek ve tutku)larına uyma.”***²Böyle bir durumda o, halkın önderi olmayacak, aksine halk onun önderi olacaktır.

Tıpkı Allah Resulü (s.a.a) gibi topluluklara ve pazarlara gidip-gelmek, halkın ihtiyaçlarını tespit etmek ve bu esas uyarınca onlarla konuşmak gerekmektedir.

15-) Durumun Gerektirdiği İle Uyuşmak

İnsanların akıl ve iman ölçüsü farklı olması hasebiyle davetçi, her insan ile onun aklının ve imanının ölçüsüne göre konuşmalı ve ondan yapmaya kadir olabileceği şeyi istemelidir.

“Biz peygamberler, insanlar ile akılları oranında konuşmakla emrolunduk”³

Bilgili ve bilgisizlik insanların farklı konulara ihtiyaçları vardır ve bilgisiz bir insan ile deliller ve felsefi kanıtlar yoluyla konuşulmamak gerekir.

“Bilgisizler ile kanıt (hikmet, delil) yoluyla konuşmayınız.”¹

¹ Nisa suresi, 123. ayet

² Maide suresi, 47. ayet

³ Usul-i Kafi tercümesi, c. 1, s. 27

Aynı şekilde kanıt ve delil, çocuklara (dini) inançları öğretmede de yararlı değildir ve onları dini inançlar ile tanıştırmamanın yolu, Kur'an ayetlerinden, kıssalardan ve onun çok basit olan örneklerinden faydalanmaktır.

Yüce Allah, kıyamet gününde akılları oranında insanlardan hesap soracaktır.

“Allah, kıyamet günün sorgusunda, insanlara dünyada verdiği akıl oranında kendilerini sorumlu tutacaktır.”²

İmanın dereceleri vardır ve fertlerin iman dereceleri farklıdır. Kutlu İslam Peygamberi (s.a.a) kendi yaranlarının her biriyle iman dereceleri oranında konuşmaktaydı. Selman, imanının on derecesinin tamamına, Ebuzer, imanının dokuz derecesine ve Mikdad ise imanının sekiz derecesine sahip idi³.

İşte bu delil uyarınca, eğer Selman'ın bildiği şeyi Ebuzer bilseydi, onu tekfir ederdi, sözü söylenmiştir. Çünkü Ebuzer'in o konuyu taşıma gücü yok idi.⁴

Kur'an ve hadislere dikkat ile baktığımız taktirde konu ile muhatap uygunluğu hakkında yüzlerce örnek göreceğiz. Lokman (a.s), oğluna namazı emretmesinin yanında, iyiliği emretmeyi ve kötülükten sakındırmayı buyurmaktadır, oysa genelde namazın yanında zekat zikredilmektedir ve bunun nedeni, genellikle gencin zekat emrine muhatap kılınabilecek bir malının olmayışındır. Çocuk ilacı olarak imal edilen bir hap, hem daha küçük, hem daha güzel hem de daha tatlıdır; bunun sebebi, ilacın felsefesinin bilincinde olmayan

¹ Usul-i Kafi tercümesi, c. 2, s. 42

² Bihar'ul-Envar, Beyrut baskısı (Vefa müessesesi), c. 22, s. 241

³ Bihar'ul-Envar, Beyrut baskısı (Vefa müessesesi), c. 22, s. 241

⁴ Münteh'ul-Emyal, Allah Resulü (s.a.a)'in sahabelerinin hali, s. 114

çocuğun onu yemeye yöneliş kaydetmesidir. Konuşmada uygunluğa riayet etmek bir zorunluluktur. İmam (a.s), duasında her sınıf için, özel bir dua etmektedir. Alimler için vakar ve huzur, kadınlar için haya ve iffet, savaşçılar için cesaret ve cömertlik, fakirler için sabır ve...

Rabbani bir alimin fatiha töreninde kötü alimlerin yaptıklarının anlatılması ne kadarda çirkindir. Hatırimdan çıkmıyor, büyük alimlerden biri vefat etmişti ve onun hatim törenindeki konuşmacı, ilmin değeri hakkında konuşuyor ve şöyle diyordu: İlmin o kadar değeri vardır ki, eğer köpek bile öğrenime tabi tutulsa ve bir hayvanı avlasa o hayvanın yenilmesi helal olur. Bundan dolayı ilim, köpeğe bile değer kazandırmaktadır!!

Allah Resulü (s.a.a)'ın temsilcisi ve tebliğ heyetinin sözcüsü olan Cafer-i Tayyar, Hıristiyan olan **“Habeşistan”** hükümdarına İslami anlatmak istediği vakit, Hz. Meryem (a.s)'ın iffeti ve Hz. İsa (a.s)'ın konumu hakkındaki görüşünü açıkladı.¹ Bu, durumun gerektirdiği şekilde konuşmaya bir örnektir. Konuşma şekli ve hatta konuşma üslubu, değişik fertlere göre farklılık arz etmektedir. Öyle ki Kur'an, inatçı ve cahil putperestlere sert bir eda ile hitap etmekte ve onların ilahlarını örümcek ağından daha dayanıksız olarak değerlendirmektedir. Ancak kitap ehline daha yumuşak hitap etmektedir. Çünkü onlar, peygamberlerin ve ilahi kitapların emirlerinin bir bölümünü duymuşlardı ve mantıklı davranmak için daha fazla hazırlıklıydılar.

Fertlerin psikolojik durumları da fark etmektedir; konuşma esnasında bu noktaya dikkat edilmelidir.

Hz. Ali(a.s) buyuruyor ki:

¹ Ebediyet güneşi, c. 1, s. 256

“Bazen kalpler, hakkı kabul etmek için hazırlıklıdır ve bazen de hazırlıklı olmayıp haktan yüz çevirmektedirler. O halde kalplerin yönelme ve kabul etme hallerinden faydalanınız.”¹

Davetçi, kalbin hazırlıklı olmadığı bir durumda, sözünün etkisiz kalacağını ve bu anda kalbe bir sözün dayatılması durumunda onun körleşeceğini (kabul etmeyeceğini) bilmelidir.

“Kalp, zorlandığı vakit körleşir.”²

Söz, ortam ile bağdaşır olmalıdır. Aksi halde tıpkı çirkin ve beğenilmeyen bir davranış olan düğünde ağlamaya ve taziyede gülmeye dönüşür.

“Hüznün olduğu yerde sevinmek (gülmek), edepten değildir.”³

16-) Yaş ve Sözün Dengeli Olması

Söz, bazen bir hakkı ifade etmektedir, ancak yaşı küçük fertler tarafından söylenmesi nedeniyle kabul edilmemektedir. Örneğin genç ve bekar bir dini öğrencinin, kadınlar topluluğunda evlenme ve Muta⁴ hakkında konuşması gibi.

¹ Nehc'ül-Belağa, Suphi Salih, s. 503

² Nehc'ül-Belağa, Suphi Salih, s. 503

³ Bihar'ul-Envar, İslam mektebi baskısı, c. 78, s. 374

⁴ Geçici, süreli nikah-evlilik.

Veya bir ihtiyarın fatiha meclisinde, bir vaizin Ali Asgar'ın ravzasını okuması gibi. Muhtevaya, ortama, yaşa ve bilgiye dikkat etmek, tebliğin önemli usullerindendir.

17-) Sade ve Kolay Konuşmak

Halkı çekmenin yollarından biri de sade konuşmaktır.

Yüce Allah, insanların Kur'an'ın hakikatlerine yönelmesi için onu kutlu resulünün diliyle kolaylaştırdı/sadeleştirdi.

“Belki onlar öğüt alıp-düşünürler diye, Biz onu (Kur'an'ı), senin dilinle kolaylaştırdık.”¹

Aşağıdaki ayet Kamer suresinde dört kez tekrarlanmıştır:

“Andolsun biz Kur'an'ı zikir (öğüt alıp düşünmek) için kolaylaştırdık. Fakat öğüt alıp-düşünenler var mı?”²

Ağır kelimeler ve karışık cümleler kullanmanın tesiri azalttığı oldukça açıktır. Çünkü halkın bir çoğu bu kelimelere yabancıdır.

Halkın diliyle ve tam bir sadelik ile konuşmak, ilahi önderlerin halkı Allah'ın dinine yöneltebilmelerindeki başarının sırrıdır. Bunun bu asırdaki canlı örneği imam Humeyni (r.a) idi. O, sade ve çok nitelikli sözleriyle milyonlarca insanın kalbini kazandı. Bu, o büyük şahsın yüce dereceli ceddinden; kutlu Resul (s.a.a)'den almış olduğu bir ders idi. Öyle ki yüce Allah onun hakkında şöyle buyuruyor:

¹ Duhan suresi, 58. ayet

² Kamer suresi, 17. ayet

“ Elçiye düşen ise, yalnızca açık bir tebliğdir.”¹

İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor:

“Alim için sekiz afet vardır. Onlardan biri de sözü güzelleştirmek için fazla kelime kullanmak ve böylece onu zorlaştırmaktır.”²

Yani insan sözü güzelleştirmek için, fazla kelime kullanarak kendini ve başkalarını zahmete koymaktadır.

Elbette sade konuşmanın gevşek ve muhtevasız konuşmaktan ayrı olduğuna dikkat edilmelidir.

Davetçi, Rabbinden dilinden düğümü çözmesini ve kendisini sade konuşmada güçlü kılmak istemelidir. Aynen tebliğe başlarken Hz. Musa (a.s)'ın Allah'tan şöyle istekte bulunması gibi;

“Dedi ki: Rabbim, benim göğsümü aç. Bana işimi kolaylaştır. Dilimden düğümü çöz; ki söyleyeceklerimi kavrasınlar.”³

18-) Edebi ve Olgun Konuşmak

Fesahat, beyanın edebi olması ve belagat ise onun olgun ve etkili olması manasındadır.

Sözün sade olmasının vurgulanmasıyla birlikte, kelimelerin de edebi ve olgun olması gereklidir. Tıpkı Kur'an-ı Kerim'in fesahat ve belagatının dost ve düşman tarafından kabul edilmesi ve Kur'an'ın mucizevi yönlerinden biri olarak sayılması gibi.

¹ Ankebut suresi, 18. ayet

² Bihar'ul-Envar, Beyrut baskısı (Vefa müessesesi), c. 2, s. 52

³ Taha suresi, 25 ve 28. ayetler

Davetçilerin örneği olan kutlu İslam peygamberi (s.a.a) fesahat ve belagatta öyle bir derecedeydi ki halk şöyle söylüyordu: Ey Allah Resulü, biz senden daha fasih olan bir kimseyi görmedik ve hazret de cevap olarak buyuruyordu ki:

“En fasih söz olan Kur'an benim dilimden süzülüyorken hangi şey beni bu şekil konuşmaktan engelleyebilir.”¹

Peygamber, Allah tarafından halk ile olgun ve etkili bir şekilde konuşmakla memur kılınmıştır.

“Onlara nefislerine ilişkin açık ve etkileyici söz söyle.”²

Hız. Musa (a.s), Allah'ın emriyle Firavunun yanına gitmek istediği vakit, Rabbinden kardeşi Harun'u da kendisiyle beraber kılmasını istedi. Çünkü kardeşinin fasih bir dili vardı ve edebi konuşmaktaydı;

“Ve kardeşim Harun; dil bakımından o benden daha düzgün konuşmaktadır, onu da benimle birlikte bir yardımcı olarak gönder.”³

Davetçi, konuşmasında en güzel ve en edebi kelimeleri kullanmak ve konuyu mümkün olan en iyi şekilde muhatabına iletmelidir.

Muhatabına asa mucizesi oranında etki eden belîğ sözün örneği, Hız. Ali (a.s)'ın Hemmam'a söylediği sözlerdir. Öyle

¹ Bihar'ul-Envar, c. 17, s. 56

² Nisa suresi, 63. ayet

³ Kasas suresi, 34. ayet

ki Hemmam, mutakkilerin sıfatını duyduktan sonra bir feryat etti ve can verdi. O zaman Hız. Ali (a.s) buyurdu ki:

“Olgun öğütler, bu şekilde ehline tesir eder.”¹

19-) Yumuşak ve Yavaş Konuşmak

Davetçinin sözleri, hidayet ve uyarı ümidi bulunan yerde yumuşak olmalıdır. Çünkü azarlamak, muhatabı inatçılığa mecbur kılmakta ve onun hidayete erme ümidinin mevcut miktarını da yok etmektedir.

Yüce Allah, Musa ve Harun' (a.s)'ın Firavunun yanına gitme esnasında onlardan Firavun ile yumuşak bir şekilde konuşmalarını ve azarlamaktan kaçınmalarını istemektedir;

“İkiniz Firavun'a gidin, çünkü o, azmış bulunuyor. Ona yumuşak söz söyleyin, umulur ki, öğüt alıp düşünür veya içi titrer-korkar.”²

Musa ve Harun (a.s)'ın yumuşak sözlerinden bir bölümü şunlardır:

“Sana Rabbinden bir ayetle geldik. Selam, hidayete tabi olanların üzerine olsun.”³

Elbette bu şekil konuşmanın her zaman geçerli olmadığı ve değişik muhatap ve münasebetlere bağlı olduğu vurgulanmalıdır. Yüce Allah, hiçbir metotla doğru yola ermeyen ve Allah'ın dinine düşmanlık etmekten vazgeçmeyen inkarcılar ile başka bir şekilde konuşmaktadır.

¹ Nehc'ül-Belağa, Feyz'ul-İslam, s. 618, 184.hutbe

² Taha suresi, 43 ve 44. ayetler

³ Taha suresi, 47. ayet

Örneğin, Allah, Kureyş müşriklerine sert bir eda ile ve **“bismillah”** söylemeksizin şöyle buyuruyor:

“(Bu) müşriklerden kendileriyle antlaşma imzaladıklarınıza Allah’tan ve Resulünden kesin bir uyardır.”¹

Veya başka bir yerde Ebu Leheb hakkında buyuruyor ki:

“Ebu Leheb’in iki eli kurusun; kurudu ya.”²

20-) Sözün Öz ve Faydalı Olması

Sözün diğer bir özelliği de öz olmasıdır. Davetçi, yazdıklarını veya sözünü uzatmak suretiyle halkın yorulmasına neden olmamalıdır, çünkü insan, tabii olarak, uzun sözleri işitmekten yorulmaktadır.

İmam Kazım (a.s) buyuruyor ki:

“Sözü uzatarak hikmetin tatlılığını ve güzelliğini yok eden kimse, aklını ortadan kaldırmaya teşebbüs etmiş gibidir.”³

H.z. Ali buyuruyor ki:

“En güzel söz, ne az olan ve ne de usandırıcı olandır.”⁴

**Senin az ve güzel sözün,
Azlığıyla birlikte dünyayı dolduran inci gibidir.**

¹ Tevbe suresi, 1. ayet

² Mesed suresi, 1. ayet

³ Usul-i Kafi, c. 1, s. 17

⁴ Gurer’ul-Hikem, c.1, 29. bölüm, 28.hadis

Genel olarak insan zihni, kısa cümleleri daha iyi kabul eder bir yapıdadır ve kısa kelimeler, zihinde daha fazla kalmaktadır.

Resul-i Ekrem (s.a.a)’in ve masum imamlar (a.s)’ın bir çok buyruklarının kısa cümleler suretinde olmasının belki de nedeni budur. Kesin olarak söylenebilir ki, çocukların ve gençlerin mescitlere ve dini yerlere gitmek istememelerinin bir nedeni de uzun ve usandırıcı konuşmalardır.

Oysa ki davetçi, muhataplarına kısa ve anlamlı bir konuşma yaptığı takdirde bu faaliyet sonraki oturumlarda da devam edecektir. Ve “az ve devamlı olan” “çok ve usandırıcı olandan” daha iyidir:

“Senin için az ve devamlı olan çok ve usandırıcı olandan daha hayırlıdır.”¹

Uzun konuşmaların bir çoğunun kayda değer bir faydası yoktur ve davetçi, halkın düşünme vakti hususunda, sorumluluk taşımaktadır. Muhataplara en kısa sürede en yararlı konular aktarılmalıdır. Tıpkı peygamberin metot bazındaki konuşmalarının kısa ve faydalı oluşu gibi.

Gerçek müminler boş ve faydasız konuşmalardan kaçınırlar.

“Onlar, tümüyle boş şeylerden yüz çevirenlerdir.”²

Zararlı ve faydasız sözleri öğrenmek, Kur’an tarafından şiddetlice eleştirilmektedir:

¹ Gurer’ul-Hikem, 61.bölüm, 28. hadis

² Mü’minun suresi, 3. ayet

“ Kendilerine zarar verecek ve yarar sağlamayacak şeyi öğreniyorlardı.”¹

Ve Peygamber-i Ekrem (s.a.a) duasında şöyle buyuruyor:

“ Allah'ım faydasız ilimden sana sığınırım.”²

21-) Uyum ve Düzen

Konuların düzenli ve uyumlu bir şekilde muhatabın zihnine oturması için, davetçinin sözleri sınıflandırılmış ve birbirleriyle irtibatlı olmalıdır. Allah, kendi sözü yani Kur'an hakkında şöyle buyuruyor:

“Allah, müteşabih (benzeşmeli), ikişerli bir kitap olarak sözün en güzelini indirdi.”³

Konular, mantıklı bir düzene sahip olmalı, bir konu tamamlanmayıncaya kadar başka bir konuya girilmemeli ve değişik konular aşamalı olarak halka anlatılmalıdır.

“ Onu bir Kur'an olarak, insanlara dura dura okuman için (bölüm bölüm) ayırdık ve onu safha safha bir indirme ile indirdik.”⁴

Elbette bu hususa riayet etmek, daha çok resmi konuşmalarla ilgilidir ve normal konuşmalarda ve çok küçük çaplı oturumlarda konulu ve sınıflandırılmış şekilde konuşulmayabilir. Nehc'ül-Belağ'a'da Hz. Ali (a.s)'ın bir

¹ Bakara suresi, 102. ayet

² Mefatih'ul-Cenan, ikinci namazı zikri

³ Zümer suresi, 23. ayet

⁴ İsra suresi, 106. ayet

hutbede değişik konular hakkında konuştuğu yerleri görmektedir.

Örneğin, 181. hutbede Allah, takva, peygamberlerin hayatı, mehdi, şehitler ve cihat hakkında konuşulmuştur.

Aynı şekilde bir çok yerde de düzenli ve irtibatlı olarak yalnız bir konudan bahsedildiğini müşahade etmekteyiz. Başından sonuna dek takvalı insanın sıfatlarının incelendiği sakınanlar hutbesi buna bir örnektir.

Dolayısıyla bu hususun ortama bağlı olduğu neticesi alınabilir ve gerçekte konuşmanın iki tarzı vardır: Konulu konuşmak ve çeşitli konuşmak. Bir davetçinin minber üzerinde konuşmasıyla bir tren veya otobüste konuşması arasında fark vardır. Ve bazı yazarların **“Keşkül”** adıyla kitap yazmaları ve her şeyden bahsetmiş olmaları ve bazılarının da **“Laf lafı getirir”** i yazmış olması boşuna değildir.

22-) Eda ve Uygun Hareketler ile Konuşmak

Her söz, özel bir eda ister. Halkı küfür ve inançsızlık aleyhine savaşa teşvik eden bir sözün edası, onları kıyamet gününün azabından korkutan bir söz ile farklılık arz eder.

Hz. Ali (a.s), halkı cihada teşvik etmek için yüksek sesle konuşma yapıyordu.¹

Ama Allah'a münacatta bulunmak için onun sesi yavaş, yakarıncasına ve iniltili idi;

“Rabbimize yalvara yalvara ve için için dua edin.”²

¹ Nehc'ül-Belağ'a, Feyz'ul-İslam, 181. hutbe, s. 596

² Nehc'ül-Belağ'a, Feyz'ul-İslam, 181. hutbe, s. 596

² A'raf suresi, 55. ayet

Her söz özel bir eda istediği gibi, özel bir hareket/duruş da istemektedir. Slogan atma esnasında yumrukları sıkmak ve dua esnasında elleri kaldırmak buna birer örnektir.

Hız. Ali (a.s), şehitler hakkında konuşmak istediği zaman ellerini mübarek yüzüne vuruyor ve ağlıyordu.¹

İmam Sadık (a.s), Recep ayı duasını okuduğu zaman, **“Allah'ım sakalımı ateşe haram kıl”** bölümüne geldiğinde eliyle mübarek sakalını tutardı.²

İmam-ı zamanın mübarek ismi **“kaim”** ile uyuşan hareket, ayağa kalkmaktır.

Peygamber-i Ekrem (s.a.a), Hız. Ali' (a.s)'ı Müslümanların halifesi sıfatıyla tanıtmak için, onun elini o kadar yukarıya kaldırdı ki onun koltuk altı göründü.³

Veya Tathir ayetinin kapsamında olan ehli beytini belirtmek için Hız. Peygamber (s.a.a) Hız. Ali'yi, Hız.Zehra'yı, Hız. Hasan'ı ve Hız. Hüseyin (a.s)'ı bir abanın altında topladı ve buyurdu ki: **“Bunlar benim ehlibeytimdir.”**

Yağmur namazı için elbiseleri ters giyinin, bebekleri annelerinden ayırın ve çöle çıkınız, diye emredilmiştir; bu hareketlerin tümü, şefkat ve huşu ortamını yaratmak içindir.

DAVETÇİNİN ÖZELLİKLERİ

Davetçinin Özellikleri

1-Bilinç

Davetçi, ancak hem kendisinin bilinçli olması ve hem de bilinç esasınca halkı dine davet etmesi durumunda insanların hidayetine vesile olabilir.

² Mefatih'ul-Cenan, Recep ayı amelleri.

³ Münteh'ul-Emal, c. 1, s. 99, Veda haccı konusu.

“De ki: Bu, benim yolumdur. Bir basiret üzere Allah'a davet ederim; ben ve bana uyanlar da.”¹

Hız. Musa (a.s)'ı eğitime yükümlülüğünü taşıyan Hız. Hızır (a.s), Allah tarafından eğitilmiş ve bilinçlendirilmiş idi;

“Tarafımızdan kendisine bir ilim öğrettiğimiz kullarımızdan bir kulu buldular.”²

Öyle ki yüce Allah bilgisiz ve bilinçsiz insanlara uymayı yasaklamıştır.

“Bilmeyenlerin heva (istek ve tutku) larına uyma.”³

Hız. Ali (a.s) buyuruyor ki:

Bilgi ve bilinç ile konuşun; bilgisiz sözde bir hayır yoktur.⁴

Hız. Ali (a.s) bir başka yerde de şöyle buyuruyor:

“Bilmediğin şeyi söyleme, zira bu surette senin doğru sözlerin de yargılanır ve halk senin bütün sözlerine kuşkuyla bakar.”⁵

2-Hedefe İman Etmek

Davetçi, peygamber gibi eğer bir eline güneşi ve bir eline de ayı verseler¹ dahi hedefinden vazgeçmeyerek ve Hızır

¹ Yusuf suresi, 108. ayet

² Kehf suresi, 65. ayet

³ Casiye suresi, 18. ayet

⁴ Nehc'ül-Belağa, Feyz'ul-İslam, s. 1171

⁵ Gurer'ul-Hikem, 274.hadis

(a.s) gibi açlıkta ve susuzlukta bile misyonunu yerine getirecek derecede hedefine iman etmiş olmalıdır;

“Musa ve Hızır (a.s), aç bir halde bir kasabaya girdiler ve oradakilerden yemek istediler ancak onlar; Musa ve Hızır’ı ağırlamaktan kaçındılar (bununla beraber) orada yıkılmak üzere olan bir duvar gördüler; Hızır duvarı tamir edip yükseltti ve halkın yardımından kaçınması onların iradelerini etkilemedi.”²

Allah Resulü (s.a.a)’ın Hristiyan alimler ile mübahaleye girişi, onun yüksek imanının göstergesidir ki o, Allah’ın düşmanlarına şöyle buyuruyor:

“ Gelin, oğullarımızı ve oğullarınızı, kadınlarımızı ve kadınlarımızı, kendimizi ve kendinizi çağırılm; sonra karşılıklı lanetleşelim de Allah’ın lanetini yalan söyleyenlerin üstüne kılalım.”³

3-Öncü Olmak

Davetçi, diğer insanların imam ve önderidir. O halde o, bütün işlerde öncü olmak ve diğerlerini eğitmeden önce kendini eğitimden geçirmelidir;

“Her kim ki insanlara önder olmaya aday olursa başkalarından önce kendini eğitmeli/yetiştirmelidir.”⁴

¹ Nebinin siresi, İbn-i Hişam, c. 1, s. 285

² Kehf suresi, 77. ayet

³ Al-i İmran suresi, 61. ayet

⁴ Bihar’ul-Envar, Beyrut baskısı, (Vefa müessesesi), c. 2, s. 56

Davetçi ve önder, insanlara iyi işler yapmayı emretmeden önce onları bizzat kendisi yapmalı ve çirkin-kötü davranışlardan sakındırmadan önce o davranışları terk etmiş olmalıdır. Bu, ilahi elçilerin sıfatıdır;

“Ben, size yasakladığım şeylere(kendim sahiplenmek suretiyle) size aykırı düşmek istemiyorum. Benim istediğim, gücüm oranında yalnızca ıslah etmektir.”¹

4- İhlâslı Olmak

Ameldeki ihlas, davetçinin başarısının sırrıdır. Çünkü gerçek etken Allah’tır ve tebliğ Allah için yapıldığı takdirde, kalplere etki edecektir.

Tebliğde ihlas, Hz. Nuh, Hz. Hud, Hz.Salih, Hz.Lut, Hz. Şuayb (a.s) ve resullerin sonuncusu olan Hz. Muhammed (s.a.a) gibi bütün ilahi elçilerin metoduymuş ve onlar şöyle diyorlardı:

“Buna karşılık ben sizden bir ücret istemiyorum; ücretim yalnızca alemlerin Rabbine aittir.”²

Hatta Hz. Peygamber (s.a.a)’ın ehli beyti yetimlere, esirlere ve yoksullara yardım ettikleri zaman onlara şöyle söylüyorlardı:

“Sizden ne bir karşılık istiyoruz, ne bir teşekkür.”³

Eğer davetçi halkın hoşlanması, teşekkür etmesi ve şükranında bulunması için çalışırsa, halkın ilgisizliği onun için

¹ Hud suresi, 88. ayet

² Şuara suresi, 109. ayet

³ İnsan suresi, 9. ayet

çok ağır ve üzüntü verici olacaktır. Ama niyeti baştan yüce Allah'ın rızasını kazanmak olursa, halkın şükranı ve şükranının hiçbir şekilde ona bir tesiri olmayacaktır.

Davetçi, Allah için tebliğ ediyor olması nedeniyle, çabasının karşılığını insanlardan değil, Allah'tan istemelidir;

“Kim cihad ederse, yalnızca kendi nefsi için cihad etmiş olur. Şüphesiz Allah, alemlerden müstağnidir.”¹

Eğer davetçi izzet taşımazsa, gözünü ona-buna dikmeli ve onun-bunun hedefinin propagandasını yapmalıdır; bunun neticesi de kendisine bir şey vereni övmesi ve kendisini bir şeyden esirgeyen de yermesidir.

“Allah'ım, kötü insanlardan bağış talebinde bulunma bayağılığına düşürüp verenleri övme, esirgeyenleri yermeye durumunda bırakma beni.”²

Münacat-ı Şabaniye'de şöyle okumaktayız:

“Ey Allah'ım, hayatımın zenginliği ve fakirliği senden başkasının değil, senin elindedir.”

5- Adil ve Sevgi ile Nefretten Uzak Olmak

Davetçi, her çeşit sevgi ve nefretten uzak olarak tebliğ etmeli ve bu mukaddes faaliyete şahsi çıkarını sokmamalıdır.

“Ey iman edenler, kendiniz, anne-babanız ve yakınlarınız aleyhine bile olsa, Allah için şahitler

¹ Ankebut suresi, 6. ayet

² Sahife-i Seccadiye, İmam Seccad (a.s)'ın yüce erdemler ve beğenilen davranışlarla ilgili duası

olarak adaleti ayakta tutun. (Onlar) İster zengin olsun, ister fakir olsun; çünkü Allah onlara daha yakındır.”¹

Davetçi, başkalarıyla olan ilişkilerinde, konuşmalarında, davranışlarında, tavırlarında ve hareketlerinde adalete riayet etmeli, ilkeleri ilişkilere ve dostluklara feda etmemeli ve de akraba ve yakınları bile olsa layık olmayana bir ayrıcalık tanımamalıdır. Bu bağlamda Kur'an buyuruyor ki:

“ Konuştuğunuz zaman adil olun.”²

Adalete riayet etmek, yalnız söze has değildir, bilakis bütün amellerde hatta insanlara bakmada dahi ona riayet edilmelidir;

“Allah Resulü (s.a.a), bakışlarını sahabeleri arasında paylaştırır ve bazen birine ve bazen de diğerine bakardı.”³

İnsaflı insan, tam bir yiğitlikle bir başkasında bulunan artı bir değer kendisinde bulunmadığını ilan eder. Tıpkı ***“Kardeşim Harun, benden daha iyi konuşmaktadır.”⁴*** diye buyuran Hz. Musa (a.s) gibi.

Bazıları dostluklar ve ilişkiler nedeni ile, hakkı ayaklarının altına almakta ve bazıları ise değersel bir davranışla dostlukları göz önünde bulundurmamaktadır.

Hz. Ali(a.s)'ın şehid olmadan önce evlatlarına verdiği öğütlerden biri de ***“hakkı söylemeleridir.”⁵***

¹ Nisa suresi, 135. ayet

² En'am suresi, 152. ayet

³ Bihar'ul-Envar, Beyrut baskısı (Vefa müessesesi), c. 16, s. 260

⁴ Kasas suresi, 34. ayet

⁵ Nehc'ül-Belağa, Suphi Salih, 47.mektup

Davetçi için bir kimsenin Allah düşmanı ve hidayete erdirilemez olduğu açıklığa kavuştuğu zaman, kendisinin en yakın aile üyesi bile olsa, ondan uzaklaşması gerekir. Tıpkı Hz. İbrahim'in davranışında olduğu gibi;

“ Kendisine, onun(amcasının) gerçekten Allah'a düşman olduğu açıklandınca ondan uzaklaştı. ”¹

“Hani İbrahim babasına (Araplar amcaya da baba demektedir.) ve kendi kavmine demişti ki: Şüphesiz ben, sizin taptıklarınızdan uzağım. ”²

Aynı şekilde Hz. Nuh (.as)'ın, oğlundan Allah'ın emriyle el çekmesi de böyledir;

“Dedi ki: Ey Nuh, kesinlikle o senin aileden değildir. Çünkü o, salih olmayan bir iş (yapmıştır). ”³

Ve Hz Lut, eşinin azaplandırılmasına mutabık idi.

“Biz, karısı dışında onu ve ailesini kurtardık. ”⁴

Aynı şekilden Kur'an peygamberin amcası Ebu Leheb hakkında buyuruyor ki:

“ Ebu Leheb'in iki eli kurusun; kurudu ya. ”⁵

¹ Tevbe suresi, 114. ayet

² Zuhuruf suresi, 26. ayet

³ Hud suresi, 46. ayet

⁴ A'raf suresi, 83. ayet

⁵ Mesed suresi, 1. ayet

Allah Resulü (s.a.a), Mekke fethinden sonra amcasının beklentisinin aksine, Kabe'nin kilidini şu ayeti okuyarak “Osman'a ve Talha'ya” emanet etti:

“Şüphesiz Allah, size emanetleri ehline (sahiplerine) teslim etmenizi ve insanlar arasında hükmettiğinizde adaletle hükmetmenizi emrediyor. ”¹

Sadece dostluklar nedeniyle değil bilakis düşmanlar hakkında da hakkı unutmamak gerekir;

“ Adil şahitler olarak, Allah için, kakı ayakta tutun. Bir topluluğa olan kininiz, sizi adaletten alıkoymasın. Adalet yapın. O takvaya daha yakındır. ”²

Allah, Kur'an'da bazı kitap ehlinin iyi sıfatları hakkında övgü ile bahsetmekte ve bazı Müslümanların kötü sıfatlarını da eleştirmektedir.

Yüce Allah, büyük resulüne buyuruyor ki:

“ De ki: Eğer doğru söylüyor iseniz, kesin- kanıt (burhan) ınızı getiriniz. ”³

Yani davetçi, mantıklı hareket etmeli ve başkalarıyla olan ilişkilerine şahsi kin ve arzularını katmamalıdır. Tıpkı Allah Resulü (s.a.a)'ın Mekke fethinden sonra tüm düşmanlarını affedip, Kureyşlilerin yıllarca süren zulüm ve işkencelerinin hakperestliğe ve Allah'ın rızasına mani olmasına izin vermesi gibi.

¹ Nisa suresi, 58. ayet

² Maide suresi, 8. ayet

³ Neml suresi, 64. ayet

Hız. Ali(a.s) Sıffın savaşıında düşmanına su¹ ve şahadet halinde de katiline süt verdi.²

Gerçek Müslüman'ın özelliği, hakperestliktir. O halde davetçi, sözü söyleyenin düşmanı olması nedeniyle onun hak sözünü göz ardı etmemelidir.

“Öyleyse kullarıma müjde ver. Ki onlar sözü işitirler ve en güzeline uyarlar.”³

6-Tahammüllü ve İstikametli Olmak

Hız. Musa (a.s), bir davetçi olarak, Firavun'un yanına gideceği vakit, onun hidayete ermesi ve halkı bilinçli kılması için Rabbinden göğüs açıklığı ve zorluklara karşı tahammül gücü istedi, zira bu özellik davetçi için zorunludur;

“Rabbim, benim göğsümü aç, bana işimi kolaylaştır.”⁴

Davetçi, muhataplarının bir düzeyde olmadıklarını, bazıların dilde iman ettiklerini ama kalpte iman etmediklerini ve inkarcılık yolunda birbirleriyle yarıştıklarını bilmelidir. Bundan dolayı sı davetçi üzülmemelidir. Çünkü yüce Allah, kutlu elçisine moral vermekte ve buyurmaktadır ki:

“Ey peygamber, kalpleri inanmadığı halde ağızlarıyla “inandık” diyenler seni üzmesin.”⁵

¹ Nasih'u et-Tevarih, c. 2, s. 101, Hız. Ali (a.s)'ın hayatı

² Münteh'ul-Emal, Hız.Ali (a.s)'ın şahadet şekli

³ Zümer suresi, 17 ve 18. ayetler

⁴ Taha suresi, 25. ayet

⁵ Maide suresi, 41. ayet

İmanlı bir davetçi, inkarcıların sitem ve kınamaları nedeniyle üzülmey, sabır ile donanır ve izzetin Allah'ın olduğunu ve de O'nun işiten ve bilen olduğunu bilir.

“Onların sözü seni üzmesin. Şüphesiz izzet ve gücün tümü Allah'ındır. O, işitendir, bilendir.”¹

Davetçi, tıpkı ilahi evliyalr gibi yavaş ve mantıklıca düşmanların ve cahillerin iftiralarına cevap verir. Hız. Nuh (a.s)'a dediler ki:

“Gerçekte biz seni açıkça bir şaşırılmışlık ve sapmışlık içinde görüyoruz.”²

Hız. Nuh (a.s) cevap olarak buyurdu ki:

“Ey kavmim, bende bir şaşırılmışlık ve sapmışlık yoktur; ama ben alemlerin Rabbinden bir elçiyim.”³

Ad kavmi Hız. Hud (a.s)'a dedi ki:

“Gerçekte biz seni akli bir yetersizlik içinde görüyoruz ve doğrusu biz senin yalancılardan olduğunu sanıyoruz.”⁴

Hud (a.s) da buyurdu ki:

“Ey kavmim, bende akıl yetersizliği yoktur; ama ben gerçekten alemlerin Rabbinden bir elçiyim.”¹

¹ Yunus suresi, 65. ayet

² A'raf suresi, 60. ayet

³ A'raf suresi, 61. ayet

⁴ A'raf suresi, 66. ayet

Evet, ilahi elçilerin yoluna baş koyan kimse, onlar gibi çok sabırlı olmalı ve düşmanların iftira, şayia ve yalanları karşısında, tebliğsel mevzisini terk etmemelidir.

“Artık sen sabret; resullerden azim sahiplerinin sabrettikleri gibi.”²

Ayetullah Burucerdî zamanında onun tarafından bir temsilci, tebliğ için İran’ın bir şehrine gitti. Bir müddet sonra onun göz alıcı faaliyetleri nedeniyle, din düşmanları, birçok iftira ve şayialar uydurarak, kaçmasını sağlamak için meydanı kendisine daralttılar. O alim, belirttiği ileriki bir günde önemli bir toplantı yapacağını ve son sözünü söyleyeceğini ilan etti. Dost ve düşmanlar, veda toplantısı olduğunu düşünerek toplandılar ve o alim minbere çıktı ve dedi ki:

“Ey cemaat! Eğer benim arkamdan onun elitler, feodaller ve sermaye sahipleri ile ilişkisi vardır, deseler inanınız; eğer benim fesat ve kötülük ehli olduğumu söyleseler, inanınız; eğer namaz kılmadığımı söyleseler, inanınız; ama benim bu şehirden gitmek istediğimi söyleseler, asla inanmayınız; zira ben, sonuna dek tebliğsel görevimde kalacağım.”

Allah Resulü (s.a.a)’in takipçisi olan bir davetçi, tıpkı önderi gibi istikametli olmak ile sorumludur.

“ Davet et ve emrolunduğun gibi, doğru bir istikamet tuttur.”³

¹ A’raf suresi, 67. ayet

² Ahkaf suresi, 35. ayet

³ Şura suresi, 15. ayet

Lut kavminin peygamberlerini sürmek istemeleri gibi, din yolundaki tebliğ bazen zindana, işkenceye ve sürgüne neden olur:

“Kavminin cevabı, yurdunuzdan sürüp çıkarın bunları demekten başka olmadı.”¹

Ve Hz. Şuayb (a.s)’in kavmi kendisine biz seni ve takipçilerini şehirden çıkaracağız dediler;

“Ey Şuayb, seni ve seninle birlikte iman edenleri ülkemizden-sürüp çıkaracağız.”²

İlahi evliyaların açık sıfatlarından biri de, iftira ve hakaretler karşısında sabır ve tahammül etmek idi.

Allah Resulü (s.a.a)’e mecnun dediler ve o sabretti:

“Onlar: Ey kendisine kitap indirilen (Muhammed). Gerçekten sen cinlenmiş (bir deli) sin, dediler.”³

Aynı şekilde Yusuf (a.s)’ın kardeşleri ona hırsızlık iftirasında bulundular ve o duymamazlıktan geldi:

“ Dediler ki: Şayet çalmış bulunuyorsa, bundan önce onun kardeşi de çalmıştı. Yusuf bunu kendi içinde saklı tuttu.”⁴

Bir şahıs, Allame Hacı Nasreddin Tusi’ye içinde ona “köpek oğlu köpek” diye yazdığı bir mektup yolladı.

¹ A’raf suresi, 82. ayet

² A’raf suresi, 88. ayet

³ Hicr suresi, 6. ayet

⁴ Yusuf suresi, 77. ayet

Nasreddin Tusi onu okuduktan sonra mektubun arkasına yazdı ki:

Ey kardeş, hata yapmışsın! Köpeğin dört ayağı benim ise iki ayağım var, ben dikey bir şekildeyim ve kalkmış olarak yürümekteyim. Oysa köpek dört el ve ayak ile yürümektedir, köpeğin tırnakları uzundur ve tüyleri vardır, oysaki ben böyle değilim.¹

Taklid mercii olan Ebu-l Hasan-i İsfahani, Kufe nehrinin yanında halkın küfürlü çok sayıdaki mektubunu nehre atardı!

Evet küfür ve hakaretler karşısındaki bu sabır ve tahammül, halkın kalbine sızmanın önemli etkeni idi. O halde şöyle dua etmeliyiz:

(Ey Allah'ım bana yardım et ki) Benim gıybetimi yapan kimselerin hayır sohbetlerini yaparak karşılık vereyim ve iyiliklerin şükranında bulunanı ve kötülüklerin affedicisi olayım.²

7- İlahi Vaatlere Ümit Taşımak

Bazı Kur'an ayetleri Müslümanlara ümit vermektedir; bir yerde Müslümanlara Allah'ın dininin evrensel olacağı ümidi verilmektedir:

“O dini (İslam'ı) bütün dinlere üstün kılmak için elçisini hidayetle ve hak dinle gönderen O'dur.”³

¹ Münteh'ul-Emal, İmam Bakır (a.s)'ın menkıbeleri

² Mefatih'ul-Cenan, güzel ahlak duası

³ Tevbe suresi, 33. ayet

Başka bir yerde takvalı insanlara geleceğin ve kurtuluşun kendilerinin olacağına dair ümit verilmektedir:

“Gerçekten şu ki, arz Allah'ındır; ona kullarından dilediğini mirasçı kılar. En güzel sonuç. Muttakiler içindir.”¹

Bir diğer ayette ise Allah, elçilerinin galip olacağı müjdesini vermektedir:

“ Allah, yazmıştır: Andolsun, ben galip geleceğim ve elçilerim de.”²

Ümitli olmak Allah'tan, karamsar ve ümitsiz olmak da şeytandandır:

“Allah'ın Rahmetinden umut kesmeyin. Çünkü kafirler topluluğundan başkası Allah'ın rahmetinden umut kesmez.”³

Bundan dolayı eğer inkarcı ve kötü düşünceliler, eğer haktan yüz çevirmişlerse, davetçi, karamsarlığa ve ümitsizliğe kapılmayıp tebliğine devam eder;

“ Eğer yüz çevirirlerse, artık sana düşen yalnızca tebliğ (etmek) tir.”⁴

Ve hiçbir zaman insanları Allah'ın rahmetinden ümitsiz kılmaz; ki bu, gerçek bir fakihin/alimin sıfatıdır:

¹ A'raf suresi, 128. ayet

² Mücadele suresi, 21. ayet

³ Yusuf suresi, 87. ayet

⁴ Al-i İmran suresi, 20. ayet

“ Gerçek fakih/alim, insanları Allah'ın rahmetinden umutsuz kılmayan kimsedir. ”¹

Ümitli olan davetçi, güç ve kuvvet ile yola devam eder, işi ciddi olarak sürdürür ve tebliğ eyleminde gevşeklikten sakınır;

“Sen ve kardeşin ayetlerimle gidin ve beni zikretmede gevşek davranmayın.”²

Ve Allah, Kur'an'ın değişik yerlerinde şöyle hatırlatmaktadır:

“Kitabı kuvvetle tut.”³

8- İlim ve Amel Ehli Olmak

Davetçi, her zaman heyecan ve telaş halinde olan ve bir an bile pasif kalmayan Allah Resulü (s.a.a) gibi, Allah'ın mesajını ulaştırmalı, onunla bizzat amel etmeli ve pratikte onu ciddi bir şekilde uygulamalıdır;

“Şu halde boş kaldığın zaman, durmaksızın (dua ve ibadetle) yorulmaya-devam et. Ve yalnızca Rabbine rağbet et.”⁴

Davetçinin ciddiyeti, dini tebliğ etmeye has değildir, aksine o, ilim ve bilincini artırma noktasında da çabalamalıdır. Çünkü her bir zamanın yeni bilgilere ihtiyacı vardır ve fakat önceki bilgilere dayanmak yeterli değildir.

¹ Usul-i Kafi, c. 1, s. 36

² Taha suresi, 42. ayet

³ Meryem suresi, 12. ayet

⁴ İnşirah suresi, 7 ve 8. ayetler

Bunun için Hz. Peygamber (s.a.a), Allah'ın emriyle, Kendisinden ilmini artırmasını istemektedir:

“Rabbim ilmimi artır.”¹

Bu da fakat teori bazındaki değil, amel ve tecrübe ile birlikte olan ilim ve yakındır. Tıpkı Hz. İbrahim (a.s)'ın mutmain olmak için böyle bir ilmi Allah'tan istemesi gibi;

“Hani İbrahim: “Rabbim, bana ölüleri nasıl dirilttiğini göster” demişti. (Allah ona) “inanmıyor musun?” deyince, “Hayır (inandım), ancak kalbimin tatmin olması için” dedi.”²

Her günü önceki günüyle ilim ve bilgi açısından fark etmeyen bir davetçinin vakitleri bereketsizdir.

Allah Resulü (s.a.a) buyuruyor ki:

“Eğer bir gün gelirse, o günde beni Allah'a yaklaştıracak bir bilgi bende fazlalaşmazsa, o günün güneş doğuşu bana kutlu olmasın.”³

9-Korkusuz ve Cesur Olmak

Gerçek bir davetçinin özelliklerinden biri de, sapmaların karşısında tam bir katiyet ile durmak ve Allah'ın dışında kimseden korkmamak ve ***“Onlar, Allah'ın risaletini tebliğ edenler, ondan içleri titreyerek-korkanlar ve Allah'ın dışında hiç kimseden korkmayanlardır.”⁴*** başkalarının sapmalarının kendisine bir zararı olmayacağını bilmektir;

¹ Taha suresi, 114. ayet

² Bakara suresi, 260. ayet

³ Nehc'ül-Fesaha, 126. hadis

⁴ Ahzab suresi, 39. ayet

“Ey iman edenler, üzerinizdeki (yükümlülük) kendi nefislerinizdir. Siz doğru yola erişerseniz, sapan size zarar veremez. Tümünüzün dönüşü Allah’adır. O, size yaptıklarınızı haber verecektir.”¹

Davetçinin görevi, korkusuzca bidatlerin önünü almaktır. Bu, Allah’ın ondan almış olduğu bir ahittir;

“Ümmetimde bidatler ortaya çıktığı zaman, alimin ilmini açığa vurması gerekir ve her kim ki böyle yapmazsa, Allah’ın laneti ona olsun.”²

Davetçi, tıpkı Kur’an gibi suçluların yollarını, yöntemlerini ve oyunlarını deşifre etmelidir;

“Suçlu–günahkarların yolu apaçık ortaya çıksın diye, ayetlerimizi işte böyle birer birer açıklıyoruz.”³

Ve davetçi, gerçekleri söylemede cesur olmalı ve de zorba ve müstekbirlerden korkmadan dolayı hakikatleri gizlememelidir. Tıpkı Hz. İbrahim’in inkarcılara karşı isyan etmesi ve tam bir cesaretle buyurması gibi:

“Andolsun Allah’a, ben sizin putlarınıza muhakkak bir tuzak kuracağım.”⁴

Hız. Musa, Samiri’yi azarlayıp buyurdu ki:

¹ Maide suresi, 125. ayet

² Usul-i Kafi, c. 1, s. 54

³ En’am suresi, 55. ayet

⁴ Enbiya suresi, 57. ayet

“Üstüne kapanıp bel bükerek önünde eğildiğin ilahına bir bak; biz onu mutlaka yakacağız, sonra darmadağın edip denizde savuracağız.”¹

Dini tebliğ etme yolundaki davetçi, kınayıcıların kınamasından hiçbir şekilde korkmaz;

“Allah yolunda cihad eder ve kınayıcının kınamasından korkmazlar.”²

Allah Resulü (s.a.a), Muaz’ı tebliğ etmek için Yemen’e yolladığı vakit, ona şöyle buyurdu:

“Ey Muaz, Allah yolunda kınayıcının kınamasından korkma.”³

Gerçek ve cesur bir davetçi, gerektiği yerde inkarcılara arkasını döner ve tam bir açıklık ile şöyle der:

“Sizin dininiz size, benim dinim bana.”⁴

Acaba Allah Resulü (s.a.a)’ın güçlü Rum ve İran imparatorluklarına mektup yazmasının nasıl bir cesaret istediğini biliyor musunuz? Allah Resulü (s.a.a)’ın fazıl evladı: İmam Humeyni(r.a)’nın, ondan asırlar sonra Sovyetler Birliği cumhurbaşkanına mektup yazması, onu İslam’a davet etmesi ve Amerika cumhurbaşkanından en nefret edilen şahıs olarak söz etmesi, acayip değildir. Zira o, bu cesareti büyük atası Allah Resulü (s.a.a)’den miras almıştır. Tarih

¹ Taha suresi, 97. ayet

² Maide suresi, 54. ayet

³ Akıllara hediye (Tuhaf’ul-Ukul)

⁴ Kafirun suresi, 6. ayet

boyunca cesaretli insanlar, hiçbir zaman zorbalardan ve zalim sultanlardan çekinmemişlerdir.

Bir gün Abdülmelik b. Mervan yolda bir bedeviye rastladı, ve onun ile konuşmak için atının dizginini çekti ve onu durdurdu. Abdülmelik b. Mervan'ı tanıyor musun? Diye sordu. Bedevi cevap verdi: Evet tanıyorum, o, hidayete ermesi mümkün olmayan bir zalimdir! O da dedi ki: Yazıklar olsun sana, ben Abdülmelik'im. Bedevi şöyle dedi: Allah sana uzun ömür vermesin ve sana mal ve mülk bağışlamasın ki Allah'ın malını yedin ve O'nun itibarını zedeledin.¹

10- Eleştiri Kabul Etmek

Eleştiri kabul etmek, değerli bir özelliktir. Ahlakın güzellikleri duasında şöyle okumaktayız:

“Ey Allah'ım, bana, beni doğru yola, kurtuluşa çağırın ve hidayete erdiren kimseye itaat etmede ve uymada muvaffakiyet ver.”

Hiçbir insan, hata ve yanılmadan uzak değildir, çünkü inatçı nefis, insana kötülüğü emretmektedir;

“Ben nefsimi temize çıkaramam. Çünkü gerçekten nefis, -Rabbimin kendisini esirgediği dışında- var gücüyle kötülüğü emredendir.”²

Davetçi, eleştirilere kulak verir; hakikatlere kulak vermemek, kalpleri kör olmuş inkarcıların özelliğidir;

¹ Verram külliyatı, c/1, s/31

² Yusuf suresi, 53. ayet

“ Kulakları vardır bununla işitmezler.”¹

“Kendilerine öğüt verildiğinde, öğüt almıyorlar.”²

Müslüman bir insan, kendisine yapılan eleştirilere değerli hediyeler gözüyle bakar ve hatasını kendisine söyleyen kimseyi en iyi kardeşi bilir;

“Benim en iyi kardeşim hatalarımı bana bildirendir.”³

11- Mahrumların Hamisi Olmak

Tarih boyunca ilahi elçilerin yaran ve takipçilerinin çoğunu, mustazaf ve mahrumlar oluşturmuştur ve peygamberlerin risaletinin en büyük zorluklarını onlar yüklenmişlerdir.

Bundan dolayı davetçi, onları savunmalı ve kovmaktan kaçınmalıdır;

“Sabah akşam- O'nun yüzünü (rızasını) dileyerek- Rablerine dua edenleri kovma. Onların hesabından senin üzerinde bir şey (yükümlülük,) senin hesabından da bir şey (yükümlülük) yoktur ki onları kovman gereksin. Yoksa zalimlerden olursun.”⁴

İnkarcılar, peygamberlerin mustazaf takipçilerini her zaman aşağılık insanlar olarak tanıtmaya çalışmışlardır;

¹ A'raf suresi, 179. ayet

² Saffat suresi, 13. ayet

³ Bihar'ul-Envar, İslam mektebi baskısı, c. 74, s. 282

⁴ En'am suresi, 52. ayet

“Sana, sığ görüşü olan en aşağılıklarımızdan başkasının uyduğunu görmüyoruz.”¹

Ve inkarcılar, her zaman, peygamberlerin onları kovması beklentisinde olmuşlardır, ancak Allah Resulü (s.a.a), onlara başka bir şekilde davranmış ve şöyle buyurmuştur:

“ Ben iman edenleri kovacak değilim.”²

Davetçi, her zaman mahrumları savunmanın safında yer almalı ve peygamberlerin mukabilinde mevzilenen dertsiz burjuvadan da uzak olmalıdır.

“Biz hangi ülkeye bir uyarıcı gönderdikse, mutlaka oranın refah içinde şımaran önde gelenleri: “Gerçekten biz, sizin kendisiyle gönderildiğiniz şeyi tanımıyoruz” demişlerdir.”³

Zengin müminlerin psikolojisi de bu tarzda idi; onlar zorluklara daha az katlanmaktaydılar:

“ Allah'a iman edin, O'nun elçisi ile cihada çıkın diye bir süre indirildiği zaman onlardan servet sahibi olanlar, senden izin isteyip: Bizi bırakı ver, oturanlarla birlikte olalım; dediler.”⁴

Davetçi, mahrumlara ilgi göstermemenin ve onlardan yüz çevirmenin yüce Allah'ın azarlamasına yol açacağını bilmelidir;

¹ Hud suresi, 27. ayet

² Hud suresi, 29. ayet

³ Sebe suresi, 34. ayet

⁴ Tevbe suresi, 86. ayet

“Surat astı ve yüz çevirdi; kendisine o kör geldi diye”¹

12 Allah'a Tevekkül Etmek

İnsanın hidayete ermesinde davetçinin çabasının oldukça etkili olmasıyla beraber, gerçek etkenin Allah olduğuna ve davetçinin bir araçtan öte bir şey olmadığına dikkat edilmelidir;

“Gerçek şu ki, sen, sevdiğini hidayete erdiremezsin, ancak Allah, dilediğini hidayete erdirir.”²

“Eğer Allah dileseydi onlar şirk koşmazlardı.”³

Yüce Allah kutlu elçisine buyuruyor ki:

“Biz seni onlar üzerinde bir gözetleyici kılmadık; sen onlar üzerinde bir vekil değilsin.”⁴

Sen onların inkarcılıklarını değiştirebilecek bir güç ve kuvvette değilsin;

“Artık sen, öğüt verip-hatırlat. Sen yalnızca bir öğüt verici- bir hatırlatıcısın. Onlara zor ve baskı kullanacak değilsin.”⁵

¹ Abese suresi, 1 ve 2. ayetler

² Kasas suresi, 56. ayet

³ En'am suresi, 107. ayet

⁴ En'am suresi, 107. ayet

⁵ Gâşiye suresi, 21 ve 22. ayetler

“ Sen onların üzerinde bir zorba değilsin.”¹

“ Sana bir şey (sorumluluk ve görev) yoktur.”²

Allah istediği taktirde, bir kuş; yani “Hudhud” Süleyman’dan Sebe melikesine bir mektup götürmekle bir bölgenin iman etmesine sebep olur.

Bundan dolayı davetçi, ne halkın iman etmesiyle böbürlenmeli ve ne de onların inkar etmelerinden dolayı karamsarlığa ve ümitsizliğe düşmeli, bilakis hareketin her anında yüce Allah’a tevekkül etmelidir;

“Eğer azmedersen artık Allah'a tevekkül et.”³

13- Yumuşak Huylu, Sevgili ve Şefkatli Olmak

Yumuşaklık, yalnız söz söylemeye has olmayıp, ilişkilerde de gereklidir. Çünkü halk ancak yumuşaklık ve sevgi ile Allah’ın dinine çekilir; zor ve dayatma ile kimsenin hidayete erdirilmeyeceği tecrübeyle sabit olmuştur:

“ Onlar mü'min oluncaya kadar insanları sen mi zorlayacaksın.”⁴

Halka sevgi göstermek, onları çekmekte, sert huylu ve kalp kırıcı olmak ise Allah’ın dininden uzaklaştırmaktır.

Aşağıdaki söz, kutlu elçisine hitap eden yüce Allah’ın sözüdür:

¹ Kaf suresi, 45. ayet

² Al-i İmran suresi, 128. ayet

³ Al-i İmran suresi, 159. ayet

⁴ Yunus suresi, 99. ayet

“Allah'tan bir rahmet dolayısıyla, onlara yumuşak davrandın. Eğer kaba, katı yürekli olsaydın onlar çevrenden dağılır giderlerdi.”¹

“Biz seni alemler için yalnızca bir rahmet olarak gönderdik.”²

O halde onlar ile güzel konuşunuz:

“Onlara güzel (maruf) söz söyleyin.”³

Ki halk ile güzel ve şefkatli konuşmak, sana layıktır;

“Andolsun size, içinizden sıkıntıya düşmeniz O'nun gücüne giden, size pek düşkün, müminlere şefkatli ve esirgeyici olan bir elçi gelmiştir.”⁴

“ Ve onlar, kötülüğü iyilikle savarlar. İşte onlar, bu yurdun (dünyanın güzel) sonucu (ahiret mutluluğu) onlar içindir.”⁵

İslam dini, zorluk dini değildir;

“Allah, size kolaylık diler, zorluk dilemez.”⁶

Dar görüşlülük ve şefkatsizlik ile endişesiz insanları kovmak, Allah Resülü (s.a.a)’in ahlakı değildir; o, Mekke

¹ Al-i İmran suresi, 159. ayet

² Enbiya suresi, 107. ayet

³ Nisa suresi, 7. ayet

⁴ Tevbe suresi, 128. ayet

⁵ Rad suresi, 22. ayet

⁶ Bakara suresi, 185. ayet

fethinden sonra tüm düşmanlarını bağışlayıp **“siz hürsünüz”** demiştir.

O gün, Allah Resulü (s.a.a)’in ordusunda bulunan Saad b. Ubade adındaki bir komutan, “bugün intikam günüdür” diye bağırdı. Hz. Peygamber (s.a.a), bu cümleyi duyunca bayrağı ondan alıp, Hz. Ali (a.s)’ın eline verdi ¹ ve **“bugün rahmet günüdür”** diye buyurdu.

Aynı yüce Peygamber (s.a.a), Muaz’ın Yemen’e gitmesi esnasında ona şöyle öğüt vermektedir:

“Halk ile uzlaş, samimi ol ve onların hatalarını affet.”²

Ve Allah Resulü (s.a.a) bize hitap ederek buyuruyor ki:

“İlim öğrettiğiniz kimselere yumuşak davranın.”³

Evet, dikenlerin güle dönüşmesi, muhabbettendir.

İnsan, hassas bir ruh taşıyıp, his ve duyguların etkisindedir ve azıcık bir samimiyet ve sevgi ile Allah’ın dinine aşık olmaktadır.

“İyilikle kötülük eşit olmaz. Sen, en güzel olan bir tarzda (kötülüğü) uzaklaştır; o zaman, (görürsün ki) seninle onun arasında düşmanlık bulunan kimse, sanki sıcak bir dost(un) oluvermiştir.”⁴

¹ İbn-i Esir Tarihi, c. 2, s. 246

² Akıllara Hediye

³ Bihar’ul-Envar, Beyrut baskısı, (Vefa müessesesi) c. 2, s. 62

⁴ Fussilet suresi, 34. ayet

Halkı Allah’ın dininden kaçırtan etkenlerden biri de, yersiz zorlamalardır. İslam dini, insanların doğasıyla uyuşmaktadır ve onun hükümleri, kolay ve meşakkatsizdir;

“Allah, din konusunda size bir güçlük yüklememiştir.”¹

Bazı sahte ve tahrif olmuş dinlerin aksine bu mukaddes dinin hedefi yemek yeme, gezme ve cinsi güdü gibi insanın doğal ihtiyaçlarını bastırmak olmayıp, ortalığı silip-süpüren bir sel gibi insaniyetin temelini ortadan kaldırmaması için bu güdülerini kontrol etmektir.

Önceki dinlerde (Yahudilikte) bazı günahları işleme durumunda, onların birbirlerini öldürmeleri gerekliydi;

“Kusursuzca yaratan (gerçek ilah) ınıza tevbe edip nefislerinizi öldürün.”²

Onlara bir çok şey haram kılınmıştı;

“Yahudi olanlara her tımaklı (hayvanı) haram kıldık. Sığırlardan ve koyunlardan, sırtlarına veya bağırsaklarına yapışan veya kemiğe karışanlar dışında iç yağlarını da onlara haram kıldık.”³

Ama İslam’da zorlu ve güçten uzak hiç bir hüküm yoktur. Yüce Allah buyuruyor ki:

¹ Hac suresi, 78. ayet

² Bakara suresi, 54. ayet

³ En’am suresi, 146. ayet

“Biz sana bu Kur’an’ı güçlük çekmen için indirmedik.”¹

Davetçi, halkı İslam’dan ve hükümlerinden korkutmamalı, tersine onları kolay gösterme çabasında olmalıdır.

Daha tatlı ve rahat görünmesi için, görünüşte diğer ibadetlerden daha ağır olan oruç gibi farzların hedefi halka açıklanmalıdır. Halk, Allah’ın hedefinin onları zorluğa koymak olmadığını, tersine O’nun kendilerini temizlemek ve nimetini tamamlamak istediğini bilmelidir:

“Allah size güçlük çıkarmak istemez, ama sizi temizlemek ve üzerinizdeki nimeti tamamlamak ister.”²

“Sizden kim hasta ya da yolculukta olursa tutmadığı günler sayısınca başka günlerde (tutsun)”³

Orucun geçmiş ümmetlere farz oluşuna işaret edilmesi ve hasta ve de yolcu olan kimselere yönelik “fidyenin” belirlenmesi, tümüyle bu ilahi görevi kolay göstermek içindir.

Davetçi, halkın dini amelleri yapmadaki sevinçsizlik veya zayıflık ve kuvvetlilik halini göz önünde bulundurmalıdır; bu, Kur’an’ın üslubudur.

Örneğin, Müslümanların savaşma gücü azaldıktan sonra yüce Allah onlardan yüz kişinin iki yüz kişinin karşısında durmasını istemektedir. Oysaki ilk hüküm, yirmi kişinin iki yüz kişinin karşısında durmasıydı;

¹ Taha suresi, 2. ayet

² Maide suresi, 6. ayet

³ Bakara suresi, 184. ayet

“Şimdi, Allah sizden (yükünüzü) hafifletti ve sizde bir zaaf olduğunu bildi. Sizden yüz sabırlı (kişi) bulunursa, (onların) iki yüzünü bozguna uğratar.”¹

Ve Allah, bir başka yerde Müslümanlardan güçleri oranında Kur’an okumalarını istemektedir. Oysaki ilk hüküm, Kur’an’ın gecenin üçte biri süresince okunmasıydı. Yüce Allah hükümleri kolaylaştırmaktadır; çünkü O, halkın gece ve gündüzün miktarını tam olarak ölçemeyeceğini bilmektedir:

“Geceyi ve gündüzü Allah taktir eder. Sizin bunu sayamayacağınızı bildi, böylece tevbenizi (O’na dönüşünüzü) kabul etti. Şu halde Kur’an’dan kolay geleni okuyun.”²

Bu konunun sonunda, yumuşak ve şefkatli davranmanın, temiz doğal ve inatçı olmayan insanlarla ilgili olduğunu söylemeliyiz. Dolayısıyla, Allah’ın dininin usanmaz düşmanlarına ve hiçbir şekilde düşmanlıktan el çekmeyen inatçı inkarcılara yönelik tavırda hiçbir yumuşaklık ve şefkat gösterilmemelidir.

Tıpkı birbirlerine yönelik oldukça merhametli ve inkarcılara karşı oldukça şiddetli olan Allah Resulü (s.a.a) ve yaranları gibi olmak gereklidir;

“Muhammed, Allah’ın elçisidir. Ve onunla birlikte olanlar da kafirlere karşı zorlu, kendi aralarında ise merhametlidirler.”³

¹ Enfal suresi, 66. ayet

² Müzzemmil suresi, 20. ayet

³ Fetih suresi, 29. ayet

14- Halkçı ve Sorunları Bilici Olmak

İnsanlığın en büyük davetçisi Resul-i Ekrem (s.a.a), halkın arasından çıkmıştır:

“Andolsun size, içinizden olan bir elçi gelmiştir.”

Yüce Allah, elçisine buyurmaktadır ki:

“De ki: ben ancak sizin benzeriniz olan bir beşerim.”¹

Halktan ve onların arasında olan ve de onlarla yaşayan bir elçi:

“Onlara kendi içlerinden bir elçi gönderdik.”²

Yüce Allah buyuruyor ki: Biz, halka kendi aralarında olanın dışında bir elçi göndermedik.

Bir elçi, halkın kendinden olur, onların dillerini ve psikolojilerini bilir ve onlar gibi yaşarsa, doğal olarak ilahi emirleri onlara daha iyi açıklayabilecektir:

“Biz hiçbir elçiyi, kendi kavminin dilinden başkasıyla göndermedik ki, apaçık anlatsın.”³

Davetçinin halkçı olması, onun başarılı olmasının şartıdır; öyle ki Allah şöyle buyuruyor:

¹ Fussilet suresi, 6. ayet

² Müminun suresi, 32. ayet

³ İbrahim suresi, 4. ayet

“Onu eğer bir melek kılsaydık, elbette erkek (suretinde bir melek) kılardık ve mutlaka katmakta oldukları (şüpheleri) yine katardık.”⁴

Allah Resulü (s.a.a)’ın tıpkı halk gibi yerde oturması, yerde yemek yemesi, koyunun sütünü sağması ve kölelerin davetini kabul etmesi² gibi davetçi de halk gibi yaşamalıdır.

Halkçı bir davetçi, kendini halktan üstün görmeyen ve toplumsal hayatta; işlerde yardımda bulunmada, sosyal ve ekonomik imkanlardan yararlanmada ve oturma yeri seçmede diğer insanlar ile eşit olan kimsedir.

Hz. Davut (a.s)’ın bir davetçi olmasıyla birlikte Allah’ın ona zırh yapma sanatını öğretip³ onun zırh yapmasında olduğu gibi, davetçi de, toplumsal işlerde çalışmanın ve diğer insanlara yardım etmenin kendisinin ilmi ve tebliğsel konumuyla hiçbir şekilde çelişki arz etmediğini bilir.

Allah Resulü (s.a.a), bir yolculukta, her bir sahabenin bir işi üstlenmesi gibi, yemek pişirmek için odun toplamayı üzerine alır ve şöyle buyurur:

“Allah, dostları arasında bir kulunun kendine bir ayrıcalık tanımasından hoşlanmaz.”

Yüce Allah da Kur’an’da, ayrıcalık talebini ret etmiş; hac merasiminde bütün Müslümanların **“Arafat”**ta durmalarını ve oradan **“Meş’ar”⁴**a doğru gelmelerini emretmiş ve

¹ En’am suresi, 9. ayet

² İbn-i Abbas şöyle buyurmaktadır: “Allah Resulü, yerde oturur, yerde yemek yer, koyunun sütünü sağlar ve kölelerin davetini kabul ederdi.” Bihar’ul-Envar, Beyrut baskısı, (Vefa müessesesi) c. 16, s. 229

³ “Ona (madeni) giyim-sanatını öğrettik” (Enbiya/80)

⁴ Hac farzlarının yerine getirildiği yer

kendilerini ayrıcalıklı görüp, Arafat'ta durmayan Kureyşlilerin ayrıcalığını ortadan kaldırmıştır;

“ Sonra insanların (topluca) akın ettiği yerden siz de akın edin ve Allah'tan bağışlanma dileyin. Şüphesiz Allah, bağışlayandır, esirgeyendir.”¹

Allah Resulü (s.a.a)'in sevilmesinin bir diğer nedeni de, onun sorunları bilmesiydi.

O yüce şahsiyet, mahrum ve eziyet çekmiş olan halkın dardını anlamaktaydı ve yetimlerin hamisiydi; zira o da Allah'ın kendisini barındırdığı bir yetim idi:

“Bir yetim iken, seni bulup da barındırmadı mı? Ve seni yol bilmez iken, doğru yola yöneltip-iletmedi mi? Bir yoksul iken seni bulup zengin etmedi mi?”²

15- Parti ve Hiziplerden Uzak Durmak

Davetçi, hiçbir zaman başkalarının maşası olmamalıdır. O, tüm halk ile irtibatlıdır. Bundan dolayı belirli bir gruba yönelmemeli ve tanınmış, geçmişi temiz ve güvenilir fertlerin dışında günlük yaşamda özel fert ve şahıslarla birlikte olmaktan sakınmalıdır.

Allah Resulü (s.a.a)'in Medine'ye gelişinin birinci gününde, değişik kabileler, evlerine gelmesi için onu davet ettiler, ancak o, su istifade etmenin önünü almak için buyurdu ki:

Devenin önünü açınız, ona emredilmiştir, o nereye oturursa, ben oraya gideceğim. Bu şekilde Hz. Peygamber

¹ Bakara suresi, 199. ayet

² Duha suresi, 6, 7 ve 8. ayetler

(s.a.a), bütün Müslümanlara ve Medin'e halkına yönelik tarafsızlığını ispat etti.¹

Hz. Ali (a.s), Nehc'ül-Belağ'a'nın 25. mektubunda, bir bölgeye yollanan zekat toplama sorumlusuna şöyle buyuruyor:

Şahısların evine gitme, zira her kimin evine gidersen, onun ile arkadaş olursun ve eğer yarın insanlardan vergi vermelerini istersen, sana suizan besler ve derler ki: Kesin ev sahibi bizim durumumuzu ona bildirmiştir. Bundan dolayı tarafsızlığını korumak için kimsenin sofrasına oturma ve herkesin ortak malı olan bir çeşmenin veya suyun başına git!

Davetçi, çabuk inanmamalı ve hakkında araştırma yapmadan her habere hemen değer vermemelidir;

“Ey iman edenler, eğer bir fasık, size bir haber getirirse, onu etrafıca araştırın.”²

“Ey iman edenler, mü'min kadınlar hicret ederek size geldikleri zaman, onları imtihan edin. Allah onların imanlarını daha iyi bilendir.”³

Allah Resulü (s.a.a), bütün sözlere kulak vermekteydi, ancak onlara değer vermemekteydi;

“ De ki: O sizin için bir hayır kulağıdır. Allah'a iman eder, mü'minlere inanıp-güvenir.”⁴

¹ Bihar'ul-Envar, Beyrut baskısı (Vefa müessesesi) c. 19, s. 108

² Hucurat suresi, 6. ayet

³ Mümtetine suresi, 10. ayetler

⁴ Tevbe suresi, 61. ayet

Hız. Ali (a.s), takvalı insanların bir sıfatının da sıvri zekallık olduğunu söylemektedir ve din davetçisi, bu takvalı insanların bir örneği olmalıdır:

“Ey Hemmam, mü'min, akıllı ve zeki olan kimsedir.”¹

Davetçinin sözleri ve tavırları, hiçbir zaman oluşturulmuş konjonktüre mağlup olmayacak derecede ölçülü ve yetkin olmalıdır. Davetçi, gidiş-gelişlere dikkat etmeli ve fertleri tanımak ve de onlarla irtibat kurmak için müşaverede bulunmalıdır; Hız. (a.s) buyuruyor ki:

“Her kim ki akıllı fertlerden fikir yardımını isterse, hata alanlarını tanıır.”²

Akıllı insan, kendi zamanının ehlini tanımaya mecburdur; çünkü zamanın ehlini tanımak, karar almada hata ihtimalini düşürmektedir.

Elbette zekiliğın hilekarlık olmadığı bilinmelidir. Hilekarlık, insanın her fırsattan kendi lehine yararlanmasıdır. Ancak zekilik ise, insanın zamanın ve mekanın şartlarını dikkatlice bilmesi ve kendi hedefi doğrultusunda onu kullanmasıdır.

16- Geçmiş Güzel Olmak

İyi geçmişli olmak, dini tebliğ etme sorumluluğunu üstlenmiş olan bütün ilahi evliyaların özelliğidir.

Hız. Salih (a.s)'ın kavmi kendisine şöyle dedi:

¹ Usul-i Kafi, c. 2, s. 226

² Nehc'ül-Belağ, Feyz'ul-İslam, s. 1169

“ Ey Salih, bundan önce sen içimizden kendisinden (iyilikler ve yararlılıklar) umulan biriydin.”¹

Hız. Yunus (a.s), kendi kavmine şöyle dedi:

“ Ben ondan önce sizin içinizden bir ömür sürdüm. Siz yine de akıl erdirmeyecek misiniz?”²

Davetçi, tanınmış olduğu taktirde, daha az bir şekilde yalanlanır;

“ Ya da kendi elçilerini tanımadılar mı ki, şimdi onu inkar ediyorlar?”³

Ve halk, ona yöneliş kaydeder ve tıpkı Hız. Yusuf (a.s)'ın zindan arkadaşları gibi kendisine biz seni, iyilik yapanlardan görmekteyiz,⁴derler.

Davetçinin ailevi geçmişinin de önemi vardır ve eğer Allah Resulü (s.a.a)'ın İbrahim Halil gibi muvahhid bir atası ve Abdullah gibi bir babası ve de Amine gibi bir annesi olmasaydı, başarı sürati daha az olurdu ve eğer Hız. Meryem (a.s)'ın salih bir anne ve babası olmasaydı, halk, onun iffetliliğine hiçbir şekilde inanmazdı. Bu yüzden, kendisine söyledikleri ilk cümle bu noktaya işaret etmektedir;

“ Ey Harun'un kız kardeşi, senin baban kötü bir kişi değildi ve annen de azgın, utanmaz (bir kadın) değildi.”⁵

¹ Hud suresi, 62. ayet

² Yunus suresi, 16. ayet

³ Müminun suresi, 69. ayet

⁴ “Doğrusu biz seni iyilik yapanlardan görmekteyiz.” (Yusuf/36)

⁵ Meryem suresi, 28. ayet

17-Dürüst Olmak

Dürüstlük, davetçinin bir diğer özelliğidir ve dürüst olan davetçinin halk arasında önemli bir makamı vardır. Çünkü herkes dürüstlüğü ve doğruluğu sevmektedir. Gerçeklerin üzerine perde örtmek ve onları söylememek, davetçi ve halkın ayrılıklarındaki etkili bir faktördür.

Doğal olarak her insan, bütün bilimlerde uzman olmamakta, bazı konuları bilmemekte ve her ferte bir takım eksiklik ve zaafı bulunmaktadır. Toplumsal şahsiyetinin yaralanmasını önlemek amacıyla bu eksikliklerin üzerine örtmeye çalışmak, dürüst olmamanın göstergesidir.

Yüce Allah, elçisinden insanlara şöyle demesini istemektedir:

“Şüphesiz ben, ancak sizin benzeriniz olan bir beşerim.”¹

“Saatin (kıyametinin) ne zaman demir atacağını (gerçekleşeceğini) sorarlar. Deki: Onun ilmi yalnızca Rabbimin katındadır.”²

“ Allah'ın dilemesi dışında kendim için yarardan ve zarardan (hiçbir şeye) malik değilim.”³

“ Size Allah'ın hazineleri yanımdadır demiyorum, gaybı da bilmiyorum ve ben size bir meleğimde demiyorum.”⁴

¹ Kehf suresi, 110. ayet

² A'raf suresi, 187. ayet

³ A'raf suresi, 188. ayet

⁴ En'am suresi, 50. ayet

Gerçi bu gibi davranışlar, görünüşte insanın değerini azaltmakta ve insanı başkalarının gözünde normal bir ferde dönüştürmektedir, ancak uzaklıkları ortadan kaldırmaktadır ve halk, davetçiye vurulmaktadır.

Allah, elçisine hitap ederek buyuruyor ki:

“(Allah'ın) onların tövbelerini kabul etmesi veya zalim olduklarından dolayı azarlandırması işinden sana bir şey (sorumluluk ve görev) yoktur.”¹

Allah Resulü (s.a.a), Muaz'ı Yemen'e yolladığı vakit, konuşmada doğruluğa vurguda bulunmaktadır. Çünkü o, davetçinin başarısındaki önemli faktördür;

“Ey Muaz, sana Allah'tan sakınmanı ve konuşmada doğrulu tavsiye ediyorum.”²

Davetçinin sözleri, ilim ve doğruluk esasınca olmalı ve kulak, göz, kalp ve bunların hepsinin kendisinden sorumlu olduğu bilmediği şeyin ardına düşmemelidir;

“Hakkında bilgin olmayan şeyin ardına düşme; çünkü kulak, göz ve kalp, bunların hepsi ondan sorumludur.”³

Hatta Kerbela tarihini aktarmada eğer davetçi, bir konuyu belgesiz söylerse, onun İmam Hüseyin (a.s.)'a ve aziz ehli beytine iftirada bulunma tehlikesi vardır. Unutmayalım ki Kur'an şöyle buyuruyor:

¹ Al-i İmran suresi, 128. ayet

² Akıllara hediye

³ İsra suresi, 36. ayet

“Yalanı, yalnızca Allah'ın ayetlerine inanmayanlar uydurur.”¹

18-Düzenli Olmak ve Zamanın Değerini Bilmek

Hız. Ali (a.s)'ın kendi evlatlarına ve bütün insanlara buyurduğu vasiyetlerinden biri de işlerde düzenli olma tavsiyesidir:

“Siz ikinize (Hasan ve Hüseyin), bütün evlatlarıma, ehline ve bu vasiyetin ulaştığı kimselere Allah'tan korkmayı, işlerinizde intizamlı olmayı vasiyet ederim.”²

Davetçi, kendi düzenliliği ile, diğer insanlara da ders vermektedir. Camiye zamanında gelmek, konuşmayı veya dersi zamanında sona erdirmek, halkın dikkatini çekmektedir. Bu, ilahi evliyaların metodudur ve bunun yaşadığımız çağdaki örneği İmam Humeyni(r.a) idi.

19- Sade ve Gösterişsiz Yaşamak

Bütün tebliğsel alanlarda hiçbir şekilde lükse ve görkemli hayata yönelişi olmayan ve kendine uyanları sürekli sade ve gösterişsiz bir hayata teşvik eden Allah Resulü (s.a.a)'i kendine örnek edinen bir davetçi için, onun sade hayatı önemsenmeye değerdir.

Hız. Ali(a.s)'a gömleğini yamaladığı esnada neden gömleğini yamalıyorsun? Diye soruldu. O da bu, kalbi mütevazı etmek ve müminler onu örnek edinmektedir³, diye cevap verdi.

¹ Nahl suresi, 105. ayet

² Nehc'ül-Belağa, Feyz'ul-İslam, 47. Mektup

³ Bihar'ul-Envar, Beyrut baskısı (Vefa müessesesi) c. 41, s. 161

Hız. Peygamber (s.a.a)'in sade yaşantısının numunelerine dikkat ediniz:

“Allah Resulü (s.a.a), her çeşit yemeği ve Allah'ın kendisine helal ettiği her şeyi yedi.”¹

O, kendisini hiçbir zaman yoksul ve mustazaf insanlardan ayırmaz ve onlar ile beraber olmaktan kaçınmazdı; deve yarısına katılır², şaka eder ve onlar ile birlikte yemek yedi.

“Allah Resulü (s.a.a), bir parçayı eğer yerine kullanır halde merkebe binmeyi, alçak yerlerde köleler ile beraber yemek yemeyi ve kendi eliyle fakirlere yardım etmeyi severdi.”

Kendisinin heybetinden titreyen birine Hız. Peygamber(s.a.a) şöyle buyurdu:

“Neden benden korkuyorsun? Ben padişah değilim.”³

O yüce insan, bir şahsi eve davet edildiği zaman, ev sahibini zahmete koymaz ve buyururdu ki: ***“Ben bir yükümlülük getirenlerden değilim.”⁴***

Davetçi de, makul ve normal olmayan istekler ile halkı zahmete sokmamalıdır. Örneğin, tebliğsel yolculuklarda davetçi için özel bir ev bulunmuyorsa, o, ev sahibinin yanında küçük bir odada kalmayı kabullenmelidir.

O, yemek yeme, uyuma vakti ve diğer işler konusunda halkın örf ve adetlerine karşı gelmemeli ve onlara eşlik etmelidir. Hız. Ali(a.s), oğluna şöyle buyuruyor:

¹ Bihar'ul-Envar, c. 16, s. 241

² Vesail-u eş-Şia, c. 2, s. 472

³ Münteh'ul-Emal, Allah Resulü (s.a.a)'in ahlakının beyanı

⁴ Sad suresi, 86. ayet

“Bir şehirde olduğun zaman, o şehrin halkının adetlerine göre hareket et.”

Elbette Hz. Ali (a.s)’ın kastı, kendisine riayet edilmesinde din açısından bir sorun olmayan adet ve ananelerdir.

20- Alçakgönüllü ve Bağışlayıcı Olmak
Yüce Allah peygamberine şöyle emrediyor:

“Müminlerden, sana tabi olanlara (koruyucu) kanatlarını ger.”¹

Ve bütün insanlara yönelik şöyle buyuruyor:

“Yer yüzünde böbürlenerek yürüme; çünkü sen ne yeri yarabilirsin, ne dağlara boyca ulaşabilirsin.”²

Lokman, oğluna davranışlarında mutedil olmasını, yavaşça konuşmasını ve sesini yükseltmemesini ki seslerin en kötüsünün eşeğin sesi olduğunu söyleyip, tavsiye etmektedir.³

Alçakgönüllülüğün göstergelerinden biri de diğer insanların yetkinliklerini itiraf etmektir; Hz. Musa (a.s), bu yöntem ile bize alçak gönüllülük dersi vermektir:

“Ve kardeşim Harun; dil bakımından o benden daha düzgün konuşmaktadır.”⁴

¹ Şuara suresi, 215. ayet

² İsra suresi, 37. ayet

³ Lokman suresi, 19. ayet

⁴ Kasas suresi, 34. ayet

Bazı muhatapların, dini konular hakkında bilgisiz veya düşman olmaları göz önünde bulundurulduğunda, onların hak sözü kabul etmemeleri ve davetçiye eziyet etmeleri ve onu üzmeleri mümkündür; bunlara yönelik yapılacak en uygun davranış, af ve bağışlamadır. Bu gibi davranışlar, onları uyandırmakta ve Allah’ın dini konusundaki tavırlarında kendilerini yumuşatmaktadır. Böyle davranmanın örnekleri, Hz. Peygamber (s.a.a)’in ve masum imamlar (a.s)’ın hayatlarında çoktur.

Allah Resulü (s.a.a), Kureyşlilerden çektiği onca işkence ve eziyetin ardından, onları cezalandırabileceği bir zamanda buyurdu ki:

“Bugün size bir azarlama ve kınama yoktur; gidiniz, sizler özgürsünüz.”¹

Ve hatta amcası “*Hazma*”nın katilli olan “*Vahşi*”yi bile bağışladı.

İmam Hüseyin (a.s) Hür’ü bir anda affetti.

Ve Yusuf’un (a.s) kardeşlerine yönelik tavrı da bu şekildeydi;

“ Dedi ki: Bugün size karşı sorgulama, kınama yoktur. Sizi Allah bağışlasın. O, merhametlilerin (en) merhametlisidir.”²

¹ el-Kamil Fi Tarih, İbn-i Esir, c. 2, s. 252

² Yusuf suresi, 92. ayet

21-Temiz, Hoş Kokulu ve Bakımlı Olmak

Allah Resulü (s.a.a)'ın İslam'ın yaymadaki başarısının etkenlerinden biri de kendisinin temizliği, güzel kokusu ve bakımlılığı idi.

O yüce şahsiyet, evden çıkmayı istediği her vakit ayna sıfatıyla suya bakardı.¹ Halk peygamber mescidine girdikleri zaman, İmam Zeynel Abid (a.s)'in yerini onun belirgin güzel kokusu ile tespit ederlerdi! Bu yüce insanlar, şu ayetin gerçek somut örnekleridir:

“Her mescit yanında ziynetlerinizi takının.”²

Elbisenin temizliği, insanın şahsiyetinin, terbiyesinin ve kültürünün en önemli göstergelerindendir ve insanlar, doğasal olarak güzelliği ve temizliği sevmektedirler. İşte bu yüzden, Allah Resulü (s.a.a) elbisenin, bedeninin ve dışın temizliğine çok önem vermektedir ve onun hoş kokuluğu, bütün halkın dilinde meşhur olmuştur. İman Sadık (a.s) buyuruyor ki:

“Allah Resulü (s.a.a), yemekten çok güzel koku için harcama yapardı.”³

Davetçi, daha fazla konuşma vasıtasıyla tebliğ yapmasından ötürü elbise ve bedeninin temizliğinin yanı sıra ağzın ve dişlerin temizliğine de çok dikkat etmelidir. Buna ek olarak Kur'an ayetlerinin beyanında ve masumların (a.s) hadislerinde ağzın güzel kokması ve dişlerin temizliği tavsiye edilmiştir.

¹ Bihar'ul-Envar, Beyrut baskısı (Vefa müessesesi) c. 16, s. 249

² A'raf suresi, 31. ayet

³ Bihar'ul-Envar, Beyrut baskısı (Vefa müessesesi) c. 16, s. 248

İmam Sadık (a.s) Allah Resulü (s.a.a)'ın şöyle buyurduğunu rivayet eder:

“Cebrail, sürekli bana misvak kullanmayı tavsiye ederdi, öyle ki ben, çok misvak kullanmadan dolayı dişlerimin tabakasının yok olmasından veya onların düşmesinden korktum.”¹

Peygamberler, genel bir nefret oluşturacak hastalıklar taşımamalıdır; görünüşün temizliği ve bakımlılığı bu derecede önemlidir.

İşte bu delil uyarınca, Hz. Eyüp (a.s)'ın hastalığı olayında onun bedeninin pis koktuğunun ve onu şehirden kovduklarının söylenmiş oluşu yalanlanmıştır.²

Temizliğe riayet etmek, temiz elbise giymek ve güzel koku kullanmak, hem mescide ve halka saygıdır ve hem de halkın mescitlere gelmesi için pratik bir davettir.

Çocukların düğün törenlerini sevmelerinin bir nedeni de bu tür törenlerde oldukça belirgin olan hoş koku ve güzel elbiselerdir ve İslam, Müslümanlardan mescitlerde de bu şekilde hazır bulunmalarını istemektedir.

¹ Bihar'ul-Envar, Beyrut baskısı (Vefa müessesesi) c. 16, s. 260

² El-Mizan Tefsiri (Beyrut) c. 17, s. 214-215

TEBLİĞ YÖNTEMLERİ

Tebliğ Yöntemleri

1-) İlahi Rahmet ve Nimetlerin Hatırlanması

Tebliğ, halkın davetçiyi ilmi, takvası, temizliği ve ahlakı sebebiyle kabul etmesine ek olarak Allah'ı da sevmeleri ve böylece davetçinin verdiği emirlere O'na olan aşk nedeniyle uymaları durumunda etkilidir.

Bu sevginin yaratılması için, Allah'ın nimetlerinin büyüklüğü halka hatırlatılmalıdır. Bazen sağlık, hayat, ilim ve iman nimeti gibi genel nimetler ve bazen de göz, dudak ve ağız gibi cüz'i nimetler söylenmelidir.

Allah'ın aşkının halkın kalbinde dirilmesi ve onların onun emirlerini içtenlikle kabul etmeleri için, Kur'an-ı Kerim, yüzlerce ayette ilahi nimetleri saymıştır;

“ Ey insanlar, sizi ve sizden öncekileri yaratan Rabbinize kulluk edin ki sakınasınız. O, sizin için yeryüzünü bir döşek, gökyüzünü bir bina kıldı. Ve gökten yağmur indirerek bununla sizin için (çeşitli) ürünlerden rızık çıkardı. Öyleyse (bütün bunları) bile bile Allah'a eşler koşmayın.”¹

¹ Bakara suresi, 21 ve 22. ayetler

Kur'an'da zikredilmiş nimetlerin numunelerine dikkat ediniz:

• İstiklal ve Özgürlük Nimeti

“Hatırlayın; hani sizler sayıca azdınız ve yeryüzünde zayıf bırakılmıştınız, insanların sizi kapı-yakalamasından korkuyordunuz. İşte O, sizi (yerleşik kılıp) barındırandı, sizi yardımıyla destekledi ve size temiz şeylerden rızklar verdi. Ki şükredesiniz.”¹

• Düşmanı Yenme Nimeti

“Ey iman edenler, Allah'ın üzerinizdeki nimetini hatırlayın. Hani size ordular gelmişti; böylece bizde onların üzerine, bir rüzgar ve sizin görmediğiniz ordular göndermiştik.”²

• Rızık ve Azık Nimeti

“Ey insanlar, Allah'ın üzerinizdeki nimetini anın. Gökten ve yerden sizi rızıklandıran Allah'ın dışında bir başka yaratıcı var mı?”³

• Vahdet Nimeti

¹ Enfal suresi, 26. ayet

² Ahzab suresi, 9. ayet

³ Fatr suresi, 3. ayet

“Allah'ın ipine hepiniz sımsıkı sarılın. Dağılıp ayrılmayın. Ve Allah'ın sizin üzerinizdeki nimetini hatırlayın. Hani siz düşmanlar idiniz. O, kalplerinizin arasını uzlaştırp-ı-sındırdı.”¹

- **Önderlik ve Hidayet Nimeti**

“Ey kavmim, Allah'ın üzerinizdeki nimetini anın; içinizden peygamberler çıkardı.”²

Aynı şekilde, davetçi, İslam dininin rahmet dini olduğu ve hiçbir zaman rahmet kapısının kulların yüzüne kapalı olmadığı noktasına vurguda bulunmalıdır. Zira tövbe etmek ve Rablerine dönmek isteyen günahkar kullar için yolu açık bırakmak gerekir;

“Onlar, gerçekten Allah'ın, kullarından tövbelerini kabul edecek olan olduğunu bilmiyorlar mı”³

“Günahı bağışlayan ve tevbe kabul edendir.”⁴

“Gafur/Gaffar-çok bağışlayan” “Rauf-çok şefkatli olan” ve “Vedud-çok seven” gibi Allah'ın diğer sıfatları da rahmet kapısının açık oluşunun göstergesidir. Allah'ın rahmeti, yalnızca tövbeyi kabul etmeyle sınırlı değildir, bilakis buna ek olarak kötülük ve günahları da iyilik ve sevaba dönüştürmektedir;

“Onların günahlarını Allah iyiliklere çevirir”¹

¹ Al-i İmran suresi, 103. ayet

² Maide suresi, 20. ayet

³ Tevbe suresi, 104. ayet

⁴ Mü'min suresi, 3. ayet

Şüphesiz iyilikler, kötülükleri giderir.”²

2-) Duyguları Tahrik Etmek

Yüce Allah, insanları terbiye etmek için bu yöntemden yararlanmaktadır. Örneğin, halkı gıybet yapmaktan sakındırmak için, onu ölmüş kardeşinin etini yemeye benzetmektedir; insanın ölü yemekten duyduğu nefret, his ve duyguları canlandırmaktadır:

“Sizden biriniz, ölü kardeşinin etini yemeyi sever mi?”³

Hz. İbrahim (a.s), belki kalbi yumuşar, duygusallaşır ve doğru yola gelir diye amcasına “ ey babam” sözüyle hitap edip bu yöntemi kullanıyordu.⁴

Halkın his ve duygularını korumak için, Hucurat süresinde bize, birbirlerinizden kötü olarak bahsetmeyin diye tavsiyede bulunulmuştur. İslam, hatta çocukları bile güzel ad ve künye ile çağırmayı, eğer bir çocuk bir yere oturursa onu kaldırmamayı, bir söz söylediği vakit dinlemeyi, ona söz verdiğimizde sözümüzde durmayı, selam vermede fakir ve zengin arasında bir fark gözetmememizi, misafirliklere hem fakirleri ve hem de zenginleri davet etmemizi, iyiliği emretmekte ve kötülükten sakındırmada yumuşak söz kullanmamızı, hiçbir zaman sübjektif olarak kendimizi hak bilmememizi ve insafli olmaya riayet etmemizi bize tavsiye etmiştir. Bunların hepsi, his ve duyguları korumak içindir.

¹ Furkan suresi, 70. ayet

² Hud suresi, 114. ayet

³ Hucurat suresi, 12. ayet

⁴ Meryem suresi, 42. ayet

Kur'an, halkı mirası adil olmayan bölüştürmeden korkutmak için, babalık hislerini tahrik etmiş ve yetim evlatlarını onun gözlerinin önünde canlandırmıştır;

“Akrabalarında bıraktıkları zayıf çocuklardan dolayı korku duyanların, (vasiyetleri altında olanlar içinde) içleri ürpertiyle titresin.”¹

Ve Kur'an, evlatların anne ve babalarına saygı göstermeleri ve onlara hakaret etmemeleri için, onların yaşlılık ve güçsüzlüklerini belirtmekte ve şöyle buyurmaktadır:

“Rabbin, O'ndan başkasına kulluk etmemenizi ve anne-babaya iyilikle-davranmayı emretti. Şayet onlardan biri veya ikisi senin yanında yaşlılığa ulaşırsa, onlara: “Öf” bile deme ve onları azarlama; onlara güzel söz söyle.”²

Kur'an-ı Kerim, riyayla ya da minnetle veya eziyet ile beraber yapılmış olan infaktan halkı sakındırmak için şöyle bir benzetmeyi kullanmaktadır:

“Hangi biriniz ister ki, altından ırmaklar akan hurmalardan, üzümlerden bir bahçesi olsun, içinden kendisinin olan bütün ürünler de bulunsun; fakat kendisine ihtiyarlık gelip çatsın, (üstelik) zayıf ve küçük çocukları olsun (böyle bir durumda iken) ona (bahçesine) ateşli bir kasırga isabet etsin de

¹ Nisa suresi, 9. ayet

² İsra suresi, 23. ayet

yanıversin. (Riya, minnet veya eziyet ile infak eden kimsenin durumu işte böyledir.)”¹

Bu örnekte tümü his ve duyguları canlandırmak için olan yaşlılık, çocuk, zayıflık, yanma ve fakirlik konuları işlenmiştir.

Ve halkı yetimlere yardım etmeye teşvik etmek için kardeşlik ruhiyesi canlandırılmaktadır;

“Ve sana yetimleri sorarlar. De ki: Onları ıslah etmek (yararlı kılmak) hayırlıdır. Eğer onları aranızda katarsanız, artık onlar sizin kardeşlerinizdir.”²

Hız. İsa (a.s), halktan azabı kaldırmak için, dua esnasında duygusal bir cümle ile Allah'tan şöyle istemektedir: Ey Allah'ım eğer onları azaplandırırsan, şüphesiz onlar senin kullarıdır.³

3-) Muhataptan Soru Sormak

İnsan, bazı konuları fitri ve doğasal olarak telkinde ve açıklamada bulunmaksızın anlaması hasebiyle, tebliğde fertlerin akıl, fıtrat ve vicdanlarındaki bu bulgulardan yararlanılmaktadır.

Bunun için, bazı konuları insanların fıtratından soru sorma yoluyla onlara ulaştırmak gerekir ve eğer insani fıtrat ölmemişse, kesinlikle doğru yargıda bulunacaktır.

Kur'an, bazı ayetlerin sonunda buyuruyor ki:

“Siz kendiniz de bilmektesiniz.”⁴

¹ Bakara suresi, 266. ayet

² Bakara suresi, 266. ayet

³ Maide suresi, 118. ayet

⁴ Tekvir suresi, 26. ayet

Bütün hatırlatıcı ve uyarıcı ayetler, insanın bazı konuları kendiliğinden bildiğini, ancak unutmakta olduğunu, dolayısıyla hatırlatmaya ihtiyaç duyduğunu göstermektedir.

Aşağıdaki ayetler buna birer örnektir:

“Şu halde, siz nereye kaçıp gidiyorsunuz?”¹

“Size ne oluyor, nasıl hüküm veriyorsunuz?”²

“Acaba insan bilmiyor muydu?”

Netice itibarıyla, davetçi, tıpkı Kur'an'ın yararlandığı gibi halkın vicdanlarından, bulgularından ve doğal inançlarından yararlanmalıdır.

Allah buyuruyor ki:

“Gökleri ve yeri kim yarattı, güneşi ve ayı kim emre amade kıldı? diye soracak olursan, şüphesiz: “Allah” diyecekler.”³

Zira onların vicdanı, bundan başka bir cevap vermelerine izin vermemektedir.

Ve aynı şekilde Allah buyuruyor ki:

“Gökten su indirip de ölümünden sonra yeryüzünü diriltten kimdir? diye soracak olursan, şüphesiz Allah diyecekler.”⁴

¹ Tekvir suresi, 1. ayet

² Saffat suresi, 154. ayet

³ Ankebut suresi, 61. ayet

⁴ Ankebut suresi, 63. ayet

Kur'an-ı Kerim, tabii varlıkları hatırlatarak insanları düşünmeye yöneltmektedir;

“Şimdi ekmekte olduğunuz (tohum)u gördünüz mü? Onu sizler mi bitiriyorsunuz, yoksa bitiren Biz miyiz? Şimdi siz, içmekte olduğunuz suyu gördünüz mü? Onu sizler mi buluttan indiriyorsunuz, yoksa indiren Biz miyiz? Şimdi yakmakta olduğunuz ateşi gördünüz mü? Onun ağacını sizler mi inşa ettiniz (yarattınız) yoksa onu inşa eden Biz miyiz?”¹

“(Onlar mı) Yoksa, gökleri ve yeri yaratan?”²

“Sizin şirk koştuklarınızdan hakka ulaştırabilecek var mı?”³

Allah ahiret hakkında şöyle soruyor:

“Bizim, sizi boş bir amaç uğruna yarattığımızı ve gerçekten bize döndürülmeyeceğinizi mi sanmıştınız?”⁴

“Acaba, biz ilk yaratılışta güçsüz mü düştük (ki sizi ikinci bir defa döndürmekten aciz olağm)?”⁵

Allah imamet hakkında şöyle soruyor:

¹ Vakıa suresi, 63-64-68-69-71-72. ayetler

² Neml suresi, 60. ayet

³ Yunus suresi, 35. ayet

⁴ Mü'minun suresi, 115. ayet

⁵ Kaf suresi, 15. ayet

“Hakka ulaştıran mı uyulmaya daha hak sahibidir, yoksa doğru yola ulaştırılmadıkça kendisi hidayete ulaşmayan mı?”¹

Hz. Lut, irkin homoseksüellik fiilini yapan kavmine dedi ki:

“Sizden önce alemlerden hiç kimsenin yapmadığı hayasız çirkinliği mi yapıyorsunuz?”²

Yüce Allah’ın insanların vicdanlarını yargıda bulunmaya nasıl çağırdığı řu ayete bakınız:

“Onu (mehriye) nasıl ahrsınız ki, birbirinize katılmış (birleşerek içli-dışlı olmuş) tınız. Onlar sizden kesin bir güvence (kuvvetli bir ahit) de almışlardı.”³

Ve acaba bu hareketin kabul edilir olmadığına hükmetmesi için vicdanınızı hakim kılmıyor musunuz?

4-) Tarihin ve Öncekilerin Akıbetinin Açıklanması

Milletlerin akıbetlerini, geçmiş ve tarihlerini ve de taşıdıkları tecrübeleri hatırlatmak, mevcut fertleri ve gelecek nesilleri uarmada oldukça etkilidir.

Hz. Ali (a.s) buyuruyor ki:

“Her ne kadar ben, benden öncekiler gibi yaşamamışsam da ancak onların yaptıklarına ibret alınacak şekilde bakmışımdır.”⁴

¹ Yunus suresi, 35. ayet

² A’raf suresi, 80. ayet

³ Nisa suresi, 21. ayet

⁴ Nehc’ül-Belağa, Feyz’ul-İslam, s. 913

Allah, bir çok ayette geçmiş fert ve kavimlerin durumunu zikretmektedir:

“Kitap’ta Meryem’i de zikret.”¹

“Kitap’ta İbrahim’i de zikret.”²

“Kitap’ta Musa’yı da zikret.”³

Yeryüzünde seyahat ve hareket etmek de gerçekte diğer insanların tarih ve tecrübelerinden yararlanmak olup, iyi neticeler taşımaktadır;

“Sizden önce nice sünnetler gelip-geçmiştir. Bundan dolayı yeryüzünde gezip-dolaşın da yalanlayanların uğradıkları sonuç nasıl oldu bir görün.”⁴

“Yeryüzünde gezip dolaşmıyorlar mı? Böylece kendilerinden öncekilerin nasıl bir sona uğradıklarını görsünler. Onlar, güç bakımından kendilerinden daha üstün idiler, toprağı altüst etmişler (ekmişler, madenler, sular arayıp çıkarmışlar) ve onu, kendilerinin imar ettiğinden daha çok imar etmişlerdi. Elçileri de onlara açık delillerle gelmişti. (Ancak kabul etmediklerinden dolayı yok oldular)”⁵

Yüce Allah, ademoğullarının ibret alması için onların baba ve annelerinin yani Adem ve Havva’nın kıssasını anlatmakta ve dikkatlerini şeytanın hilesine çekmektedir:

¹ Meryem suresi, 16. ayet

² Meryem suresi, 41. ayet

³ Meryem suresi, 51. ayet

⁴ Al-i İmran suresi, 137. ayet

⁵ Rum suresi, 9. ayet

“Ey ademoğulları, şeytan anne ve babanızı cennetten çıkardığı gibi sakın sizi de bir belaya uğratmasın.”¹

5-) Teşvik ve Tehdit Etmek

Hz. Ali (a.s), teşvik etme yönteminin üzerinde durmakta ve Malik-i Eşter’e şöyle yazmaktadır:

Ey malik, yanında iyilik yapanla kötülük edenin yeri aynı düzeyde olmasın. Çünkü bu, iyileri iyilik etmekten vazgeçirir; kötülük edenleri de teşvik eder.²

Allah, kullarından kendilerini anması için kendini anmalarını istemektedir ve insanın veli nimetinin onu anmasından daha büyük bir teşvik var mıdır?

“ Beni amn, bende sizi anayım.”³

Allah, kullara bağışlama sözü vererek, onları istiğfar ve tövbe etmeye teşvik etmekte ve elçisinden kullarına bağışlayan ve esirgeyen olduğunu bildirmesini istemektedir:

“Haber ver kullarıma; şüphesiz Ben, Ben bağışlayanım, esirgeyenim.”⁴

Allah, kendi elçisine uyanları sevmektedir.

“Eğer siz Allah’ı seviyorsanız bana uyun; Allah da sizi sevsin.”⁵

¹ A’raf suresi, 27. ayet

² Nehc’ül-Belağa, Feyz’ul-İslam, 53. mektup, 988. sayfa

³ Bakara suresi, 152. ayet

⁴ Hicr suresi, 49. ayet

⁵ Al-i İmran suresi, 31. ayet

Ve Allah, sabah-akşam kendisini anan ve tespih eden kimselere rahmet etmektedir:

“O’dur ki, size rahmet etmekte; melekleri de (size dua etmektedir.)”¹

Ve O, kutlu elçisinden bir anlamda zorlu bir iş yapan zekat verenlere dua etmesini istemektedir:

“Onların mallarından sadaka al, bununla onları temizlemiş, arındırmış olursun. Onlara dua et. Doğrusu, senin duan, onlar için bir sükunet ve huzurdur.”²

Ve Allah’ın selam ve rahmeti musibet anında sabredenleredir:

“Rablerinden bağışlanma (salat) ve rahmet bunların üzerinedir.”³

Yüce Allah, bilgin ve bilgin olmayanın makamını bir saymamakla bilginleri teşvik etmektedir:

“ Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?”⁴

Alime ve onun evinin kapısına bakmanın sevap oluşu, alimin makamına şükranla bulunma ve ilim öğrenmeye teşvik etme nedeniyledir.

¹ Ahzab suresi, 43. ayet

² Tevbe suresi, 103. ayet

³ Bakara suresi, 157. ayet

⁴ Zümer suresi, 9. ayet

Evladını kurban etmesi hakkında Allah'ın İbrahim (a.s)'a emir vermesinin ardından İsmail (a.s), dedi ki:

“Babacığım, emrolunduğun şeyi yap. İnşallah, beni sabredenlerden bulacaksın.”¹

Böyle bir insan ödüllendirilmelidir ve Peygamber (s.a.a)'ın onun neslinden olmasından ve de Müslümanların etrafında dönüp tavaf etmeleri için kabrinin Kabe'nin yanında karar kılınmasından daha büyük bir ödül var mıdır! Evet, insanlar, sahibinin Allah'ın emrine teslim olduğu bir kabrin etrafında dönmeleri gerekir.

Bunlar, Allah'ın teşviklerinin numuneleridir. O, şükürün karşılığını verendir² ve iyi insanlara teşekkür etmeyle onları teşvik etmektedir.

Kutlu İslam Peygamberi (s.a.a) de liyakatli fertleri teşvik etmekteydi:

- On iki yıl eziyet çeken İslam'ı Afrika'ya götüren Cafer-i Tayyar'a Cafer namazını hediye etti.³
- On sekiz yaşındaki Usame'yi ordu komutanı yaptı.⁴
- Kutsal sarığını Hz.Ali (a.s)'ın başına koydu.⁵
- O, baba ve annesine daha fazla iyilikte bulunmasından ötürü süt kardeşine büyük saygı gösterirdi.⁶
- İmam Hüseyin (a.s), oğlunun öğretmenine bin dirhem ödül verdi.⁷

¹ Saffat suresi, 102. ayet

² Bakara suresi, 158. ayet

³ Vesail-u eş-Şia, İslam mektebi, c. 5, s. 194

⁴ Bihar'ul-Envar, Beyrut baskısı (Vefa müessesesi) c/22, s/466

⁵ Bihar'ul-Envar, Beyrut baskısı (Vefa müessesesi) c. 16, s. 250-251

⁶ İlam-u en-Nisa Ömer Rıza, c. 2, s. 317

⁷ Felsefi çocuk, c. 2, s. 188

- İmam Rıza (a.s), Di'bil adındaki şaire gömleğini ve otuz bin dirhem para verdi.¹
- İmam Kazım (a.s) Nişaburlu Şetite adındaki takvalı ihtiyar bir kadına kendi kefeninin bir bölümünü ve kırk dirhem verdi para yolladı.²
- İmam Sadık (a.s) on yedi yaşındaki Hişam'ı yaşlılardan önde tutmaktaydı ve o geldiği zaman onu meclisin başına oturtur ve buyururdu ki:

“ Bu şahıs kalbi, dili ve eliyle bize yardım eden kimsedir.”³

Teşvikler, yalnızca iyi fertlerin olgunlaşmalarına ve diğer insanların iyi olmaya rağbet etmelerine sebep olmakla kalmayıp kötü insanlara da bir işkencedir.

Hız Ali (a.s) buyuruyor ki:

“ İyi davranışlı insana iyilik ederek, kötü insana eziyet et.”⁴

Acaba İmam Hüseyin (a.s)'ın türbesinin toprağına secde etmek,⁵ şahadete teşvik etmek ve onun düşmanlarına eziyet etmek değil midir?

Acaba hac merasimi, İbrahim (a.s) için bir teşvik, putperestler ve müşrikler için de bir eziyet değil midir?

¹ Münteh'ul-Emal, İmam Rıza (a.s)'ın sahabeleri konusu

² Münteh'ul-Emal, İmam Kazım (a.s)'ın mucizeleri

³ Bihar'ul-Envar, Beyrut baskısı (Vefa müessesesi) c. 10, s. 295

⁴ Nehc'ül-Belağa, Suphi Salih, kısa cümleler

⁵ En makbul secde toprağı yapılan secdedir ve Kerbela toprağı Hz. Peygamber (s.a.a)'den nakledilen bir hadis uyarınca en hayırlı topraktır ve bununla beraber Kerbela toprağıının yukarıda belirtildiği gibi sembolik anlamı vardır.

Kur'an'da ikili teşvikler de mevcuttur; ki Allah, hidayeti bulanlara hidayetlerini artırma vaadi vermekte ve bu şekilde kendi yolunda onları daha fazla takvaya ve daha hızlı hareket etmeye teşvik etmektedir;

“Allah, hidayeti bulanlara hidayeti artırır.”¹

İlahi ödül hakkındaki ayetlerde ***“kaç katı”, “On katı”, “yüz katı” “hesapsız”*** diye buyrulmaktadır. Ödül konusundaki onlarca diğer ayet de bu şekildedir.

“Teşvikin yanında “tehdit”ten yararlanmak, “korku ve ümidin” dengelenmesine; yani halkın ümit ve korku halinde bulunmasına neden olur. Kur'an'daki tehditlerin büyük çoğunluğu Berzah ve Kıyamet ayetleriyle. Bütün cehennem ayetleri, hesap sorma, itiraflar, kıyamet günündeki istenen yardımlar, sıratın geçiş, yüzün karalığı, sol ele mektup verilmesi ve yüzlerce diğer ayetin tümü tehdit içindir;

“Vakıa (kesin bir gerçek olan kıyamet) vuku bulduğu zaman, onun vukuuna (gerçekleşmesine artık) yalan diyecek yoktur. O aşağılatıcı, yüceltici.”²

Kur'an, bazen hüsrân ayetlerinin beyanıyla, tehditte bulunur;

“ Kim Allah'ı bırakıp da şeytanı dost (veli) edinirse, kuşkusuz o, apaçık bir hüsrâna uğramıştır.”³

¹ Meryem suresi, 76. ayet

² Vakıa suresi, 1, 2 ve 3. ayetler

³ Nisa suresi, 119. ayet

Ve bazen de günahın insanın kendi kendisiyle yaptığı kötü bir alış veriş olduğu beyanıyla tehdit eder;

“Nefislerini ne kötü şeye karşılık sattılar.”¹

“Ahiretten (cayıp) dünya hayatına mı razı oldunuz.”²

Ve Kur'an bazen Ad, Semud ve Ashab-ı Fil kavimleri gibi bu dünyada ilahi azaba yakalanan toplulukların başından geçenleri anlatarak diğer insanları tehdit etmektedir.

Ve bazen de sert bir üslup ile günahkarlara azap vaadi verip onları tehdit etmektedir:

“Eksik ölçüp tartanların vay haline.”³

“O gün, yalanlayanların vay haline.”⁴

“Arkadan çekiştirip duran, kaş göz hareketleriyle alay eden her kişinin vay haline.”⁵

Kur'an, Allah Resulü (s.a.a)'den eşlerini bu şekilde tehdit etmesini istemektedir:

“Ey peygamber, eşlerine söyle: Eğer siz dünya hayatını ve onun süslü çekiciliğini istiyorsanız, gelin

¹ Bakara suresi, 90. ayet

² Tevbe suresi, 38. ayet

³ Mutaffifin suresi, 1. ayet

⁴ Mutaffifin suresi, 10. ayet

⁵ Hümeze suresi, 1. ayet

sizi yararlandırayım ve güzel bir salma tarzıyla sizi salvereyim.”¹

Bir babanın serseri olan evladını cezalandırma ile tehdit ettiği zaman şöyle dediğini kesin şimdiye kadar çok görmüş ve duymuşsunuzdur: Her ne istiyorsan yap! Bunun manası, beğenilmeyen davranışlara teşvik etme değildir, aksine baba, evladını dolaylı yoldan tehdit etmektedir. Kur’an’da da böyle örnekler müşahade edilmektedir:

“Siz dilediğinizi yapın. Çünkü o yaptıklarınızı gerçekten görendir.”²

Allah’ın katlı (iki ve daha fazla) teşviklerinin bulunması gibi, bu tarzda bazı tehditleri de mevcuttur.

Yani Allah, günahkarlara azaplarını artıracığı vaadini vermektedir;

“Ey peygamberlerin kadınları, sizden kim açık bir çirkin-utanmazlıkta bulunursa onun azabı iki kat olarak artırılır.”³

Ve bu, belirtilen kadınların Allah Resulü (s.a.a)’e olan yakınlıkları sebebiyledir.

Birlikte ve yan yana teşvik ve tehdit yönteminden yararlanmanın eseri daha çoktur ve bu, azap vaadi ile cennet vaadini birlikte kılan bir çok Kur’an ayetinin bize verdiği bir derstir.

¹ Ahzab suresi, 28. ayet

² Fussilet suresi, 40. ayet

³ Ahzab suresi, 30. ayet

6-) Telkinde Bulunmak

İnsanları eğitmenin bir diğer yöntemi de onlara “telkin” de bulunmaktır. Eğer inanmışlarsa üstün olduklarına dair insanlara telkinde bulunmak gerekir:

“Gevşemeyin, üzülmeysin; eğer (gerçekten) iman etmişseniz en üstün olan sizlersiniz.”¹

Telkinde bulunma, bazen söz ve bazen de amelledir. Bazen bir sözü tekrar etmeyle insana bir şey telkin edilir; tekrar edilmesi çok tavsiye edilmiş olan “La ilahe illallah” ve “salavat” zikirleri buna birer örnektir. Ve bazen de hadiste okuduğumuz gibi bir ameli tekrarlama yoluyla insana bir şey telkin edilir:

“Eğer halim değilsen, kendini halim say.”²

İmam Sadık (a.s) buyuruyor ki:

“Her kimin kefeni evinde olursa, o gafillerden sayılmaz ve o kefene baktığı her an sevap alır.”³

Kefene bakmak, ölümün hak oluşunun telkin edilmesidir.

Ravza⁴ okumanın felsefesi, korkusuzluğun ve şahadetin telkin edilmesidir.

Savaşta övünç şiiri söylemek ve düşmana hücum etme esnasında tekbir getirmek, galibiyetin telkin edilmesidir.

¹ Al-i İmran suresi, 139. ayet

² Nehc’ül-Belağa, Suphi Salih, kısa sözler, 207

³ Mefatih’ul-Cenan haşiyesi

⁴ Bir çeşit ağıt okuma

Bir hadiste şöyle okumaktayız: Eğer Yakup (a.s) evlatlarına “ben kurtların Yusuf’u yemesinden korkuyorum” diye söylemeseydi, evlatları ona “Yusuf’u kurt yedi” demezlerdi.

7-) Benzetme ve Örneklendirme

Halka, özellikle de yeterli derecede bilgisi olmayan kimselere konuları kavratmanın en iyi yöntemlerinden biri de somut olan ve ortam ile uyuşan örneklerden faydalanmaktır; zira halk, anlaşılmasının zihninin sıkı analizine ihtiyaç duyduğu akli konuların aksine bu yöntem ile daha içli-dışlı olup, duyu organlarıyla onları anlamaktadır.

Allah’ın bu meseleye önem vermesi bu yüzdendir ve Kur’an-ı Kerim, şayet insanlar, onlar üzerinde düşünme ve dikkat etme ile Allah’ı anmaları için değişik ve sade örnekler ile doludur;

“İşte Biz, belki düşünürler diye, insanlara böyle örnekler veririz.”¹

“Allah insanlar için örnekler verir; umulur ki onlar öğüt alır-düşünürler.”²

Ve bu örneklerin çok ve çeşitli oluşunun delili, bazılarına değineceğimiz muhtelif ayetlerdir ve Allah, bir ayette açık bir şekilde bu konuyu vurgulamaktadır:

“Andolsun biz bu Kur'an'da insanlar için her örneği gösterdik.”³

¹ Haşr suresi, 21. ayet

² İbrahim suresi, 25. ayet

³ Rum suresi, 58. ayet

Allah’ın görünüşte küçük olan sivrisinek gibi ve hatta ondan daha üstün varlıkları örnek vermekten çekinmemesi enteresandır ve bu, davetçiye bu noktaya dikkat etmesi için bir derstir;

“Şüphesiz Allah, bir sivrisineği de, ondan üstün olanı da, (herhangi bir şeyi) örnek vermekten çekinmez.”¹

Güneşin doğuşu ve batışı gibi her yere ait ve genel olan örnekler ve insanların tümünün bildiği varlıkları örnek vermek, Kur’an’da çoktur.

Yüce Allah, kutsal varlığını nura benzetmekte ve şöyle buyurmaktadır:

“Allah, göklerin ve yerin nurudur. O’nun nurunun misali, içinde چراغ bulunan bir kandil gibidir; چراغ bir sırça içerisinde; sırça, sanki incimsi bir yıldızdır.”²

Kur’an’da her ortam için ona uygun örneklerden yararlanılmıştır. Örneğin Kur’an, Arapların kendisiyle daha fazla işlerinin olduğu deveyi örnek vermektedir:

“Bakmıyorlar mı o deveye; nasıl yaratıldı?”³

Ya da Kur’an, tarım ve bitkiler ile irtibatlı örneklerden yararlanmaktadır; çünkü halk, bu konular ile daha fazla uğraşı içerisinde:

¹ Bakara suresi, 26. ayet

² Nur suresi, 135. ayet

³ Gâşie suresi, 17. ayet

“Ey iman edenler, Allah'a ve ahiret gününe inanmayıp, insanlara karşı gösteriş olsun diye malını infak eden gibi minnet ve eziyet ederek sadakalarınızı geçersiz kılmayın. Böylesinin durumu, üzerinde toprak bulunan bir kayanın durumuna benzer; üzerine sağanak bir yağmur düştü mü, onu çırılçıplak bırakıverir. Onlar kazandıklarından hiçbir şeye güç yetiremez (elde edemez)ler. Allah, kafirler topluluğuna hidayet vermez.”¹

Bu mübarek ayette, Allah'ın çok sade bir örnek ile, gösterişe dayalı infakın değersiz olduğunu belirttiğini görmekteyiz ve bunun karşısında, Allah, kendi yolunda yapılan infakı şuna benzetmektedir:

“Mallarını Allah yolunda infak edenlerin örneği; yedi başak bitiren, her bir başakta yüz tane bulunan bir tek tanenin örneği gibidir. Allah, dilediğine kat kat artırır. Allah (ihsanı) bol olandır, bilendir.”²

Bir başka yerde ise Allah, dünyanın değersiz olduğunu belirtmek için şöyle buyuruyor:

“Onlara, dünya hayatının örneğini ver; gökten indirdiğimiz suya benzer, onunla yeryüzünün bitkileri birbirine karıştı, böylece rüzgarların savurduğu çalı-çırpı oluverdi. Allah, her şeyin üzerinde güç yetirendir.”³

¹ Bakara suresi, 264. ayet

² Bakara suresi, 261. ayet

³ Kehf suresi, 45. ayet

Ve hangi örnek Allah'ın sözlerinin sonsuz olduğunun beyanına yönelik aşağıdaki benzetmeden daha güzeldir:

“Rabbimin sözleri(ni yazmak) için deniz mürekkep olsa ve yardım için bir benzerini (bir o kadarını) dahi getirsek, Rabbimin sözleri tükenmeden önce, elbette deniz tükeniverirdi.”¹

Ve Allah ilmi ile amel etmeyen alim hakkında buyuruyor ki:

“Kendilerine Tevrat yükletilip de sonra onu (içindeki derin anlamları, hikmet ve hükümleriyle gereği gibi) yüklenmemiş olanların durumu, koskoca, kitap yükü taşıyan eşeğin durumu gibidir.”²

Ve alim olduktan sonra nefsin arzusuna yönelen kimsenin durumu, kendisini takip etsen de veya kendi haline bıraksan da havlayan bir köpeğe benzetilmektedir.³

Allah, Kur'an-ı Kerim'de münafıkların şaşkın ve ıstıraplı hallerini gecenin karanlığında hareket eden ve yolunu bulmak için bir ateş yakıp etrafını aydınlatmak istediği an, Allah'ın o ateşi söndürdüğü ve onu o zulmet ve karanlığa mahkum ettiği gece yolcusuna benzetmektedir:

“Bunların örneği, ateş yakan adamın örneğine benzer; (ki onun ateşi) çevresini aydınlattığı zaman, Allah onların aydınlığını giderir ve göremez bir şekilde karanlıklar içinde bırakıverir.”⁴

¹ Kehf suresi, 109. ayet

² Cuma suresi, 5. ayet

³ A'raf suresi, 176. ayet

⁴ Bakara suresi, 17. ayet

Güzel ve hak bir söz, kökü sabit-sağlam ve dalı gökte olan güzel bir ağaca benzetilmiştir:

“Görmedin mi ki, Allah nasıl bir örnek vermiştir: Güzel bir söz, güzel bir ağaç gibidir ki onun kökü sabit, dalı ise göktedir.”¹

Davetçi, değişik konularda, Kur'an ve hadislerden ilham alarak, çeşitli örneklerden yararlanabilir. Zira bir çok konu, örnek verme yoluyla akla yaklaşmaktadır.

Örnek:

Namaz kılmak, pislikleri temizleyen nehir suyunda yıkanmak gibidir.

İnsanların kıyamet gününde dirilmesi, tıpkı baharda ağaçların dirilmesi gibidir.

“Allah, rüzgarları gönderir, onlar da bulutu kaldırır, böylece biz onu ölü bir beldeye sürükleriz, onunla, yeri ölümünden sonra diriltiriz. İşte (ölümünden sonra) dirilip-yayılma da böyledir.”²

“Ve onunla (o suyla) ölü bir şehri dirilttik. İşte (ölümünden sonra) diriliş de böyledir.”³

- Ölüm ve hayat, uyku ve uyanmak gibidir.
- Güdüler, doğru yolda kullanıldıkları takdirde sıcaklık, nur/ışık ve enerji taşıyan ancak yanlış kullanıldığı vakit neticesi patlama ve yok olma olan gaz deposuna benzer.

¹ İbrahim suresi, 24. ayet

² Fâtır suresi, 9. ayet

³ Kaf suresi, 11. ayet

İnançsal sorulara yanıt vermede de benzetmeden yararlanılabilir. Örnek:

İnsanın bir kaç yıl (sınırlı) günah işlemesinden dolayı ebedi cehennem ateşinde kalması doğru mudur?

Yanıt:

Bu, bir dakikada gözünü göz çukurundan çıkaran ve bir ömür kör kalan kimsenin durumuna benzer.

Eğer Allah adil ise, bütün bu bela ve acı olaylar nedendir?

Yanıt:

Bu, dünyaya zahiri bakış açısıyla bakan kimsenin inancıdır; bardağı devrilmiş halde gören kimsenin vaziyeti buna bir örnektir, zira bu durumda bardağın ağzı ona kapalı ve içi de delinmiş görünecektir, oysa bardağa doğru baktığı taktirde sorunlar hallolacaktır. Dünya, uyuma ve eğlence yeri değildir. Dünya gelişmenin/olgunlaşmanın meydanıdır ve insanın gelişmesi/olgunlaşması, zorluklar ve belalar olmaksızın mümkün değildir. O halde bu, dünyayı bir eğlence merkezi olarak gören kimsenin itirazıdır.

8-) Delil, Cedel ve Münazara

Öğrenim görmüş ve kalem ehli olan ferler, inatçı ve sabit fikirli olmamaları kaydıyla, mantıklı ve delilli bir sözü kabul ederler ve eğer söz konusu şahıslar inkarcıysalar, kesinlikle bu yöntem (delil, cedel ve münazara) kullanılmalıdır. Zira delil olarak Kur'an-ı Kerim'i ve masum imamların sözlerini getirmek, dinin ve mektebin aslını kabul etmiş kimseler için yararlı ve etkilidir. Bundan dolayı, mantık ve felsefe öğrenimini zorunlu bilmeyen veya bazı durumlarda zararlı sayan kimselerin düşüncelerinin aksine, davetçinin materyalist ve inkarcıların şüphe ve sorularına yanıt verme gücünde olabilmesi için bu yöntem ve delilleri öğrenme yolunda çalışması gereklidir.

“Rabbinin yoluna hikmetle ve güzel öğütle çağır.”¹

Bu, yüce Allah'ın emridir.

Hız. Ali (a.s), hikmeti müminin kaybolmuş malı olarak değerdendirmek ve şöyle buyurmaktadır:

“Hikmet, müminin kaybolmuş malıdır, onu nifak ehlinden dahi olsa alınız.”²

İnkarcılardan delillerini getirmelerini isteyen bir Tanrı (De ki: kesin kanıtınızı (burhan) getirin.³) kendi dinini delilsiz olarak tebliğ eder mi?

Allah'ın düşmanlarıyla Hız.İbrahim (a.s) gibi kendilerinin mat ve şaşkın olacakları şekilde mantıklı ve delilli tartışmak gerekir;

“İbrahim: “Şüphe yok, Allah güneşi doğudan getirir, (hadi) sen de onu batıdan getir” deyince, o inkarcı böyle afallayıp kalmıştı.”⁴

Kur'an ayetlerindeki örneklerin çoğu delilli olup, hükmü kanıtıyla birlikte beyan etmektedir. Örneğin Kur'an, kadınların erkeklerin sorumluluğunda oluş nedenini, erkeklerin düşünme güçlerinin duygusal güçlerinden fazla oluşuna ve daha fazla fiziksel güç taşımalarına bağlamaktadır. Bunların da ötesinde kadınların hayattaki masrafları da erkeklere aittir;

¹ Nahl suresi, 125. ayet

² Nehc'ül-Belağa, Suphi Salih, s. 481, hikmetli sözler/80

³ Bakara suresi, 111. ayet

⁴ Bakara suresi, 258. ayet

“Allah'ın bazısını bazısına üstün kılması ve onların kendi mallarından harcaması nedeniyle erkekler, kadınlar üzerinde sorumlu gözeticidir.”¹

Kur'an bir başka ayette, şarabın haram olmasına yönelik şöyle bir delil getirmektedir:

“Gerçekten şeytan, içki ve kumarla aranızda düşmanlık ve kin düşürmek, sizi, Allah'ı anmaktan ve namazdan alkoymak ister.”²

Kanıt getirme gücüne sahip olan bir davetçi, muhaliflerin sözünden hiçbir şekilde korkmaz, onlara sözlerini söylemeleri için fırsat verir, onları dinledikten sonra kanıt ve delil ile onların önünü alır ve de şüphelerine ve sorularına yanıt verir. Bu yöntemi Hız. Musa (a.s) ve Allah'a iman eden sihirbazların Firavun ile olan tartışmalarında görmekteyiz. Sihirbazlar, bir olan Allah'a iman ettikten sonra, Firavun dedi ki: Neden ben izin vermeden önce Musa'ya iman ettiniz? Sihirbazlar şöyle cevap verdiler: Biz asla seni Musa'ya tercih etmeyeceğiz. Bu dünya hayatı geçmektedir; her ne istiyorsan onu yap. Biz günahlarımızdan geçmesi ve senin bize dayattığın sihir günahını bağışlaması için Rabbimize iman ettik ve Allah daha hayırlı ve daha süreklidir.³

Kur'an, hakkın ve hakikatin açığa çıkmasını istemektedir. Hikmet ve hakka ulaşma yöntemi ise ilim ve akıllardır. Ama Kur'an, mücadele gibi diğer yöntemleri de ayette buyurduğu üzere önermektedir:

¹ Nisa suresi, 34. ayet

² Maide suresi, 91. ayet

³ Taha suresi, 72 ve 73. ayetler

“Onlarla en güzel bir biçimde mücadele et.”

“Cedel” rakibin teslim olmasını sağlamayı güden, ancak ilmi ve akli konuşmalar ile sınırlı olmayan, tersine her ne kadar kesin ve herkesin kabul ettiği ölçüler olmasa da rakibin benimsediği şeylerden yararlanan bir yöntemdir.

Örneğin, rakip, bir araştırmacının sözünü kabul etmektedir ve bizim o araştırmacının sözünü kabul etmeme ihtimalimizle birlikte, onun sözüne isnatta bulunmak suretiyle rakibi yenilgiye uğratmaktayız.

Değişik din alimlerinin hazır bulunduğu bir ilmi münazara/tartışma oturumunda İmam Rıza (a.s), Hz. İsa (a.s)’ın Allah’ın oğlu olduğuna inanan bir Hristiyan aliminin karşısında cedel yöntemini kullandı ve buyurdu ki: Hz. İsa (a.s)’ın bütün sıfatları iyi idi ancak onun bir eksiği vardı, o da ibadet etmeye ilgisinin olmayıştıydı. Hristiyan alim dedi ki: Bu nasıl bir sözdür? Onun ibadeti halkın hepsinden daha fazlaydı. Bunun üzerine İmam Rıza (a.s) şöyle buyurdu: O halde eğer Hz İsa (a.s) ibadet ediyorduydu, Allah’ın oğlu olmayıp onun kuluysa, zira ibadetin manası kulluktur.²

Bu tartışmada İmam Rıza (a.s), Hristiyan alimin kabul ettiği bir konudan yararlanarak onu susturdu.

Hak yolunda yapılan cedelde, tartışmada hedef rakibi küçük düşürmek ve ondan üstün olunduğunun ve onu yenmenin kanıtlanması olmayıp, rakibin düşüncelerine ve ruhunun derinliklerine sızmadır ki bu, belirtilen en güzel şekilde mücadele etmedir:

“Onlarla en güzel bir biçimde mücadele et.”³

¹ Nahl suresi, 125. ayet

² Münteh’ul-Emal, İmam Rıza (a.s)’ın hayatı

³ Nahl suresi, 125. ayet

Cedelde/tartışmada insafa riayet etmeye ek olarak inatçılık ve kincilikten de kaçınılmalıdır.

İmam Sadık (a.s), buyuruyor ki: En güzel biçimde mücadele etmek, “Yasin suresi”nin sonunda inkarcılar hakkında işlenmiş konunun tarzıyladır.

Çürümüş kemiği Hz. peygamber (s.a.a)’ın önüne koyup, kimin bunu diriltmeye gücü vardır? diye sorduklarında O şöyle buyurdu:

“O kemiği diriltecek olan, onu ilk defa yaratan ve yeşil ağaçtan size ateş çıkaran Allah tır.”¹

Tebliğde önemli bir metot olan ve İmam Bakır ve İmam Cafer (a.s) gibi imamların kendisinden faydalandıkları münazara (özgür tartışma) yöntemine cedel konusunu işlerken değinmemiz yerinde olacaktır. Yöntem bazında, rakipler ile mücadele etmede bütün peygamber ve ilahi önderlerin temel faaliyeti, özgür ve mantıklı tartışma olmuştur.

Münazarada/tartışmada yalnız üstün bir mektep ile güçlü ve kuvvetli bir mantık yeterli olmayıp, bunların doğru tartışma ve mücadele metoduyla birlikte olması da gereklidir.

Özgür tartışmada takınılacak tavır, yumuşaklık ve sevgi ile birlikte olmalı ve şiddetten kaçınılmalıdır. Tartışmadaki rakibe yönelik tavrın tarzı ve tartışma yöntemi, bu aşamada en derin tesiri bırakmaktadır.

Tartışmalarda uzman, kılı kırk yaran ve bilimsel konulara hakim olup onları iyi bilen nice kimseler vardır, ancak bunlar, güzel mücadele ve yapıcı tartışma yöntemini

¹ Numune Tefsiri, c. 16, s. 300-301

bilmediklerinden dolayı diğer insanlarla konuşurken onların kalplerine sızmada daha az başarılı olmaktadırlar.

“Mufezzel b. Ömer” in meşhur tevhit hadisinin girişinde, kendisinin deyişiyle okumaktayız ki: Ben, Hz. peygamber (s.a.a)’in kabrinin yanında bulunuyor ve o yüce şahsiyetin makamının büyüklüğü hakkında düşünüyordum, aniden İbn-i Ebi’l-Avca’nın (materyalistliği ile tanınan şahıs) geldiğini gördüm. O, bir köşeye oturup, çok planlı ve şeytanca bir şekilde yüce Allah’ı ve O’nun kutlu Resulünü inkar etmeye başladı. Ben onun sözlerinden ötürü çok sinirlendim ve rahatsız oldum. Kalkıp, ey Allah’ın düşmanı, ateistliği mi savunuyorsun ve seni en güzel bir biçimde yaratan Allah’ı mı inkar ediyorsun? diye bağrdım.¹

İbn-i Ebi’l-Avca, yüzünü bana çevirip dedi ki: Eğer İmam Sadık takipçilerindensen, O, bizimle böyle konuşmamaktadır. O, bizden bundan fazlasını da duymuş ve asla bize küfür etmemiş ve kötü söz söylememiş ve bize yanıt verirken şiddet ve hakaret yolunu seçmemiştir. O, sabırlı, akıllı, zeki ve metin bir adamdır.

Bundan dolayı münazara/tartışma, her şahsın yapabileceği bir iş değildir ve insanın değişik yönlerden hazırlıklı olması gereklidir.

İmam Sadık (a.s)’ın dostlarından biri olan Tayyar, İmam’a; siz duyduğum kadarıyla muhalifleriniz ile münazara yapmaktan hoşlanmıyormuşsunuz diye söylediğini ve İmam Sadık (a.s)’ın şöyle cevap verdiğini nakleder:

“Biz, senin gibi uçtukları ve yükseldikleri vakit, güzelce inebilen/oturabilen ve oturduğu/indiği zaman

güzelce uçabilen ve yükselebilen kimselerle münazara yapmaktan rahatsız değiliz.”¹

9-) Soğuk Savaş

İnkarcıların ve Allah düşmanlarının peygamberlerin davetini etkisiz kılmak için tarih boyunca kullandıkları metotlardan biri de ilahi dinlere mensup kimselerin kalbinde şüphe ve kuşku uyandırmak olmuştur. Bu vesileyle, sürekli halkı inançlarından koparmaya ve onların ruhiyesini zayıflatmak suretiyle güç ve olanaklarını almaya çalışmışlardır. Bu metot, aynı şekilde bugün de emperyalist ve müstekbirlerin en önemli propaganda aracıdır.

İnkarcılar ilk önce Kur’an’ın söylediklerini asılsız bir düş ve hayal olarak değerlendirmekte ve onun elçisini de şair saymaktadırlar:

“Hayır dediler. (Bunlar) Karmakarışık düşlerdir; hayır, onu kendisi uydurmuştur; hayır o bir şairdir. Böyle değilse, öncekilere gönderildiği gibi bize de bir ayet (mucize) getirsin.”²

Bu sözler ile Allah’ın ayetlerinde kuşku uyandırdıktan ve onun önemini azalttıktan sonra, artık ona saldırmak ve halkı ondan uzaklaştırmak kolay olmaktadır. Bu nedenden ötürü, tam bir pişkinlik ile Kur’an’ın takipçilerinden onu dinlememelerini ve ona boş ve batıl sözleri katmalarını istemektedirler:

¹ Numune Tefsirinden bir özet c. 12, 16, 18, 20

¹ Bihar’ul-Envar, c. 2, s. 136

² Enbiya suresi, 5. ayet

“İnkâr ederler dediler ki: Bu Kur'an'ı dinlemeyin ve onda (okunurken) yaygaralar koparın. Belki üstün gelirsiniz.”¹

Kur'an, en şiddetli saldırıyı bu propagandaya önderlik eden ve halkı şüphe ve kuşkuya düşüren kimselere yapmaktadır:

“Kahrolası, nasıl bir ölçü koydu? Sonra bir baktı. Sonra kaşlarını çattı ve yüzünü ekşitti. Sonra da sırt çevirdi ve büyüklük tasladı (istikbar). Böylece: “Bu yalnızca aktarılacak öğrenilen bir büyüdür” dedi. “Bu bir beşer sözünden başkası değildir.”²

İnkarcıların insan ruhiyesini zayıflatmak için kullandıkları bir diğer metot da Allah'ın elçisinde şüphe uyandırmak ve onu değersiz kılmaktır.

Allah Resulü (s.a.a)'in başkasıyla bağlantılı olduğuna inanmaları ve başkalarının bu sözleri getirmede ona yardımcı olduğunu söylemeleri buna bir örnektir;

“İnkâr edenler dediler ki: “ Bu (Kur'an) olsa olsa ancak onun uydurduğu bir yalandır; kendisi düzüp uydurmuş ve ona bir başka topluluk da yardımda bulunmuştur.”³

Bu haysiyetsiz insanlar, başkalarını Allah Resulü (s.a.a)'den daha değerli göstermeye çalışmakta ve eğer bu yol hak ise, neden Kur'an servet , makam v.b gibi yönlerden Allah Resulü (s.a.a)'den daha üstün olan başka fertlere nazil

¹ Fussilet suresi, 26. ayet

² Müddessir suresi, 19, 20, 21, 22, 23, 24 ve 25. ayetler

³ Furkan suresi, 4. ayet

olmadı veya bizim gibi bir insana yollanmadı, diye söylemektedirler.

İnkarcılar sürekli kabile reisinin, zengin ve servet sahibi bir şahsın veya bir bölgenin sultanının Allah'ın elçisi olması gerektiğini, fakir ve dünyasal bir makamı olmayan bir insanın Allah'ın elçisi olamayacağını halka kavratmaya çalışmışlardır. Firavun, işte bu nedenden ötürü, Hz. Musa (a.s)'ın takipçilerini kuşkuya düşürmek ve onların ruhiyesini zayıflatmak amacıyla şöyle demektedir:

“Ey kavmim, Mısır'ın mülkü ve şu altımda akmakta olan nehirler benim değil mi? Yine de görmeyecek misiniz? Yaksa ben, şundan daha hayırlı değil miyim ki o, aşağı (sınıftan) bir zavallı ve neredeyse (sözü) açıklamadan yoksun olan (biri)dir.”¹

Ve yine bu nedenden ötürü Hz.Şuayb (a.s)'ın kavmi ona dediler ki:

“Senin söylediklerinin çoğunu biz kavrayıp anlamıyoruz. Doğrusu biz seni içimizde zayıf biri görüyoruz. Eğer yakın çevren olmasaydı, gerçekten seni taşla tutar öldürürdük. Sen bize karşı güçlü ve üstün değilsin”²

Tarih boyunca, kötü düşünceli inkarcılar, peygamberlere en çirkin iftiraları atmışlardır ve bu maksatlı sözlerin tümü ve tümü, risalet makamını değersiz kılma doğrultusunda söylenmiştir.

Firavun'a inananlar dediler ki:

¹ Zuhuruf suresi, 51 ve 52. ayetler

² Hud suresi, 91. ayet

“Bunlar (Musa ve Harun) her halde iki sihirbazdır, sizi sihirleriyle yurdunuzdan sürüp çıkarmak ve örnek olarak tutturduğunuz yolunuzu (dininizi; firavunu takip etmeyi) yok etmek istemektedirler.”¹

Allah düşmanlarının bu metodu kullandıkları gibi davetçi de onu kullanmalı ve düşmana, taptığı putun zayıf olduğunu, Allah'ın karşısında hiçbir gücünün olmadığını ve hatta bir sineği bile yaratamayacağını kavratmalıdır;

“Sizin, Allah'ın dısında tapmakta olduklarınız - hepsi bunun için bir araya gelseler dahi- gerçekten bir sinek bile yaratamazlar.”²

Eğer böyle değilse kendilerine inananların ihtiyaçlarını gidermelidirler;

“Allah'tan başka sizin (inkarcıların, Yahudilerin ve Hıristiyanların) taptıklarınız sizler gibi (fani, fakir ve muhtaç) kullardır. Eğer doğru iseniz, hemen onları çağırın da size icabet etsinler.”³

Bu sahte ilahlar en basit işler yapmaktan bile acizdirler;

“Onların yürüyecek ayakları var mı? Ya da tutacakları elleri mi var? Veya görececek gözleri mi var? Yoksa işitecek kulakları mı var?”⁴

¹ Taha suresi, 63. ayet

² Hac suresi, 73. ayet

³ A'raf suresi, 194. ayet

⁴ A'raf suresi, 195. ayet

Hız. İbrahim (a.s), putları kırdıktan sonra inkar edenlere dedi ki:

“Bu yapmıştır, bu onların büyükleridir; eğer konuşabiliyorsa, siz onlara soruverin.”¹

Davetçi, tıpkı Kur'an-ı Kerim'in deşifre etmesi gibi düşmanın oyunlarını deşifre etmek suretiyle, onun yoluna set olmalı ve o yolun takipçilerini sarsmalıdır:

“Kitap ehlinde bir grup, sizi şaşırtıp saptırmayı arzuladı; fakat onlar ancak kendi nefislerini şaşırtıp-saptırırlar da şuuruna varmazlar.”²

10-) Sanattan Yararlanmak

Sanattan hoşlanan, içeriksiz ve monoton şeyleri duymaktan kaçan insanın özel doğası, dikkate alındığı taktirde, dini konuları aktarmak için, sanatsal ve dolaylı yoldan mesaj veren metotlardan yararlanmak gereklidir.

Bugün dünyanın gelişmiş ülkelerinde, bu metottan yararlanmak, doğal ve kabul edilmiş bir olgudur. Sömürgeciler, utanç verici hedeflerine ulaşmak için, halkı kendi yollarına direkt bir şekilde fazla çağdırmamakta, tersine dolaylı bir tarzla onları hedefleri ile buluşturmaktadırlar.

Maalesef küfür dünyası, kendi küfründe ciddidir ve film, kartpostal, resim, grafik, heykeltıraşlık, yazı, yarışma ve bilmece gibi bütün imkanlardan bir kelimeyle ***“sanattan”*** kendi küfür temellerini sağlamlaştırmak için yararlanmaktadır.

¹ Enbiya suresi, 63. ayet

² Al-i İmran suresi, 69. ayet

Ama biz Müslümanların arasında ise olması gerektiği kadarıyla bu konulara dikkat edilmemektedir.

Tebliğimiz konuşma yapma ile sınırlı kalmıştır. Oysaki konuşma; o da iyi ve gerekli tüm şartları taşıyan konuşma, sadece araçlardan birisidir ve direkt mesaj veren bir yöntem olması nedeniyle etkisi dolaylı mesaj verme kadar değildir.

Hız. Musa (a.s.)'ın düşmanı Samiri'nin altın ve süsler ile ilginç bir sesi olan bir buzağı yapıp, onu Musa (a.s.)'ın Tanrısı olarak tanıtmaya ve böylece Musa (a.s.)'ın takipçilerini saptırması gibi¹bugün de batı ülkeleri ve onların bozguncu yöneticileri, sanatsal araçları kullanarak, gençlerimizin düşüncesini çalmış ve onlardan bazılarına kendi batıl hedeflerini benimsetmişlerdir.

Hız. Ali (a.s.), buyuruyor ki:

“Taşı geldiği tarafa atınız ki; kötülüğü ancak kendisi gibi olan def eder”²

Görkemli İran İslam devriminin ardından, ilmi havzalarda, tebliğe dönük tiyatro, piyes yazma, hikaye yazma ve şiir gibi sanatsal yöntemlere daha fazla bir önem verilmiştir. Ama bu miktar yeterli değildir ve bu yöntemleri öğrenme kabiliyeti ve becerisi olan dini ilimler öğrencilerinin kendi tebliğsel faaliyetlerinde onlardan yararlanabilmeleri için ciddi bir şekilde bu konuya eğilmeleri gerekmektedir.

Gösterim, sanat dallarından biri olup, onun örneklerini ilahi evliyaların hareketlerinde görmektedir:

Hız. Ali (a.s.), cehennem ateşini Akil'e hatırlatmak için, bir şişi kızdırıp ona yaklaştırır.³

¹ Taha suresi, 88. ayet

² Nehc'ül-Belağa, Feyz'ul-İslam, s. 1235

³ Nehc'ül Belağa, Suphi Salih, 224. hutbe, s. 347

İmam Bakır (a.s), Hz. Peygamber (s.a.a)'in abdestini göstermek için, fiili olarak abdest alır.¹

Allah Resulü (s.a.a), buyuruyor ki:

“Beni namaz kılarken gördüğünüz gibi namaz kılınız.”²

Günümüzde, bir çeşit gösterim olan taziye merasimi, Aşura tarihinin korunmasındaki önemli etkenlerden biridir.

Allah, Kabil'e kendi ölmüş kardeşini nasıl bir şekilde toprağa gömmesini göstermek için, oyuncusunun bir karga olduğu ve pençeleriyle toprağı kazdığı bir gösterim sahnesini kullanmaktadır;

“Allah, ona, yeri eşiyerek kardeşinin cesedini nasıl gömeceğini gösteren bir karga gönderdi.”³

İmam Hasan ve iman Hüseyin (a.s), bir ihtiyar adama yanlış abdest aldığını belirtmek için, görsel bir abdestten yararlanırlar; her ikisi de abdest alıp, doğru abdesti görmesi ve kendi hatasını anlaması için ihtiyarı hakemliğe davet ederler.⁴

Bir konuyu duymak, görmek ile birlikte gerçekleşirse, yani duyumsama ve görsellik beraber olursa, bunun etkisinin daha fazla olacağı ve neticesinin konuya kalbi itminan doğuracağı açıktır. Hz. İbrahim (a.s)'ın, Rabbim, bana kalbimin tatmin olması için ölüleri nasıl dirilttiğini göster,⁵ demesi bu nedenden ötürüdür.

¹ Vesail-u eş-Şia, İslam mektebi, c. 1, s. 272

² Bihar'ul-Envar, Beyrut baskısı (Vefa müessesesi), c. 85, s. 279

³ Maide suresi, 31. ayet

⁴ Doğruların Öyküsü, c. 2, s. 103, Bihar'ul-Envar'dan nakledilmiştir.

⁵ Bakara suresi, 260. ayet

Ve yine, Allah Resulü (s.a.a)'ın hak ve batıl yolunu açıklamak için, yere doğru bir çizgi ile kaç eğri çizgi çizmeden yararlanması bu sebepten ötürüdür.

Veya Allah Resulü (s.a.a), bir önemli meseleye fertlerin dikkatini çekmek için, bir sahne yaratırdı. Örneğin, görünüşte hiçbir şeyin olmadığı bir çölde, odun toplamayı emretti ve çalı çırpıların toplanmasının ardından, küçük günahlarda böyle toplanırlar, diye buyurdu.¹

Selman-i Farisi demektedir ki: Allah Resulü ile birlikte bir ağacın gölgesi altında oturmuştuk. Hazret, yapraklarının düşeceği şekilde o ağacın bir dalını salladı ve şöyle buyurdu: Acaba ne yaptığımı sormuyor musunuz? Mümin, namaz kıldığı vakit, günahları tıpkı bu ağacın yaprakları gibi dökülür.²

Semaa diyor ki: İmam Sadık (a.s)'dan canım size feda olsun, namazın vakti ne zamandır? Diye sordum. Hazret, bir şey ister şekilde soluna ve sağına baktı ve ben bir çubuğu alıp kendisine verdim ve İmam, çubuğu bir işaret olarak yere sapladı ve onun aracılığıyla ve de çubuğun gölgesinden yararlanmak suretiyle namaz vaktini bana açıkladı.³

11-) Kıssa Anlatmak

Diğer bir sanatsal yöntem de kıssadan yararlanmaktır. Kur'an buna önem vermekte ve kendisinde bir çok kıssa bulunmaktadır;

“Sana elçilerin haberlerinden kalbini sağlamlaştıracak doğru haberler aktarıyoruz.”⁴

¹ Doğruların öyküsü, c. 1, s.17 ve 18

² Şia hadisleri külliyatı, c. 4, s. 204

³ Şia hadisleri külliyatı, c. 4, s. 160 ve 161

⁴ Hud suresi, 120. ayet

Kur'an'daki kıssalar, en güzel kıssalardır ve onda yaklaşık iki yüz atmış sekiz kıssa bulunmaktadır;

“Biz bu Kur'an'ı sana vahyetmemizle, en güzel kıssaları gerçek bir haber (kıssa) olarak sana aktarıyoruz.”¹

Kur'an'daki kıssalar değerlidir, çünkü;

Bu kıssalar yalan değildir, onların çekiciliği ve çeşitliliği vardır ve içlerinde hukuki ve içtimai konular mevcuttur.

Bu kıssalar insanları düşünmeye sevk etmektedir:

“Artık gerçek haberi onlara aktar ki düşünsünler.”²

Ve akıl sahiplerinin ibret almalarını sağlamaktadır:

“Andolsun, onların kıssalarında temiz akıl sahipleri için ibretler vardır.”³

12-) Manaların Çağrışımı

Eğitimde manaların çağrışımı, oldukça önemli bir role sahiptir.

İnsan, sözcük ve manaları küçüklükten itibaren, onlarla bağlantılı hatıralar ile birlikte öğrenmektedir ve o hatıralar ne kadar güzel olursa, o kavram ve manaların zihinde hatırlanması daha kuvvetli/sürekli olacaktır. Bundan dolayı davetçi, tebliğde bulunmak için uygun fırsatlardan yararlanmalı ve muhatabın zihnine tam bir şekilde oturması

¹ Yusuf suresi, 3. ayet

² A'raf suresi, 176. ayet

³ Yusuf suresi, 111. ayet

için dini ve değerli konuların anlatımını güzel hatıralar ile eş kılmalıdır.

Bir kimseye hediye verirken ya da bir öğrenciye iyi bir not verirken yapılan konuşmanın tesirinin daha fazla olduğunu şimdiye kadar kesinlikle tecrübe etmişsinizdir.

Evinin telefon numarası beş rakamlı olan bir şahıstan evinizin telefon numarası kaçtır? diye sorduklarında o şahıs, günlük namazların sayısıdır, şeklinde yanıt verir.

Sabah namazı iki rekat, öğle namazı dört rekat, ikindi namazı dört rekat, akşam namazı üç rekat ve yatsı namazı dört rekat; yani evimizin telefon numarası (24434) tür.

Allah, müşriklere yönelttiği nefret ve uzaklık aracılığıyla onları tahkir etmektedir.

“(Bu) Müşriklerden kendileriyle antlaşma imzaladıklarınıza Allah’tan ve Resulü’nden kesin bir uyandır.”¹

Onlar, kalpleri aynı taş gibi olan müşriklerdir;

“Bundan sonra kalpleriniz yine katılaştı; taş gibi, hatta daha katı.”²

Ve ayrıca onlar, hakkı işitmede, söylemede ve görmede sağır, dilsiz ve kör olup-düşünmeyenlerdir.³

Yüce Allah, büyüklenen kibirli kafirleri tahkir etmek için değişik tabirler kullanmaktadır:

Bazen hayvan isimleri ile onları tahkir etmektedir:

¹ Tevbe suresi, 1. ayet

² Bakara suresi, 74. ayet

³ Bakara suresi, 171. ayet

“Bunlara ne oluyor ki öğütten yüz çevirip duruyorlar? Sanki onlar, ürkmüş yaban eşekleri gibidirler.”¹

“Bunlar hayvanlar gibidir, hatta daha aşağılıktırlar. İşte bunlar gafil olanlardır.”²

Allah, müşriklerin kendisine ibadet etmelerine hiçbir şekilde ihtiyaç duymadığını ve bir çok varlığın kendisine ibadetle meşgul olduğunu söylerken onları küçük saymaktadır:

“Şayet onlar büyülenecek olurlarsa, Rabbinin katında bulunanlar, O’nu gece ve gündüz tesbih ederler ve (bundan) bıkkınlık duymazlar.”³

Ve Allah malları ile övünen kafirler karşısında sınırsız yoksunluklarının farkına varmaları ve tahkir olmaları için, kendi sınırsız ve sonsuz servet ve gücünü maharetle onların önüne sermektedir:

“Onlar ki: Allah’ın Resulü yanında bulunanlara hiçbir infak (harcama) da bulunmayın, sonunda dağılıp gitsinler, derler. Oysa göklerin ve yerin hazineleri Allah’ındır. Ancak münafıklar kavramıyorlar.”⁴

İzzetin Allah’ın, Resulü’nün ve müminlerin oluşunun vurgulanması gerçekte kafirlerin tahkir edilmeleridir;

¹ Müddessir suresi, 49 ve 50. ayetler

² A’raf suresi, 179. ayet

³ Fussilet suresi, 38. ayet

⁴ Münafikun suresi, 7. ayet

“İzzet (güç, onur ve üstünlük) Allah'ın, O'nun Resulü'nün ve müminlerindir.”¹

Yüce Allah, bazı Kur'an ayetlerinde, kutlu elçisinden kafirlere itina etmeyerek onları küçük ve alçak saymasını istemektedir:

“Eğer onlar yüz çevirirlerse, de ki: Bana Allah yeter. (onlara önem verme).”²

“Dinlerini bir oyun ve eğlence (konusu) edinenleri ve dünya hayatı kendilerini mağrur kılanları bırak.”³

Elbette kafirlerin de müminleri tahkir etme yolunda çaba sarf ettikleri bilinmelidir; ki bu tahkir etmelerin karşısında durulması gerekmektedir. Örneğin Nuh kavminin önde gelenleri ona şöyle demekteydiler:

“Biz seni yalnızca bizim gibi bir beşerden başkası görmüyoruz; sana sığ görüşlü olan en aşağılıklarımızdan başkasının uyduğunu görmüyoruz.”⁴

Bir başka yerde halka demekteydiler ki:

¹ Mü'fıkun suresi, 8. ayet

² Tevbe suresi, 129. ayet

³ En'am suresi, 70. ayet

⁴ Hud suresi, 27. ayet

“Bu sizin benzeriniz olan bir beşerden başkası değildir, kendisi de sizin yediklerinizden yemekte ve içtiklerinizden içmektedir.”¹

Ve Hz. Nuh(a.s)'ı çölde gemi yaparken görüp, alay ettikleri vakit, Nuh (a.s), şöyle buyurdu:

“Eğer bizimle alay ederseniz, alay ettiğiniz gibi biz de sizlerle alay edeceğiz.”²

13-) Dünya ve Ahiret Arasını Dengelemek

İnsan güdülleri olan maddi bir varlıktır ve bu güdülere cevap verebilmek için maddi imkanlardan yararlanmaya ihtiyaç duymaktadır. Sadece maneviyata çağırarak ve insanın tabii isteklerini bastırmak, kutlu İslam dinince benimsenir değildir. Kur'an-ı Kerim'deki bazı ayetlerin salih ameli unutmamakla birlikte insanları temiz dünya nimetlerinden faydalanmaya teşvik ettiğini görmekteyiz:

“Güzel ve temiz olan şeylerden yiye ve salih amellerde bulunun.”³

“Artık ganimet olarak elde ettikleriniz helal ve temiz olarak yiye ve Allah'tan korkup-sakının.”⁴

Dünyadan faydalanmayla birlikte şükredici olunmalıdır;

“Rabbinizin rızından yiye ve O'na şükredin”⁵

¹ Mü'minin suresi, 33. ayet

² Hud suresi, 38. ayet

³ Mü'minin suresi, 51. ayet

⁴ Enfal suresi, 69. ayet

⁵ Sebe suresi, 15. ayet

Ve şeytana uyulmamalıdır;

“Allah'ın size rızık olarak verdiklerinden yiye ve şeytanın adımlarına uymayın.”¹

Ve nimetlerden yararlanırlarken mahrumlar da unutulmamalıdır;

“Ürün verdiğinde ürünlerinden yiye ve hasad günü (fakirlerin) hakkını verin.”²

Kur'an'ın dünyevi meseleler ile birlikte manevi ve uhrevi meselelere de eğilmesi gibi; dünyanın hedef olmadığı aksine onun yüce Allah'a yakınlaşmak için bir araç olduğu ve saadetin ve en güzel hayatın Allah'ın yanında bulunduğu halkça anlaşılmalıdır;

“Kadınlara, oğullara, kantar kantar yığılmış altın ve gümüşe, salma güzel atlara, hayvanlara ve ekinlere duyulan tutkulu şehvet insanlara süslü ve çekici kılındı. Bunlar, dünya hayatının metaıdır. Asıl varılacak güzel yer Allah katında olandır.”³

İnsanlar, dünyadan bir nasiplerinin olduğunu bilmelidirler; ancak ondan ahiret için faydalanmalıdırlar:

“Allah'ın sana verdiğiyle ahiret yurdunu ara, dünyadan da kendi payını (nasibini) unutma.”⁴

¹ En'am suresi, 142. ayet

² En'am suresi, 141. ayet

³ Al-i İmran suresi, 114. ayet

⁴ Kasas suresi, 77. ayet

Kutlu İslam peygamberi (s.a.a)'in halkın maddi problemleriyle ilgilenmesi ve bu yolda çaba harcaması gibi Allah'ın yoluna davet etmede de halkın maddi problemlerine eğilmek gereklidir.

Hz. Ali (a.s), Allah Resulü (s.a.a)'in bu alanlardaki çalışmaları hakkında şöyle buyurmaktadır:

“Sizler kirli su içiyordunuz ama Resul-i Ekrem (s.a.a) sizin içecek su probleminizi halletti.”¹

O yüce şahsiyetin kendisi, tarımın gelişmesinde ve halkın problemlerini halletmek için su kuyularının açılmasında bir çok çaba ve çalışması olmuştur. Kur'an'daki bir ayet şöyle buyurmaktadır:

“Yemeği yiyince (Allah Resulü'nün evinden) dağılın ve (uzun) söze dalmayın.”²

Bu ayetten Hz Peygamber (s.a.a)'in halka yemek verdiği anlaşılmaktadır. Bu davranış, aynı zamanda bir çeşit maddi meselelere eğilmedir ve ayetten çıkarılan en güzel nokta ise yemek vermenin Allah Resulü (s.a.a)'in her zamanki metot ve ahlakı oluşudur. Böyle olmasaydı, bir defa yemek vermeden dolayı misafirlerin Allah Resulü (s.a.a)'in evinden çıkmalarına yönelik ayet nazil olmazdı. O yüce şahsiyet, risaletinin başında ***“(Öncelikle) en yakın hısımlarını (aşiretini) uyar.”³*** ayetine uyarak bir yemek hazırladı ve yemek vermeye birlikte Allah'ın mesajını ulaştırmak için yakınlarını davet etti.

¹ Nehc'ül-Belağa, Suphi Salih, 26. hutbe

² Ahzab suresi , 53. ayet

³ Şuara suresi, 214. ayet

Halkın maddi ihtiyaçlarına eğilmek yalnız Allah Resulü (s.a.a)'ın ahlakı değildi. “ **Musa kavmi için su aramıştı.**”¹ Ayetinden diğer peygamberlerin de halkın maddi sorunlarıyla ilgilendikleri anlaşılmaktadır.

Yüce Allah, bir başka ayette Musa ve Harun (a.s)'a halkın ev sorununu halletmelerini emretmektedir:

“Musa ve kardeşine (şöyle) vahyettik: Mısır’da kavminiz için evler hazırlayın.”²

Davetçi, bu konuda da yüce peygamber ve masum imamlara uymalı ve bu yolda çaba harcamalıdır.

Mesruk demektir ki: Arafe günü İmam Hüseyin (a.s)'ın çadırına gittim ve halkın İmam'ı ziyaret ettiklerini, orada içinde yemek olan sofraların bulunduğunu ve halkın ondan yediklerini ve de kendileriyle götürdüklerini gördüm.³

Acaba şimdiye kadar İmam Hüseyin (a.s) için verilen tebliğsel yemekteki eksikliğe hiç kafa yordunuz mu? Kum ilim havzasının kurucusu Merhum Şeyh Abdülkerim Hairi Yazdi'den mel'un Rıza Han, (İmam Hüseyin (a.s) için) konuşma yapmanın ve ravza (ağıt) okumanın önünü almaktadır, ne yapalım, diye sorduklarında kendisi, Rıza Han İmam Hüseyin (a.s) için yemek vermenin ki önünü almamıştır. O halde taziye günlerinde İmam Hüseyin (a.s) adına halka yemek veriniz, diye cevap vermiştir.

¹ Bakara suresi, 60. ayet

² Yunus suresi, 87. ayet

³ Münteh'ul-Emal, c.1, İmam Hüseyin (a.s)'ın faziletleri bölümü

14-)Mukayese Etme Usulü

Tebliğ etmedeki yararlı metotlardan biri, Kur'an'ın da bazı yerlerde kendisinden faydalanmış olduğu hak ve batıl arasında mukayesede bulunma yöntemidir. Aşağıda bunların bazılarına işaret edilmektedir:

- Yaratmada ve ölümden sonra ölüleri diriltmede bir olan Allah'ın kudreti ile güçsüz putlar arasında yapılan mukayese:

“De ki: Sizin şirk koştuklarınızdan ilk kez yaratacak sonra onu iade edecek olan var mı? De ki: Allah yaratmayı (ilkin) başlatır, sonra onu iade eder.”¹

- Allah'ın birliği ile yalancı Rablerin çokluğu arasında yapılan mukayese:

“Birbirinde ayrı (bir sürü) Rabler mi daha hayırlıdır, yoksa kahhar (kahredici) olan bir tek Allah mı?”²

- Allah'ın hakka ulaştırması ile onun dışındakilerin saptırması arasında yapılan mukayese:

“De ki: Sizin şirk koştuklarınızdan hakka ulaştırabilecek var mı? De ki: Hakka ulaştıracak Allah'tır. Öyle ise, hakka ulaştıran mı uyulmaya daha hak sahibidir, yoksa doğru yola ulaştırılmadıkça kendisi hidayete ulaşmayan mı?”³

¹ Yunus suresi, 34. ayet

² Yusuf suresi, 39. ayet

³ Yunus suresi, 35. ayet

- Faiz olarak verilen mal ile zekat olarak verilen mal arasında yapılan mukayese:

“İnsanların mallarından artsın diye, verdiğiniz faiz Allah katında artmaz. Ama Allah’ın yüzünü (rızasını) isteyerek verdiğiniz zekat ise, işte (sevaplarını ve gelirlerini) kat kat artıranlar onlardır.”¹

- Ve karanlıklar ile nur ve kafir ile müminin makamı arasında yapılan mukayese:

“Kör olanla (basiretle) gören bir değildir; karanlıklarla aydınlık, gölge ile sıcaklık da.”²

Evet, ilim ve iman ile birlikte olan bir hayat, asla cehalet ve isyan ölümleri ile eşit olamaz.

“Diri olanlarla ölümler de bir değildir.”³

Davetçi, Allah’a uymaktan doğan olumluluklar ile sapmadan kaynaklanan olumsuzluklar arasında mukayesede bulunmak suretiyle halkı doğru yola ulaştırabilir.

15-) Aksi Var Sayma Yöntemi

İnsan, ancak kendinden alındığı vakit nimetin değerini anlamaktadır. Örneğin, bir darbeden ötürü baş parmağımız birkaç günlüğüne işlevini yitirirse, bir çok işte; yazmada ve hatta yakayı düğmelemede bile sekteye uğrayacağımızı göreceğizdir. Eğer bir anlık gözümüzü yumarsak, gözün ne

¹ Rum suresi, 39. ayet

² Fatır suresi, 19-20-21. ayetler

³ Fatır suresi, 22. ayet

derecede büyük bir nimet olduğunu anlarız. Allah, insanları gaflet uykusundan uyandırmak ve onları kendine yöneltmek için özel bir yöntemden yararlanmış ve o, aksi varsaymak veya “nimetleri geri almak”tan ibaret olup, Allah, eğer sular acı olur ve ağaçlar yeşermese ne yaparsınız, diye sormaktadır. Bu yöntem ile insanları uyandıran bir çok ayet vardır. Allah kafirler hakkında buyuruyor ki:

“(Onlar hayatlarının ebedi olduğunu sanmasınlar) Eğer biz dilersek, onları yerin-dibine geçirir ya da gökten üzerlerine parçalar düşürürüz.”¹ Veya “Eğer dilemiş olsaydık, oldukları yerde (en görkemli çağlarında) onları bir başka kalıba sokardık.”² Ve “Dilerse sizi giderir-yok eder ve yeni bir halk getirir.”³

Aksi varsaymaktan maksat, yalnızca yeni insanları tasavvur etmek değildir, bilakis bundan nimetlerin yok olması ve kötü şeylerin onların yerine gelmesi de farz edilmektedir.

Yüce Allah, su nimeti hakkında şöyle buyuruyor:

“Eğer dilemiş olsaydık, onu tuzlu kılardık; şükretmeniz gerekmez mi?”⁴ “Eğer dilemiş olsaydık, gerçekten onu (ekin ve tarlanızı) bir ot kııntısı kılardık; böylelikle şaşa-kahrdınız.”⁵

¹ Sebe suresi, 9. ayet

² Yasin suresi, 67. ayet

³ İbrahim suresi, 19. ayet

⁴ Vakıa suresi, 70. ayet

⁵ Vakıa suresi, 65. ayet

16-) Hazırlık Yapmak ve Zemin Oluşturmak

Mukaddes İslam dini, insanın fitri ve güdüsel yönelişlerine muhalefet etmemesi hasebiyle, buyruklarında insanın güdüsel ihtiyaçlarını göz önünde bulundurur ve hiçbir zaman onu üstesinden gelemeyeceği bir işe zorlamaz. Örneğin, Allah Adem ve Havva'nın cennette bulunan bir ağaca yaklaşmalarını engellemek istediği vakit, ilk önce onlara istedikleri her şeyi yiyebileceklerine dair izin vermekte ve sonra onları belirttiği özel ağaçtan yemekten sakındırmaktadır. Bu yöntem, hazırlık yapmak ve zemin oluşturmaktır;

“Ve ey Adem, sen ve eşin cennete yerleş. İkiniz dilediğiniz yerden yiye; ama şu ağaca yaklaşmayın.”¹

Zekat emri, ancak halkın kendileri için de bir malın kalacağı durumda onlar tarafından kabul edilebilir. Bu sebepten ötürü Allah, ilk önce bağ sahiplerine ağaçların meyvelerinden kendilerinin yemelerine ve sonra uygun bir vakitte fakirlerin haklarını vermelerine izin vermektedir. Eğer helalden yararlanma imkanı olmazsa, haramdan uzak durmak ve yüce Allah'ın emrine göre amel etmek zordur;

“Ürün verdiğinizde ürününden yiye ve hasad günü hakkını verin.”²

İnsan vücudunda bir takım güdüler bulunmaktadır ve onların tatmin edilmesi, dünyadan ve maddi nimetlerden faydalanmaya ihtiyaç duymaktadır. Böylece Allah, insan için

¹ A'raf suresi, 19. ayet

² En'am suresi, 141. ayet

dünyada bir nasip karar kılmış ve ondan yalnız manevi yücelmeyi ve uhrevi amelleri yapmayı istememiştir;

“Allah'ın sana verdiğiyle ahiret yurdunu ara, dünyadan da kendi payını (nasibini) unutma.”¹

Allah, insanın uykuya ve istirahat etmeye ihtiyaç duyduğunu bilmesi nedeniyle ondan gecenin çoğunu Kur'an okuyarak geçirmesini istememektedir;

“Allah sizin bunu sayamayacağınızı (gecenin bir çok saatini ibadetle geçiremeyeceğinizi) bildi, böylece tevbenizi (ona dönüşünüzü) kabul etti. Şu halde Kur'an'dan kolay geleni okuyun.”²

Evet, Allah verdiği emirlere yönelik öncelikle onların kabul edilmesi için zemin hazırlamaktadır ve kutlu elçisinden de kafir ve müşriklerin İslam dinine yönelmeleri için zemin hazırlamasını istemektedir; ta ki onların Allah'ın sözlerini duyma imkanları olsun:

“Eğer müşriklerden biri, senden eman isterse, ona eman ver; öyle ki Allah'ın sözünü dinlemiş olsun.”³

Bu nedenden ötürü, zekatın verildiği yerlerden biri de kalplerinin İslam'a ısıdırılması istenen kimselerdir. Yani inkarcıların kalbini yumuşatmak ve İslam dinine yöneltmek için zekattan harcama yapılmaktadır.

Bundan önce, davetçinin konuşmasının, durumun gereği ile uygunluğu konusunda onun ferdin ve toplumun hazırlıklı

¹ Kasas suresi, 77. ayet

² Müzzemmil suresi, 20. ayet

³ Tevbe suresi, 6. ayet

oluşunu göz önünde bulundurması manasında olan muhataplarının vaziyetini kayda alması gerektiğini belirtmiştik. Ve hazırlıklı olma tarzları genellikle farklılık arz etmektedir; bazen Allah Resulü (s.a.a)’ın ülke başkanlarını ve Müslüman olmayanları İslam’a davet etmesinde olduğu gibi aktif tebliğin zemini hazır bulunmaktadır. Ve bazen de sorulara cevap vermek gibi anlık tebliğe yönelilmelidir.

Zor ve insan doğasına aykırı hüküm ve konuların vazedilmesi, hazırlık/altyapı istemektedir. Müslümanlara cihad emrinin Allah Resulü (s.a.a)’ın peygamberliğinden on beş yıl geçmesinden sonra verilmesinin felsefesi de işte budur.¹

Bir şahıs, İmam Rıza (a.s)’dan bir soru sordu. İmam, mübarek başını bir süre aşağıya eğdi ve sonra yanıt verdi. O şahıs, sordu ki: Acaba sorunun yanıtı zihninizde yok muydu ve bana yanıt vermek için mi düşünüyordunuz? İmam buyurdu ki: Hayır, bu davranışım, sana sade ve çabuk bir şekilde hikmetli olan yanıtı vermeyip vakti uzatmak ve böylelikle kendi hikmetli sözüme bir saygı duymam ve aynı şekilde seni meraklandırarak zemin hazırlamak içindi.

Hız.Yusuf (a.s)’ın zindandaki iki arkadaşı rüyalarını ona anlattıklarında Hız.Yusuf (a.s)’ın hemen onların rüyalarını tabir etmemesinin ve şöyle buyurmasının nedenini acaba biliyor musunuz?

“(Yusuf) Dedi ki: Size rızıklanacağınız bir yemek gelmeden önce rüyalarınızın yorumunu söyleyeceğim.”²

¹ Bakara suresi, 216. ayet

² Yusuf suresi, 37. ayet

Bu davranışın nedeni, hazırlık oluşturmaktan başka bir şey değildi. Zira Hız.Yusuf (a.s), onların kaygılanmamaları ve daha fazla bir hazırlık ile kendisinin sözlerine kulak vermeleri için yemek yeme vakitlerini almayacağına ve yemeğin gelmesinden önce rüyalarını yorumlayacağına dair onlara güvence vermek istemekteydi.

Yüce Allah, şarap içmeyi bir defada haram kılmadı; aksine bu hüküm, aşamalı olarak zemin ve toplumsal hazırlık oluşturularak gerçekleşti. Allah, önce onu iyi olmayan bir içecek olarak tanıtmakta ve Müslümanlardan hurma ve üzüm ağaçlarından güzel olan helal rızık kazanmalarını istemektedir:

“Hurmahkların ve üzümlüklerin meyvelerinden kurdıkları çardaklarda hem sarhoşluk verici içki, hem güzel bir rızık edinmektesiniz. Şüphesiz akhın kullanabilen bir topluluk için, gerçekten bunda bir ayet vardır.”¹

Allah, bu şekilde sarhoşluğa sebep olan bir şeyin güzel bir rızık olamayacağını bize kavratmaktadır. Ve Allah bir ölçüye kadar zeminin hazır olduğu sonraki aşamada Müslümanlardan sarhoş halde namaza yaklaşmamalarını istemektedir:

“Ey iman edenler, sarhoş iken, ne dediğinizi bilinceye kadar namaza yaklaşmayın.”²

¹ Nahl suresi, 67. ayet

² Nisa suresi, 43. ayet

Bu aşamadan sonra, Allah, onun faydalarını zararları ile karşılaştırmakta ve onun zararlarının daha fazla olduğunu beyan etmektedir:

“Sana içkiyi ve kumarı sorarlar. De ki: onlarda hem büyük günah, hem insanlar için (bazı) yararlar vardır. Ama günahları yararlarından daha büyüktür.”¹

Ve zeminin tam olarak hazır olduğu son aşamada Allah, onu içmeyi kesinlikle ve tam bir açıklık ile yasaklamıştır:

“Ey iman edenler, içki, kumar, dikili taşlar ve fal okları ancak şeytan işlerinden olan pisliklerdir. Öyleyse bun(lar)dan kaçın; umulur ki kurtuluşa erersiniz.”²

17-) İyi ve Kötü Örnekleri Tanıtma

Allah yolunda hareket etmek ve onun buyruklarına göre amel etmek için halkın örneğe ihtiyacı vardır ve bir tebliğ yöntemi olarak örnek göstermek, davetçi tarafından kullanılabilir. Bu yöntem ile hareket etmenin en güzel örneği, bazı ayetlerde örnek ve numune tanıtımına değinen Kur'an'dır. Kur'an'ın Müslümanlar için tanıttığı en güzel örnek, Allah Resulü (s.a.a)'dir. Kur'an şöyle buyuruyor:

“Andolsun, sizin için, Allah'ı ve ahiret gününü umanlar ve Allah'ı çokça zikredenler için Allah Resulü'nde güzel bir örnek vardır.”³

¹ Bakara suresi, 219. ayet

² Maide suresi, 90. ayet

³ Ahzab suresi, 21. ayet

Kur'an-ı Kerim'de örnek tanıtımı, Allah Resulü (s.a.a) ile sınırlı değildir. Bilakis yüce Allah, Allah Resulü (s.a.a)'den önceki peygamber ve evliyaları da güzel bir örnek olarak tanıtmaktadır:

“İbrahim ve onunla birlikte olanlar da size güzel bir örnek vardır.”¹

Kur'an-ı Kerim, hatta bir ömür boyu bozuk bir ortamda kalan ve bozgunculuk karşısında direnmiş ve teslim olmamış kimseleri dahi bir örnek olarak başkalarına tanıtmaktadır; Firavun'un karısı buna bir örnektir:

“Allah, iman edenlere de Firavun'un karısını örnek verdi.”²

Kur'an, bir takım fertleri örnek ve numune olarak zikredip, iffet ve namusta Hz.Yusuf (a.s)'dan, sabırda Hz.Eyyub (a.s)'dan, dünyanın kendilerini aldatmadığı kişiler olarak Hz. Süleyman ve Yusuf (a.s)'dan, cesaretle Hz.Davut (a.s)'dan ve fedakarlıkta ise hicret gecesinde Allah Resulü (s.a.a)'in yatağında yatan Ali b. Ebu Talib'ten bahseder.

Kur'an'da örnek tanıtımı, fakat iyi numunelere özgü değildir. Aksine Kur'an, akıbeti kötü olan fertleri de halka ibret olması açısından tanıtmaktadır. Örneğin Kur'an, Allah'ın peygamberinin evinde yaşayan ancak kötülüğü, bozgunculuğu ve hıyaneti yol edinmiş Hz. Lut (a.s)'ın karısına ve Hz.Nuh (a.s)'ın karısına işaret etmektedir:

¹ Mümteherine suresi, 4. ayet

² Tahrim suresi, 11. ayet

“Allah, inkar edenlere, Nuh’un eşini ve Lut’un eşini örnek verdi. İkisi de, kullarımızdan salih olan iki kulumuzun nikahları altındaydı; ancak onlara ihanet ettiler.”¹

Ve bazen örnekler, bir hata yapmış ve sonra tövbe etmiş kimselerden oluşmaktadır; Hz.Yunus buna bir örnek olup, Allah onun hakkında şöyle buyurmaktadır:

“Şimdi sen, Rabbinin hükmüne sabret ve balık sahibi (Yunus) gibi olma (ki o kavmine küsmüştü).”²

18-) Devamlılık ve Tekrar

Ruhi açıdan hakkı kabul etmeye yatkın fertler için Firavun’un sihirbazları örneğindeki gibi, onu bir defa anlatmak bazen yeterli olmaktadır. Ancak uyarının muhatabın ruhunun derinliklerine işlemesi açısından tıpkı Kur’an ayetlerinin inişi şeklinde genel anlamda devamlı ve çeşitli olması gerekir:

“Andolsun, biz öğüt ahp-düşünsünler diye, sözü birbirini ardınca dizip-indirdik.”³

Halk, defalarca duymuş olsa bile davetçi her zaman hatırlatılması gerekli olan ahlaki konular gibi; tekrarın gerekli olduğu durumlar dışında kelimeleri, cümleleri ve genel anlamıyla konuları tekrar etmekten kaçınmalıdır.

Kur’an’ın çok tekrar etmesinde olduğu gibi halkı ilgilendiren ve ibretli konular çok tekrar edilmelidir. Örneğin, Hz. Musa (a.s)’ın ve kavminin başından

¹ Tahrir suresi, 10. ayet

² Kalem suresi, 48. ayet

³ Kasas suresi, 51. ayet

geçenlerin kıssası, Kur’an kıssaları arasında en fazla tekrara sahip durumdadır ve dokuz yüzden fazla ayet Hz. Musa (a.s) ve kavmi ile ilgilidir.

Allah’ın amel ve niyetlerimizden haberdar olduğu yaklaşık “100” defa değişik başlıklarla tekrar edilmiştir. Aşağıda bunların bazı örneklerine işaret ediyoruz:

“Allah yaptıklarınızdan gafil (habersiz) değildir.”¹
“Allah yaptıklarınızı görendir.”² ***“Allah yaptıklarınızdan haberdardır.”³*** ***“Senin Rabbin gerçekten gözetleme yerindedir.”⁴*** ***“Allah sizin saklı tuttuklarınızı da açığa vurduklarınızı da bilir.”⁵***

Dolayısıyla her tekrar kötü değildir; bilakis yararlı tekrar, iyidir:

“Allah müteşabih (benzeşmeli), ikişerli bir kitap olarak sözün en güzelini indirdi. Rablerine karşı içleri titreyerek korkanların O’ndan derileri ürperir.”⁶

Kur’an-ı Kerim’de bir çok ayet tekrar edilmiştir:

“Şu halde Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?”⁷ ayeti Rahman suresinde 31 defa ***“O gün, yalanlayanların vay haline.”⁸*** ayeti Mürselat

¹ Bakara suresi, 74. ayet

² Hadid suresi, 4. ayet

³ Mücadele suresi, 11. ayet

⁴ Fecr suresi, 14. ayet

⁵ Teğabun suresi, 4. ayet

⁶ Zümer suresi, 23. ayet

⁷ Rahman suresi, 13. ayet

⁸ Mürselat suresi, 15. ayet

suresinde 11 defa **“Artık Allah’tan korkup-sakının ve bana itaat edin.”**¹ ayeti Şuara suresinde 7 defa ve **“Buna karşılık ben sizden bir ücret istemiyorum; ücretim yalnızca alemlerin Rabbine aittir.”**² ayeti de Şuara suresinde 5 defa tekrar edilmiştir.

Cuma namazı hatibi tarafından takvânın tavsiye edilmesinin tekrarı gibi bu tekrarlar da konunun ruhun derinliklerine işlemesi sebebincedir. Aynı şekilde Kur’an-ı Kerim’de bazen tekrarı yararlı olan bir konu, değişik ve çeşitli beyanlar ile zikredilmiştir:

“Andolsun biz bu Kur’an’da çeşitli açıklamalar yaptık, öğüt alıp-düşünsünler diye.”³

Allah’ın sözü ve onun emirleri devamlı ve sürekli bir şekilde kullara ulaştırılmaktadır. İşte bir çok peygamberin yüce Allah tarafından gönderilmesi bu hedef uyarıncadır:

“Sonra birbirini peşi sıra elçilerimizi gönderdik.”⁴

“Hani onlara iki (elçi) göndermiştik, fakat ikisini yalanlamışlardı. Biz de (iki elçiyi) bir üçüncü ile güçlendirdik.”⁵

19-) Müştereklere Davet

İlahi dinler arsında bir çok ortaklıkların bulunduğu gayet açıktır. Diğer dinlere mensup kimseleri mukaddes İslam dinine çekmede etkili olan yollarda biri, müşterekleri beyan

¹ Şuara suresi, 108. ayet

² Şuara suresi, 109. ayet

³ İsra suresi, 41. ayet

⁴ Mü’minun suresi, 44. ayet

⁵ Yasin suresi, 14. ayet

etmektir; bu fiil, uzaklıkları azaltmakta ve kitap ehlinde inat ve düşmanlığı kaldırmaktadır.

Allah, mü’minler ile kitap ehli arasındaki müşterek noktalara vurguda bulunmaktadır:

“De ki: Ey Kitap Ehli, bizimle sizin aranızda müşterek (olan) bir kelimeye (Tevhide) gelin. Allah’tan başkasına kulluk etmeyelim.”¹

- Bir olan Allah’a kulluk etmeye vurguda bulunma:

“Bizim ilahımız da, sizin ilahınız da birdir.”²

- Kitabın ilahi oluşuna vurguda bulunma:

“Bize ve size indirilene iman ettik.”³

İlahi kitaplar arasında birçok konuda ortaklık vardır ve aşağıdakiler buna birer örnektir:

- Hidayet konusu:

“Gerçek şu ki, biz Tevratı, içinde bir hidayet ve nur olarak indirdik.”⁴

- Önderlik ve rahmet konusu:

¹ Al-i İmran suresi, 64. ayet

² Ankebut suresi, 46. ayet

³ Ankebut suresi, 46. ayet

⁴ Maide suresi, 44. ayet

“Bundan önce de, bir rehber (imam) ve bir rahmet olarak Musa’nın kitabı var.”¹

- Allah yolundaki savaşçı ve şehitlere cennet vaadi konusu:

“Hiç şüphesiz Allah, müminlerden-karşılığında onlara mutlaka cenneti vermek üzere-canlarını ve mallarını satın almıştır. Onlar Allah yolunda savaşır, öldürürler ve öldürülürler; (bu) Tevrat’ta, İncil’de ve Kur’an’da onun üzerine gerçek olan bir vaattir.”²

Kur’an’ın ilahi kitapları tasdik etmesi bu delil uyarıncadır:

“Sana da (Ey Muhammed,) önündeki kitap (lar)ı doğrulayıcı ve ona bir şahid-gözetleyici olarak Kitab’ı (Kur’an’ı) indirdik.”³

Bu onaylamanın nedeni, onların Allah tarafından olmaları ve kendilerinde Allah Resulü (s.a.a)’in peygamberliğine vurguda bulunulmuş olmasıdır:

“Onlar ki, yanlarındaki Tevrat’ta ve İncil’de (geleceği) yazılı bulacakları ümmi haber getirici (Nebi) olan elçiye (Resul) uyarlar; o, onlara marufu (iyiliği) emrediyor, münkeri (kötülüğü) yasaklıyor.”⁴

Davetçi, kitap ehlini müştereklere çağırma ve şöyle söylemeli:

¹ Ahkaf suresi, 12. ayet

² Tevbe suresi, 111. ayet

³ Maide suresi, 48. ayet

⁴ A’raf suresi, 157. ayet

“Ey Kitap Ehli, Kitaptan gizlemekte olduklarınızın çoğunu size açıklayan ve birçoğundan geçiveren elçimiz geldi.”¹

“Ey Kitap Ehli, siz şahid olup dururken, ne diye Allah’ın ayetlerini inkar ediyorsunuz?”²

“Ey Kitap Ehli, dininizin konusunda taşkınlık etmeyin, Allah’a karşı gerçek olandan başkasını söylemeyin. Meryem oğlu Mesih İsa, ancak Allah’ın elçisi ve kelimesidir.”³

Kraldan çok kralcı takınan bazı fertlerin ihtilafları körüklemek için dininizde sahte şeyler yarattıklarını biliniz:

“Kitap Ehli de inanmış olsaydı, elbette kendileri için hayırlı olurdu.”⁴

Elbette müştereklerin beyan edilmesinin İslam ile Kitap Ehli arasındaki ortaklıklara özgü olmadığına dikkat etmek gerekir; Şia ve Ehli Sünnet arasındaki, iki siyasi Müslüman parti arasındaki ve Kürt ile Türk gibi iki ırk arasındaki müştereklerin beyanı da vahdetin ve birliğin oluşmasında etkili bir adımdır.

20-) Dolaylı Anlatım

Daha önce, sanattan faydalanma konusunda işlenen dolaylı anlatım yöntemi, sadece piyes, yarışma ve bilmeceye

¹ Maide suresi, 15. ayet

² Al-i İmran suresi, 70. ayet

³ Nisa suresi, 171. ayet

⁴ Al-i İmran suresi, 110. ayet

özgü değildir; konuları direkt bir şekilde söylememek ve ilahi buyrukları kıssa ve örnek kalıbında belirtmek suretiyle de konuşmada bu yöntemden yararlanmak mümkündür. Veya bir grubu muhatap karar kılıp diğer bir grubun işitmesini amaçlamak; yani “kızım sana söylüyorum gelinim sen duy” yöntemini kullanmak mümkündür; İmam Sadık (a.s)’ın deyişiyle Kur’an bu şekildi nazil olmuştur ve her ne kadar Kur’an’ın hitapları peygambere olsa da gerçekte hitap müminleredir.

“Kur’an, şu Arap özdeyişi şekliyle nazil olmuştur: “Sana söylüyorum ama ey komşu sen dinle.”¹

İmam Sadık (a.s), bir başka hadiste şöyle buyuruyor:

Allah azze ve celle her nerede peygamberine sitem etmişse, maksadı başkalarıdır. Allah’ın İsra suresinin 74. ayetindeki “Eğer biz seni sağlamlaştırmasaydık, andolsun, onlara az bir şey (de olsa) eğilim gösterecektin.” buyruğu buna bir örnektir.²

Allah, bir başka yerde Hz. İsa (a.s)’a hitap etmektedir:

“Ey Meryem oğlu İsa, insanlara, beni ve annemi Allah’ı bırakarak iki ilah edinin, diye sen mi söyledin?”³ Allah bu hitap ile dolaylı bir şekilde Hz. İsa (a.s)’ın takipçilerine İsa’nın ve annesinin ilah olduklarına yönelik inançlarının şirk olduğunu anlatmak istemektedir.

Davetçi, kullandığı tabirlere iyice dikkat etmeli ve bir şekilde (direkt ve en direkt olarak) cinsel konularla irtibatlı

¹ Usul-i Kafi, c.4, s.439

² Usul-i Kafi, c.4, s.440

³ Maide suresi, 116. ayet

olan mesele ve hususları açıklamak için muhatapların; özellikle de gençlerin zihinlerinin bu konulara yönelmemesi hedefiyle kinayeli tabirler kullanmalıdır. Örneğin Kur’an, cinsel birleşmeden bahsetmek istediği yerde “dokunma” kelimesini kullanmaktadır:

“Yahut kadınlara dokunmuşsanız da su bulamamışsanız, bu durumda, temiz bir toprakla teyemmüm edin.”¹

Ve Kur’an bir başka yerde “yaklaşmak” manasında olan ve cinsel birleşme fiilinin kastedildiği “er-Refes” kelimesini kullanmaktadır:

“Oruç gecesinde kadınlarınıza yaklaşmak size helal kılındı.”²

21-) Aşamalı Anlatım

En güzel tebliğ mesajı olan Kur’an ayetleri, değişik zamanlarda ve aşamalı olarak Allah Resulü (s.a.a)’e nazil olmuştur; konular bu şekilde zihin ve kalbe iyice yerleşmektedir. Örneğin bir şahıs, bir ilmi kitabı bir gecede okumakta ve diğer bir şahıs ise onu bir üstadın yanında yavaş yavaş okumaktadır. Ancak birincisi onu unutmakta ama ikincisinin zihninde o derince yer etmektedir;

“İnkâr edenler dediler ki: Kur’an ona tek bir defada, toplu olarak indirilmeli değil miydi? Biz onunla kalbini

¹ Maide suresi, 6. ayet

² Bakara suresi, 187. ayet

sağlamlaştırıp-pekiştirmek için böylece (ayet ayet indirdik) ve onu belli bir okuma düzeni ile (tertil üzere) dizene koyup okuduk.”¹

Allah, Kur'an'ı değişik zamanlarda yollamış ve kutlu elçisinden de halka ayetlerini aşamalı olarak okumasını istemiştir:

“Onu bir Kur'an olarak, insanlara dura dura okuman için (bölüm bölüm) ayırdık ve safha safha bir indirme ile indirdik.”²

Konuların zamana bölünmesinin temel bir nedeni, zemin ve hazırlık yaratmak olup, ferdin ve toplumun hazırlanması metodunda kendisine değinmiş ve şarabın nasıl tedrici olarak haram kılındığını açıklamıştık.

Ve şimdi de faiz hakkındaki bir başka tedrici yasaklama örneğinden bahsedeceğiz:

İlk iki aşamada onun ahlaki hükmü açıklanmaktadır:

“İnsanların mallarından artsın diye verdiğiniz faiz Allah katında artmaz.”³

Sonraki aşamada onun Yahudilerin çirkin ve yasaklanmış adetlerinden olduğu belirtilmektedir:

“Ondan nehyedildikleri halde faiz almaları ve insanların mallarını haksız yere yemeleri nedeniyle (temiz şeyleri onlara haram kıldık).”⁴

¹ Furkan suresi, 32. ayet

² İsra suresi, 106. ayet

³ Rum suresi, 39. ayet

⁴ Nisa suresi, 161. ayet

Ve sonraki aşamada faiz yasaklanmaktadır:

“Ey iman edenler, faizi kat kat artırılmış olarak yemeyin.”¹

Ve en son aşamada o, Allah'a düşmanlık etmek olarak değerlendirilmektedir:

“Şayet böyle yapmazsanız (faiz yemekten vazgeçmezseniz), Allah'a ve Resulüne karşı savaş açtığınızı bilin.”²

Bundan dolayı, öğretimde, araştırmacı olmayan fertlere bir meselenin bütün yönleri bir defada açıklanmamalıdır veya bütün dini konular kitabın bir bölümünde işlenmemelidir.

22-) Soru ve Cevap

Tebliğ etme yöntemlerinden biri de soru sormak ve cevap vermektir; Merhum Tabersi'nin peygamberin ve masum imamların ihticacatını içeren İhticacı, İlel'-i el-Şerayii, el-Müracaat, Tevhid'i-Mufezzel, İstiftaat vb. gibi kitaplar bu tarz tebliğin örnekleridir.

Davetçi, bazen bir konuyu soru şeklinde muhataptan sorar; oysaki hedef, zikredilen konunun kanıtlanmasıdır:

“Öyleyse iman eden kimse, fasık olan gibi olur mu? Bunlar eşit olmazlar.”³

¹ Al-i İmran suresi, 139. ayet

² Bakara suresi, 279. ayet

³ Secde suresi, 18. ayet

“Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?”¹

“Ey zindan arkadaşlarım, birbirinden ayrı (bir sürü) Rabler mi daha hayırlıdır, yoksa kahhar (kahredici) olan bir tek olan Allah mı?”²

Ama bazen muhatap soru sormakta ve cevap istemektedir. Allah Resulü (s.a.a), imamlar (a.s) ve özellikle Hz. Ali (a.s) halkın fikri ve inançsal ihtiyaçlarına cevap verebilmek için onların soru sormalarını vurgulamaktaydılar;

“Beni kaybetmeden, benden soru sorunuz”³

Sorunun ve cevabın her birinin riayet edilmesi gerekli noktaları vardır. Soru, onu soranın rahatsız olmasına sebep olmayacak bir şey hakkında olmalıdır;

“Ey iman edenler, size açıklandığında sizi üzecek şeyleri sormayın.”⁴

Sorular, bazen alakasız veya cüz’i konularla irtibatlıdır ki bunların cevabında daha önemli konular açıklanmalıdır;

“Sana haram olan ayı, onda savaşmayı sorarlar. De ki: Onda savaşmak büyük (bir günahdır) ancak Allah katında, Allah’ın yolunda alıkoymak, O’nu inkar etmek, Mescid-i Haram’a engel olmak ve halkın

¹ Zümer suresi, 9. ayet

² Yusuf suresi, 39. ayet

³ Nehc’ül-Belağa, Suphi Salih, 93. hutbe

⁴ Maide suresi, 101. ayet

oradan çıkarmak daha büyük (bir günahdır). Fitne, katilden beterdir.”¹

“Sana, hilalleri (doğuş halindeki ayları) sorarlar. De ki: O, insanlar ve Hacc için belirlenmiş vakitlerdir.”²

Ve sorular bazen üzerinden zekice geçilmesi gereken kasıtlı şekildedir.

Sıffin savaşında bir adam sürekli, Hz. Ali’nin halifeler hakkındaki görüşünü soruyordu ve Hz. Ali (a.s), cevap vermekten kaçınıyordu.

Kız ve erkekler için yapılan bir konuşma oturumunda kızları utandırmak için bir erkek, istihaze nedir, diye bir soru sorar. Konuşmacı, istihazeyi cevaplamak yerine istiaze Allah’a sığınmak manasındadır, şeklinde açıklama yapar.

Yanıt vermeden önce dinleyicide hazırlık oluşturmak gereklidir. İmam Rıza (a.s), Nişabur halkının kendisinden istemesi üzerine söylediği hadiste sözünün bitmesinden sonra “biz onun şartlarındanız” cümlesini dinleyiciler tam olarak meraklınsın ve hazırlık bulsunlar diye bir müddet suskunluğun ve yolcuların ve kervanın biraz ilerlemesinin ardından buyurmuştur.

Bir meselenin cevabını bilmemek davetçi için günah değildir ve eğer davetçi cevabı bilmiyorsa, açıkça ben bilmiyorum demelidir. Allame Tabatabai’den bir soru sordular. Kendisi bilmiyorum, dedi. Allah Resulü (s.a.a), bir hadiste şöyle buyuruyor:

“İlmi olmadan fetva veren kimsenin dindeki zararından daha çoktur.”³

¹ Bakara suresi, 217. ayet

² Bakara suresi, 189. ayet

³ Usul-i Kafi, c.1, s. 52

Kur'an ayetlerine bakınız ki; Allah Resulü (s.a.a), bazı soruların cevabında şöyle buyurmaktaydı:

“Bilmiyorum”¹

“Bilmiyorum”²

“De ki: O’nun ilmi yalnızca Rabbimin katındadır.”³

Cevap vermede bazen gösterim sanatından ve örneklemeden yararlanmak lazımdır:

“Ölüleri nasıl dirilttiğini göster. Öyleyse dört kuş tut.”⁴

Niye kıyam etmiyorsunuz, diye soru soran bir şahsa İmam, cevap olarak buyurdu ki: Git ve tandırın içine otur. O şahıs, yalvarmaya başladı ve Hazret, ondan vazgeçti. Bu, kıyam etmek için itaatkar fertlerin bulunmadığına bir işaretti.⁵

Ve bir başka yerde yukarıdaki sorunun cevabında İmam, çöle gidelim dedi ve sonra buyurdu ki: Eğer bu koyun sürüsü miktarınca gerçek taraftarım olsaydı, kıyam ederdim. Sürü sayıldı (17) koyun olduğu belirlendi.⁶

Hazretten peynir yemenin haram mı yoksa helal mı olduğu soruldu. Hazret cevap yerine, hizmetçiye para verip,

¹ En'am suresi, 50. ayet

² Cin suresi, 25. ayet

³ A'raf suresi, 187. ayet

⁴ Bakara suresi, 260. ayet

⁵ Bihar'ul-Envar, Beyrut baskısı (vefa müessesesi), c. 47, s. 123

⁶ Usul-i Kafi, c. 2, s. 243

peynir satın al, dedi. Sonra Hazret, soruyu soran ile birlikte peyniri yedi.¹

DAVETÇİNİN VAZİFELERİ

Davetçinin Vazifeleri

1-) Kendini Yetiştirmek ve Pratik Tebliğ

Halkı doğruluğa, dürüstlüğe ve ilahi takvaya davet etmek, temiz bir gönül istediğinden ve takvasız insanın sözünün halka tesir etmeyeceğinden davetçi, kendini yetiştirme ve kalbindeki pasları silme yolunda büyük bir çaba sarf etmeli ve bir an olsun insani yetkinlik yolundaki hareketinde durmamalıdır.

Ayna, insanların ayıplarını ancak tozlu ve paslı olmadığı zaman gösterebilir. Kur'an şöyle buyuruyor:

“Siz, insanlara iyiliği emrederken, kendinizi unutuyor musunuz.”²

Kur'an başka bir yerde şöyle buyuruyor:

“Yapmayacağınız şeyi neden söylersiniz?”³

¹ Bihar'ul-Envar, Beyrut baskısı (Vefa müessesesi) c. 65, s. 152

² Bakara suresi, 44. ayet

³ Saf suresi, 2. ayet

İbadete ve geceyi ihya etmeye önem vermek, kendini yetiştirmede etkili bir faktördür:

“Gecenin bir kısmında kalk, sana ait nafile olarak onunla (Kur’an’la) namaz kıl. Umulur ki Rabbin seni övülmüş bir makama ulaştırır.”¹

“(Gecenin) Yarısı kadar. Ya da ondan biraz eksilt. Veya üzerine ilave et. Ve Kur’an’ı belli bir düzen içinde (tertil üzere oku.)”²

Evet, ancak “Gece kalk” emrinin kendisine nazil olduğu bir kimse, “Kalk ve uyar”ın muhatabı olabilir. Uyarıda bulunmak isteyen davetçinin, korkunun ve günahların neticeleri nedeniyle, geceleri Allah’ın huzurunda ağlaması ve yakarması şeklinde vücudunda uyarının eserleri görülmelidir:

“Doğrusu gece neşesi (gece ibadeti, insanın iç dünyasında uyandırdığı) etki bakımından daha kuvvetli, okumak bakımından daha sağlamdır.”³

Dünyayı isteyen kimselerle oturup-kalkan bir davetçi, kendini yetiştirme yolunda adım atamaz. Yüce Allah’ın dünyaya tapanlardan uzak durmayı emredip şöyle buyurmasının nedeni budur:

“Şu halde sen, bizim zikrimize sırt çeviren ve dünya hayatından başkasını istemeyenden yüz çevir.”⁴

¹ İsra suresi, 79. ayet

² Müzemmil suresi, 3 ve 4. ayetler

³ Müzemmil suresi, 6. ayet

⁴ Necm suresi, 29. ayet

Sözün kalbe girmesi için toplumsal sevinirliğe ihtiyaç vardır ve bu sevinirlik, iman ve salih amelin sayesinde elde edilir:

“İman edenler ve salih amellerde bulunanlar ise, Rahman (olan Allah), onlar için bir sevgi kılacaktır.”¹

İmam Seccad (a.s), Şam mescidinde verdiği hutbede, Allah tarafından müminlerin kalplerine Ehl-i Beyt’in sevgisinin yerleştirilmesini Allah’ın bir lütfü olarak değerlendirmektedir.²

İyi amellerin vücudunda melekeleştiği kendini yetiştirmiş bir insanın davranışları, başlı başına Allah’ın dininin tebliğidir ve halk, onun hareket ve fiillerinden ders alır; çünkü pratik tebliğ, sözlü tebliğden daha etkilidir.

İmam Sadık (a.s) buyuruyor ki:

“Halkı dilinizin dışındaki şeylerle (yani davranış ve fiillerinizle) Allah’ın yoluna çağırınız.”³

2-) Eğitim ve Tezkiye (Arındırma)

Davetçinin en önemli vazifelerinden biri, ilahi elçilerin ilk ve en önemli görevi olan halkı eğitmektir.

“Andolsun ki Allah, mü’minlere içlerinde kendilerinden onlara bir peygamber göndermekle lütufta bulunmuştur. (Ki o) Onlara ayetlerini okuyor,

¹ Meryem suresi, 96. ayet

² Bihar’ul-Envar, Beyrut baskısı (Vefa müessesesi) c. 45, s. 138

³ Usul-i Kafi, c. 2, s. 78

onları arındırıyor ve onlara Kitab'ı ve hikmeti öğretiyor.”¹

Davetçi, Allah'ın düşmanlarının üzerlerini örtmeye çalıştıkları dini hakikatleri halka öğretmelidir. Zira halk, ilahi hükümlere yönelik taşıdıkları ilim ve bilinç ile sapmaya uğramaz. Kumeyl duasında okumaktayız ki:

Ey Allah'ım bilgisizliğim yüzünden sana yönelik cüretim arttı (ve günah işledim).

Ve peygamberler günahkarlara şöyle demektedirler:

“Hayır, siz (yaptığı şeyi) bilmeyen bir kavimsiniz.”²

Elbette tezkiyesiz/arındırmasız eğitimin bir faydası olmadığına ve tezkiyenin/arındırmanın eğitimden önceki merhalede yer aldığına dikkat etmek gerekir. Kur'an'daki ayetlerde genellikle eğitimden önce tezkiyeye ve terbiyeye vurguda bulunulması bu delil uyarıncadır:

“O, ümmiler içinde, kendilerinden olan ve onlara ayetlerini okuyan, onları arındırıp-temizleyen ve onlara kitap ve hikmeti öğreten bir elçi gönderendir.”³

3-) Velayetin ve Rehberliğin Tebliği

Davetçinin vazifesi, yalnızca “uyarmak” değildir, aksine o, değişik siyasi, içtimai, kültürel ve ailevi vb. gibi alanlarda da yönlendirici olmak ve halkı rehberliğin çizgisindeki ölçüler ile tanıştırmalıdır. Allah Resulü (s.a.a)'ın Hz. Ali

¹ Al-i İmran suresi, 164. ayet

² Neml suresi, 55. ayet

³ Cuma suresi, 2. ayet

(a.s)'ı rehber olarak tanıtmadaki hareketi, gerçekte İslam rehberliğinin çizgisinin tanıtılmasıydı ve bu, Hz. Peygamber (s.a.a)'ın bütün tebliğiyle eşit olma derecesinde önemliydi:

“Ey peygamber, Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer (bu görevini) yapmayacak olursan, O'nun elçiliğini tebliğ etmemiş olursun.”¹

Davetçi, rehberliğin çizgisinin muhalifindeki hareketleri halka tanıtmak ve halkın hiçbir zaman kafirleri rehber edinmemeleri ve onlara uymamaları için deşifrede bulunmalıdır:

“Mü'minler, müminleri bırakıp da kafirleri veliler edinmesinler. Kim böyle yaparsa, Allah' tan hiçbir şey (yardım) yoktur.”²

4-) Tağut ile Mücadele

Hz. Musa (a.s)'ın Firavun ile mücadeleye girişi gibi tağut ve onun taraftarlarıyla mücadele edilmelidir:

“Firavun'a git, çünkü o azmış bulunuyor.”³

Evet, tağuttan uzak durmak ve onun ile mücadele etmek, bütün ilahi elçilerin mesajıydı:

“Andolsun,biz her ümmete: Allah'a kulluk edin ve tağuttan kaçının (diye tebliğ etmesi için) bir elçi gönderdik.”⁴

¹ Maide suresi, 67. ayet

² Al-i İmran suresi, 28. ayet

³ Taha suresi, 24. ayet

⁴ Nahl suresi, 36. ayet

Ve bu, ilk başta kendilerinin yapmakla emrolundukları bir emirdi:

“Öyleyse sen emrolunduğun şeyi açıkça söyle ve müşriklere aldırış etme.”¹

5-) Hurafeler ile Mücadele

Davetçi, hurafeler ve toplumun yanlış gelenekleri ile mücadele etmeli ve yaşamın doğru yolunu halka öğretmelidir:

“Artık Zeyd, ondan ilişkisini kesince, biz onu seninle evlendirdik; ki böylelikle evlatlıklarının kendilerinden ilişkilerini kestikleri (kadınları boşadıkları) zaman, onlarla evlenme konusunda mü'minler üzerine bir güçlük olmasın (bu vesileyle cahili bir adet ortadan kalsın)”²

Araplar arasında, evlatlığın gerçek evladın bütün hükümlerini taşıması olduğu belirtilmelidir; onlar, evlatlıklarının boşanmış eşleriyle evlenmeyi haram saymaktaydılar. Bunun için Allah, bu yanlış adet ile mücadele etmesi için peygamberine emir vermektedir.

Allah Resulü (s.a.a), Muaz'a buyuruyor ki:

“Ey Muaz, İslam'ın adet edindiğinin dışında, cahiliye adetlerini ortadan kaldır.”³

¹ Hicr suresi, 94. ayet

² Ahzab suresi, 37. ayet

³ Akıllara Hediye

6-) Başkalarına Saygı Duymak

Davetçi, başkalarına saygı duymalı ve onlara değer vermelidir. Önceki fertlere saygı duymak gibi:

“De ki: Hamd Allah'ındır ve selam onun seçtiği kullarının (Nuh'un, İbrahim'in...) üzerinedir.”¹

Önceki davetçilere saygı duymak ve onlara değer vermek gerekir. Zira onlar, kendisinin devam ettirdiği misyonu yüklenmiş olanlardır:

“O: Dini dosdoğru ayakta tutun ve onda ayrılığa düşmeyin” diye dinden Nuh'a vasiyet ettiğini ve sana vahyettiğimizi, İbrahim'e, Musa'ya ve İsa'ya vasiyet ettiğimizi sizin için de teşri etti (bir şeriat kıldı).”²

Davetçi, yaşı büyüklerle saygı ve küçüklerle de şefkat göstermelidir.

Hz. Ali (a.s) şöyle buyuruyor:

“Ehlinden olan küçüklerle şefkat ve büyüklerle saygı göster.”³

Halkın büyük bölümünü, oldukça hassas olan ve olgunlaşabilen çocuklar oluşturmaktadır ve onlar da tıpkı büyükler gibi kendileri için bir şahsiyet addetmektedirler. O halde davetçi, bu büyük gücün farkında olmalı, onlara değer vermeli ve hakaret etmekten uzak durmalıdır; ki Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyuruyor:

¹ Neml suresi, 59. ayet

² Şura suresi, 13. ayet

³ Mizan'ul-Hikme, c. 4, s. 70

“İnsanların en alçağı, onlara hakaret edendir.”¹

O yüce şahsiyet, çocuklara saygı sebebiyle, onları künyeleriyle (soyadlarıyla) çağırmakta ve onların şahsiyetlerine bir zarar gelmemesi ve ruhlarının incinmemesi için sürekli özen göstermekteydi. Bir gün Allah Resulü (s.a.a), süt emme çağında olan bir bebeği bakıcısından istedi ve kucığına aldı. Bebek, peygamberin elbisesini ıslattı ve onun bakıcısı olan Ümmül Fazl, bebeği peygamberden ağlayacağı bir tarzda ayırdı. Hz. Peygamber (s.a.a) buyurdu ki: Ümmül Fazl yavaş ol, benim elbisemi su temizler ama hangi şey bebeğin kalbinden keder bulanıklığını ve onun acısını silebilir?²

İmam Humeyni (r.a) diyordu ki: Bizim rehberimiz; değeri yüzlerce söz ve kalemimizden daha büyük olan küçük kalbi ile el bombasıyla kendini tankın altına atan, onu parçalayan ve kendisi de şahadet şerbetini içen o on iki yaşındaki çocuk (Muhammed Hüseyin Fehmide)’dir.³

Başkalarının şahsiyetine saygı duymanın Müslümanlar ile sınırlılığı yoktur. Öyleyse eğer Müslüman olmayan fertlerde de olumluluklar bulunursa, onlara değer vermek hidayete ermeleri yolunda etkili bir adımdır.

Allah, Kur’an-ı Kerim’de kitap ehlinde olan bazıları hakkında övmektedir:

“Kitap Ehlinde öylesi vardır ki, bir kantar emanet bıraksan onu sana geri verir.”⁴

¹ Bihar’ul-Envar, İslam mektebi baskısı, c. 75, s. 142

² Felsefi Çocuk, c. 2, s. 111

³ Sahife’i-Nur, c.14, s.60

⁴ Al-i İmran suresi, 75. ayet

H. Peygamber (s.a.a), Müslüman olan kabilelerde, şahsiyetine bir zarar gelmemesi için kabile reisini reislikte bırakmaktaydı ve Medine’de, daha önce oranın başkanlığını yürüten “Saad b. Muaz”ın görüşlerine saygı duymaktaydı.¹

7-) Muhaliflere Yönelik Uygun Tavrı Takınmak

Davetçi, her birine durum ve fikirleri uyarınca davranması için değişik halk gruplarını tanımalı ve muhalif grupların düşüncelerini bilmelidir. Zira her şeyden önce kendisinin birçok muhalifi bulunmaktadır:

“İşte böyle; biz, her peygambere suçlu-günahkarlardan bir düşman kıldık.”²

Ve ikinci olarak davetçinin muhalifleri fakat bir çeşit değildir:

“Andolsun, insanlar içinde, müminlere en şiddetli düşman olarak yahudileri ve müşrikleri bulursun. Onlardan, iman edenlere sevgi bakımından en yakın olarak da “Hristiyanlar” diyenleri bulursun.”³

Her fırsattan kutlu elçiye ve onun mukaddes ülkelerine darbe vurmak için yararlanan Allah’ın yeminli düşmanlarına acımanın ve güvenmenin Allah’ın kabul edeceği bir şey olmadığı gayet açıktır. Ancak İslam’ın yeminli düşmanlarının haricinde her biri özel bir tavrı isteyen başka gruplar da mevcuttur:

1. Allah Resulü (s.a.a)’in yaptığı ve buyurduğu gibi kendi hallerine bırakılması gereken zararsız muhalifler:

¹ Sire-i Nebeviye, İbn-i Hişam, c. 2, s. 273

² Furkan suresi, 31. ayet

³ Maide suresi, 82. ayet

“Sizin dininiz size, benim dinim bana.”

2. Davetçinin davet etmesi, hakka çağırması icap eden ve kabul etmemeleri halinde onları kendinden uzaklaştırması ve akrabalık bağını onlar ile kesmesi gereken sapmış akrabalarıdır. Bu, en son anlara kadar sapmış evladını hak yoluna çağırın ve sonra vahyin geldiği Hz. Nuh'tan öğrendiğimiz bir davranıştır:

“Ey Nuh, kesinlikle o senin aileden değildir. Çünkü o, salih olmayan bir iş (yapmıştır).”²

3. Muhalif olmuş taraftarlardır. Allah, bu gruba da şiddet ile tavır almaktadır; zira bunların zararı oldukça çoktur ve Allah'ın dininden yüz çevirmek ile diğer müminlerin ruhiyelerini de zayıflatmaktadır:

“Sizden kim dininden geri döner ve kafir olarak ölürse, artık onların bütün işledikleri (amelleri) dünyada da, ahirette de boşa çıkmıştır.”³

4. Korkudan dolayı davetçiyi devrimci hareketlerden sürekli soğutan ve yağcılıktan ötürü kusur ve eksiklikleri söylemeyen korkak ve dalkavuk fertlerdir. Hz. Ali (a.s), davetçinin bu grup karşısındaki görevini aydınlatmakta ve şöyle buyurmaktadır: Korkak ile müşavere etme ve dalkavuk fertleri kendinden uzaklaştır.

O yüce şahsiyet bu çirkin sığara dikkat çekmek için buyuruyor ki:

¹ Kafirun suresi, 6. ayet

² Hud suresi, 46. ayet

³ Bakara suresi, 217. ayet

Benim ile şahla konuşur gibi konuşmayınız. Aklnıza gelen her şeyde uyarı da buyurunuz. Atımın arkasından koşmayınız.

Ve bazı köleler gibi kendinizi küçük düşürmeyiniz.

8-) Sahnede Hazır Olmak

Tebliğde yalnızca sözden yararlanmanın o kadar da eseri bulunmamaktadır; zira sözün dayanağı ameldir. Davetçi küfür ve putperestlik aleyhine yalnız söz ile kıyam etmeyen, buna ek olarak baltayı omzuna alan ve put haneye girerek büyük put haricinde putların hepsini kıran İbrahim Halil (a.s)'ı takip etmelidir:

“Böylece o, yalnızca büyükleri hariç olmak üzere onları paramparça etti; belki ona başvururlar diye.”¹

Kenara ve inzivaya çekilmekle, Allah'ın dininin davetçisi olunamaz. Sosyal alanlardan uzak olmak, davetçinin vaziyet ve durumdan habersiz olmasına yol açar ve toplumun meselelerinden haberi olmayan bir davetçi fazla başarılı olamaz. Dolayısıyla davetçi, değişik alanlarda, iyi işlerde halk ile yardımlaşmalıdır;

“İyilik ve takva konusunda yardımlaşın, günah ve haddi aşmada yardımlaşmayın.”²

Davetçi, sürekli halka hizmet etmenin endişesindedir. Bundan dolayı tebliğin zaman ve mekanı, sorunlar,

¹ Enbiya suresi, 58. ayet

² Maide suresi, 2. ayet

tehlikeler, onun zorlukları ve halkın eziyetleri...vb. onun bir an görevi yapmaktan alıkoyamaz. Tıpkı Hz. Musa (a.s.)'ın hatta Firavun'un kavminden kaçma halinde dahi erkekler ile beraber haya etme nedeniyle koyunlarını çeşmeden su içirmeye yanaşmayan Hz. Şuayb (a.s.)'ın kızlarına yardım etmeye gidip vazifesini yapması gibi;

“Medyen suyuna vardığı zaman, su almakta olan bir insan topluluğu buldu. Onların gerisinde de (hayvanları su başına götürmekten çekinen) iki kadın buldu. Dedi ki: Bu durumunuz ne? Çobanlar sürülerini sulamadıkça, biz sürülerimizi sulamayız; babamız, yaşı ilerlemiş bir ihtiyardır, dediler. (Musa) Hemencecik onların sürülerini suladı.”¹

9-) İslami İlimleri ve Şer'i Hükümleri Bilmek

Mukaddes İslam dinin buyruklarının önemli bir bölümü, fer'i hükümler, haram ve helal bağlamında olması hasebi ile davetçi, bu hükümleri iyi bir şekilde bilmeli ve şer'i bir meselenin doğru cevabını bilmemesi halinde kesin olmayan cevaptan kaçınmalıdır; ki yüce Allah bu davranışı yasaklamıştır:

“Dillerinizin yalan yere nitelendirmesi dolayısıyla şuna helal, buna haram demeyin. Çünkü Allah'a karşı yalan uydurmuş olursunuz. Şüphesiz Allah'a karşı yalan uyduranlar kurtuluşa ermezler.”²

Şer'i bir mesele halka yanlış söylendiği bir durumda, imkan ölçüsünce soruyu soran şahıs yanlıştan

¹ Kasas suresi, 23 ve 24. ayetler

² Nahl suresi, 116. ayet

kurtarılmalıdır¹ ve bu da bazı durumlarda söz konusu meseleyi söyleyen fert için bir takım sorunlar yaratmaktadır.

Davetçi, şer'i meselelerde halkın kendisini taklit ettiği müctehidin fetvasını söylemelidir. Eğer kendisi müctehit ve fetva sahibi ise, muhataplarının kendisini taklitçisi olması haricinde görüş ve fetvasını söyleyemez. Halkın bu konularda ifrat ve tefrite duçar olmaması için şer'i hükümlerin gerçek sınırları söylenmelidir.

Kefen, defin, telkin ve ölüye namaz kılmak gibi pratik şer'i meseleleri bilmek, davetçinin yerine getirmesi için her zaman hazırlıklı olması gereken konulardır. İnsani (psikoloji, sosyoloji, ekonomi vb.) ilimler ile ilahi ilimler arasında benzerlik bulunması ve bu ilimlerin şer'i hükümlerin konusunu aydınlatmaları nedeniyle onları bilmek davetçi için gereklidir. Zira davetçinin uğraş ve işi, halkın ve insanlık camiasının ruhu ve psikolojisi ile ilgilidir ve muzarebe² ve muzarae³ vb. konuları anlatmak ve açıklamak, ekonominin temellerini ve iktisat ilminin konularını bilmeyi istemektedir. Özellikle banka, sigorta, arz, enflasyon, pahalılık, bütçe, vergi, özel vergiler vb. gibi yeni konuların toplumda gündemde olduğu zamanımızda bunların şer'i hükümleri halka açıklanmalıdır.

Davetçinin genel anlamıyla fıkıh, kelam, tefsir, tarih, hadis, dinler ve ahlak ilimlerine ihtiyacı bir zorunluluktur.

Değişik teknikleri yüzeysel olarak bilmek de halkı çekme de etkili bir faktördür. Davetçinin, kendi tebliğsel muhitinde hüner sayılan şeylere yabancı kalmaması iyidir.

Şairler topluluğunda şiir ile tanışıklığı olmak, edipler topluluğunda edebi bir makale yazabilmek ve üniversiteliler ortamında bilimsel kavramlara aşina olmak.... Bir cümleyle

¹ Risale-i Ameliyye, İmam Humeyni (r.a) 13. mesele

² Para ve emek ile ortaklık kurmak.

³ Zirai ortaklık

davetçi, değişik yollarla halkı Allah'ın dinine çağırabilmesi için bütün dallarda uzman olmalıdır.

“Rabbin yoluna hikmetle ve güzel öğütlerle çağır ve onlara en güzel bir biçimde mücadele et.”¹

Allah'ın Resulü (s.a.a), bir güreşçiyi İslam'a davet etti; güreşçi dedi ki: Eğer hak ise kabul ederim. Hz. Peygamber onunla güreş yaptı ve iki defa onu yere attı ki güreşçinin şaşırmasına sebep oldu ancak yine de iman etmedi.²

İslam alimleri içerisinde (Şeyh Bahai olarak tanınan) Merhum Şeyh Bahaidin Amuli mimarlıkta, matematikte, fıkıhta, şiirde, sihirde, siyaset biliminde uzman olup birçok ilmi bilen alimlerden idi.³

10-) Yeni Nesle Önem Vermek

Tebliğde bulunabilecek güçlerin araştırılması lazımdır ve Hz. İsa (a.s)'ın bu güçleri tanıma çabasında olup, şöyle buyurması gibi davetçi de bu güçleri tanımalıdır:

“Allah'a (yönelirken) benim yardımcılarım kimlerdir? Havariler de demişlerdi ki: Allah'ın yardımcılarını bizleriz.”⁴

Allah Resulü (s.a.a) buyuruyordu ki:

“Her an Müslümanların nüfusunu farkında olmam için her doğanı ve her öleni bana bildiriniz.”

¹ Nahl suresi, 125. ayet

² Bihar'ul-Envar, Beyrut Baskısı (Vefa Müessesesi), c.16, s.176

³ Alimlerin Kıssaları-Mirza Muhammet Tenkabeti, s.234

⁴ Saf suresi, 14. ayet

Evet, bu konularda bilgi sahibi olmak, peygamberlerin ve ilahi evliyaların görevidir. Tebliğde bulunabilme gücünde olanlar için de yeni neslin, genç ve delikanlı kuşağın daha fazla bir önemi vardır. Bunun için İmam Sadık (a.s), buyuruyor ki:

“Gençlere önem ver, zira onlar her güzelliğe daha çabuk yönelirler.”¹

Tarih boyunca, güzellikle ısıldayan örnek gençlerimiz vardır;

- Hz. Ali (a.s), on yaşındayken Allah Resulü (s.a.a)'e iman etti.²
- Kur'an Allah'ın emri karşısında şahadete hazır olan İsmail adındaki bir gencin marifetini, imanını ve teslimiyetini insan neslinin terbiyesi için, tarih boyunca nakletmektedir.³
- Hak ve batılın önderleri olan Talut ve Calut kıssasında hakkın taraftarlarının az olmasına rağmen Davud adında bir gencin onların arasından öne çıkıp, iman gücüyle o zamanın küfür önderi Calut'u öldürdüğünü okumaktayız. Kur'an, bu korkusuzluğu ve cesareti övmüş ve Allah, bu genci peygamberlik makamına yükseltmiştir.

“Davud Calut'u öldürdü Allah da ona mülk ve hikmet verdi.”⁴

¹ Bihar'ul-Envar, Beyrut baskısı (Vefa müessesesi), c. 23, s. 236

² Münteh'ul-Emal, Hz. Ali (a.s)'ın faziletleri

³ Sad suresi, 48. ayet

⁴ Bakara suresi, 251. ayet

- On sekiz yaşında olan Usame, peygamberin emri ile savaş komutanı oldu ve Kureyş'in büyüklerinin tümü ona itaat etmekle emrolundular.
- Hz. Peygamber (s.a.a)'in temsilcisi olarak Medine'ye giden ve Allah Resulü (s.a.a)'in gelişi ve hicreti için zemin hazırlayan "Mus'ab", İslam'ın Medine'deki kurucusu oldu ve ilk cemaat namazını kıldırdı.¹
- Peygamber-i Ekrem "Ettab" adında yirmi bir yaşındaki bir genci Mekke valisi olarak tayin etti² ve buyurdu ki: Benim yanımda senden daha iyi kimse yoktur ve halkın itiraz etmesi üzerine şöyle cevap verdi: Yetkinlik yaş ile değildir, o, yaşının az olmasıyla birlikte, üstündür.
- Peygamber-i Ekrem'in sahabelerinin çoğunu gençler oluşturmakta ve cephede onun ile birlikte savaşmaktaydılar ve mukaddes İran ülkesinde, Irak güçlerine karşı savaş cephelerinde yer alan yiğit erlerin çoğu gençler idi. Davetçi, kendilerine uygun bir tarzda davranabilmesi için bu kuşağın ruhiye ve şartlarını iyice bilmelidir.

Çocuğun ruhiyesi "oyun", delikanlının "eğlence", gencin "süslenme", orta yaşlının "övülme" ve ihtiyarın "çokluk (malda, evlatta)" ile uygundur. Bundan dolayı genç, fitri olarak güzel giyinmeyi sevmektedir ve davetçi, bu ruhiyeyi göz önünde bulundurarak onun ile konuşmalıdır. Bu haller Kur'an ayetlerinden alınmıştır:

"Bilin ki, dünya hayatı ancak bir oyun, (eğlence türünden) tutkulu bir oyalama, bir süs, kendi aranızda

¹ Ebediyet Güneşi, c. 1, s. 407

² es-Sire-i Nebeviyye, İbn-i Hişam, c. 4, s. 73

bir öğünme (süresi ve konusu), mal ve çocuklar da bir çoğalma-tutkusu'dur."¹

Davetçi, genç insanın kalbinin ihtiyar insanın kalbinden daha yumuşak olduğunu, hakkı kabul ve yetkinliğe doğru hareket etme zeminin onda daha fazla bulunduğunu bilmelidir.

İmam Sadık (a.s) buyuruyor ki:

"Gencin kalbi ihtiyarın kalbinden daha yumuşaktır."²

Hakkı kabul etme zemininin gençlerde daha fazla oluşu gibi onlarda sapma ihtimali de fazladır. Bu yüzden Hz. Ali (a.s), evlatlarınıza İslami ilim ve öğretileri öğretiniz; ta ki sapkın fikirler karşısında emniyette olsunlar³, diye buyurmaktadır.

11-) Allah'tan Yardım Dilemek

Davetçi İslam'a ve dine mensup olması hasebiyle, onun bütün davranışları halkın gözetimi altındadır. Allah'ın, Peygamberin hanımlarına; Allah Resulünün ailesi olmanız sebebi ile sizin yanlış davranışınızın günahı diğer kadınlarınkinden iki kat daha fazladır, diye buyurması gibi davetçinin günahı da başkalarının günahı ile fark etmektedir. Bundan dolayı davetçi, tam anlamıyla dikkatli olmalı ve tehlikelerden zarar görmemek için Allah'a sığınmalı, O'ndan yardım dilemeli, ilahi buyrukları yerine getirmede özen sergilemeli, konuşmada dikkatli olmalı, başkalarından daha az şaka yapmalı, yemek yemede halkın durumuna riayet

¹ Hadid suresi, 20. ayet

² el-Hadis, c.1, s.349

³ Vesail'u eş-Şia, İslam mektebi, c.15, s.197

etmeli, ev, elbise, araba, misafirlikler, arkadaşlar, iş, ticaret ve her tarz siyasi, içtimai ve iktisadi hareket konusunda bir İslam davetçisinin şanının tersine davranmamaya ve bunların kendisini konumundan uzaklaştırmamasına dikkat etmelidir. Halkın düşüncesiyle çalışma yapmak isteyen bir kimse için, halkın düşüncesinin onunla bağdaşması lazımdır.

Davetçi, tebliğde bulunmadan önce dua, Ayet’el-Kürsi okuma, sadaka verme ve gerçek bir sığınma talebinde bulunma ile kendini yüce Allah’ın yanında sigortalamalıdır.

Eğer davetçinin tebliğdeyken söyleyecekleri tamamlanırsa, halkı sözü uzatarak oyalamamadır. Eğer o, hazırlık yapmamış ise, konuşma yapmamalıdır. Eğer ondan önce bazıların programları icra edilmişse, kendi programını çok kısaltmalıdır. Kötü anlamı olmayan espriler değişiklik ve halkın ruhiyesi için iyidir ve davetçi tebliğden önce dinlenmiş olmalıdır.

Allah’ın lütuf ve yardımını davetçiyi kapsamadıkça bu belirtilenler ve bu kitapta zikredilen konuların tümü, yalnız öğrenmek ile pratize edilemez. Ve bu lütuf ve rahmet, O bir olan yaratıcının dergahından yardım istemeksizin müyesser değildir.

UYARILAR

Davetçiye Uyarılar

1-) Dünya ve Üstünlük İsteminden Sakınmak

Dünya istemi ve maddiyata boğulmuş olan bir davetçi, halka, ey insanlar, dünyanın kulu olmayınız, dünya bir araçtır, o bir kalma yeri değildir ve Allah’ı dünyaya satmayınız, diye söyleyebilir mi?

Acaba halk demeyecek midir ki:

“Siz, insanlığa iyiliği emrederken, kendinizi unutup musunuz? Oysa siz kitabı okuyorsunuz.”¹

Ancak kalplerinde dünya sevgisi olmayan kimseler, halkı dünya isteminden sakındırabilirler;

“Böylelikle kendi ihtişamı-süsü içinde (Karun) kavminin karşısına çıktı. Dünya hayatını istemekte olanlar: “Ah keşke, Karun’a verilenin bir benzeri bizim de olsaydı. Gerçekten o, büyük bir pay sahibidir” dediler. Kendilerine ilim verilenler ise “Yazıklar olsun size, Allah’ın sevabı, iman eden ve salih amellerde bulunan kimse için daha hayırlıdır” dediler.”²

Davetçi, üstünlük isteminden kaçınmalıdır, zira Allah, ahiret yurdunu; yani ebedi olan cenneti büyüklenmeyen ve yeryüzünde asilik ve bozgunculuk yapmayan kimselere mahsus kılmıştır:

“İşte ahiret yurdu; biz onu, yeryüzünde büyüklenmeyenlere ve bozgunculuk yapmak istemeyenlere (armağan) kılarız. (Güzel) Sonuç takva sahiplerininindir.”³

Üstünlük istemi olan bir insan, başkalarına bir değer vermez, egoist ve bencil olur ve ***“iş konusunda onlarla müsavere et”⁴*** diye buyuran Allah’ın emrinin tersine insanları önemsemez.

¹ Bakara suresi, 44. ayet

² Kasas suresi, 79 ve 80. ayetler

³ Kasas suresi, 83. ayet

⁴ Al-i İmran suresi, 159. ayet

2-) İlimsiz ve Amelsiz Sözden Sakınmak

Davetçinin konuşma zorunluluğu oldukça açıktır. Ancak her söz güzel değildir. Davetçi söz söylerken şunlara dikkat etmelidir:

1- Söz güzel olmalı, ancak muhtevassız olmamalıdır;

“Böylece her peygambere, insan ve cin şeytanlarından bir düşman kıldık. Onlardan bazıları bazısını aldatmak için yaldızlı sözler fısıldarlar.”¹

2- Davetçi hazırlıksız olmamalıdır; o sözünün değişik yönlerini önceden yapacağı hazırlık ile incelemeli ve onları bilmelidir, zira Allah buyuruyor ki:

“Hakkında bilgin olmayan şeyin ardına düşme; çünkü kulak, göz ve kalp, bunların hepsi ondan sorumludur.”²

3- Söz ilimsiz olmamalıdır; ki ilimsiz söz, Allah'ın yanında büyük bir günahtır;

“Hakkında bilginiz olmayan şeyi ağızlarınızla söylediniz ve bunu kolay sandınız; oysa o Allah katında çok büyük (bir suç) tür.”³

Davetçi, Allah Resulü (s.a.a)'ın amel ettiği gibi insanları tam bir bilinçlilik ile Allah'a doğru çağırmalıdır;

“Bir basiret üzere Allah'a davet ederim; ben ve bana uyanlar da.”¹

¹ En'am suresi, 112. ayet

² İsra suresi, 36. ayet

³ Nur suresi, 15. ayet

4- Söz amelsiz olmamalıdır; bilgili ancak amelsiz olan davetçinin vaazları kalplere tesir etmez;

“Alim ilmi ile amel etmezse, vaazları kalplere tesir etmez.”²

Ve ilmi ile amel etmeyen kişiye sitem edilmektedir;

“Ey iman edenler, yapmayacağınız şeyi neden söylersiniz?”³

“Siz insanlara iyiliği emrederken, kendinizi unutup musunuz?”⁴

Bu tarzda konuşmak, fena halde Allah'ın hiddet ve gazabına yol açmaktadır;

“Yapmayacağınız şeyi söylemeniz, Allah katında bir gazap (konusu olması) bakımından büyüdü (büyük bir suç teşkil etti).”⁵

Amelsizlik, alimin makamını eşeğe benzetilecek derecede aşağıya indirmektedir;

“Kendilerine Tevrat yükletilip de sonra onu (içindeki derin anlamları, hikmet ve hükümleriyle

¹ Yusuf suresi, 108. ayet

² Usul-i Kafi, c.1, s.44

³ Saff suresi, 2. ayet

⁴ Bakara suresi, 44. ayet

⁵ Saff suresi, 3. ayet

gereği gibi) yüklenmemiş olanların durumu, koskoca kitap yükü taşıyan eşeğin durumu gibidir.”¹

3-) Bidatten, Tahriften ve Sentezcilikten Sakınmak

Mukaddes İslam dini, kamil bir dindir ve bütün alanlarda ölçü ve hüküm taşımaktadır; bu hükümleri, dinde uzman olan bilginler; yani müçtehitler kitap ve sünnetten istifade ederek halka açıklarlar.

Bundan dolayı, davetçi, dini olmayan bir konuyu dine sokmamaya dikkat etmelidir; zira Allah’a ve elçisine yalan isnat etmek haram bir ameldir.²

Davetçi, Kur’an ayetlerini kendi rey ve düşüncesine göre tefsir etmemeye özen göstermelidir, zira rey ile tefsirde bulunan kimsenin yeri cehennem ateşidir;

“Kur’an’ı kendi rey ile tefsir eden kimse, Allah’a yalan isnadında bulunmuştur.”³

Allah’ın sözlerini heva ve heves esasınca değiştiren kimse, kıyamet günü Allah’tan kurtulamaz;

“Onlara ayetlerimiz apaçık belgeler olarak okunduğunda, bizimle karşılaşmayı ummayanlar, derler ki: “Bundan başka bir Kur’an getir veya onu değiştir.” De ki: “Benim onu kendi nefsimin bir öngörmesi olarak değiştirmem benim için olacak şey değildir. Ben, yalnızca bana vahyolunana uyarım. Eğer Rabbime isyan edersem, gerçekten ben, büyük günah azabından korkarım.”⁴

¹ Cum’a suresi, 5. ayet

² Tahrir’ul-Vesile, c.1, s. 274, Cemaat İmamının Şartları Bölümü

³ Bihar’ul-Envar, Beyrut baskısı (Vefa Müessesesi) c. 36, s. 227

⁴ Yunus suresi, 15. ayet

Allah’ın düşmanlarının özelliklerinden biri de, hakikatleri tahrif etmeleridir;

“Kitap ehlinde öylesi vardır ki, bir kantar emanet bıraksan onu sana geri verir; öylesi de vardır ki, ona bir dinar emanet bıraksan, sen, onun tepesine dikilip durmadıkça onu sana ödemez. Bu onların “ümmiler (zayıf bilgisizler veya Ehl-i Kitap olmayanlar) konusunda üzerinizde bir yol (sorumluluk) yoktur” demiş olmalarındandır. Oysa kendileri (gerçeği) bildikleri halde Allah’a karşı yalan söylemektedirler.”¹

“Onlardan öyleleri vardır ki, dillerini kitaba doğru eğip бүkerler, siz onu (bu okur göründüklerini) kitaptan sanasınız diye. Oysa o kitaptan değildir. “Bu Allah katındandır” derler. Oysa o, Allah katından değildir. Kendileri de bildikleri halde Allah’a karşı (böyle) yalan söylerler.”²

Bazı düşmanlar, inatçı bir tarzda tahrif yapmakta, yani tahrife ek olarak alaylı cümleler de kullanmaktadırlar;

“Ama zulmedenler, kendilerine söylenen sözü bir başkasıyla değiştirdiler. Biz de o zalimlerin yaptıkları bozgunculuğa karşılık, üzerlerine gökten iğrenç bir azab indirdik.”³

¹ Al-i İmran suresi, 75. ayet

² Al-i İmran suresi, 78. ayet

³ Bakara suresi, 59. ayet

Bu tahriflerin neticesi, Allah'ın acı azabıdır, o halde davetçi, her şekil ve surette hakikatleri tahrif etmeden kaçınmalıdır.

Hak ve batılı birbirlerine karıştırmak, günahı tahriften az olmayan ve halkı saptırmayı peşinden getiren sentezciliktir;

“(Musa) Dedi ki: “Ya senin amacın nedir ey Samiri?” Dedi ki: “Ben onların görmediklerini gördüm, böylece elçinin izinden bir avuç alıp atıverdim; böylelikle bana bunu nefsim hoş a giden (bir şey) gösterdi.”¹

Hz. Ali (a.s)’ın bu konuya işaret eden bir sözü bulunmaktadır:

“Haktan bir bölüm ve batıldan da bir bölüm alı ve birbirlerine karıştırırlar, işte bu esnada şeytan kendi dostlarına hakimiyet kurar.”²

O yüce şahsiyet, Hasan Basri’nin kendi konuşmalarını yazdığını fark etti. Ne yazıyorsun, diye sordu. O da, senin hikmetli sözlerini not alıyor, bazı konuları da kendim onlara ekliyor ve halka konuşma yapıyorum, dedi. Hz. Ali (a.s) ona şöyle söyledi: Samiri de bu işi yapıyordu. O, ben peygamberin mesajını aldım ve kendi sanatımla karıştırıp halkı saptırmak için bir buzağı yaptım, demekteydi.

Evet, Allah’ın dışındaki şeyler için konuşma yapan, peygamberin ve vahinin eserleri olan ayet ve hadisleri heva ve hevesinden kaynaklanan konular ile karıştıran ve halka

¹ Taha suresi, 95 ve 96. ayetler

² Nehc’ül-Belağa, Feyz’ul-İslam, 50. hutbe, s. 138

sunan her kişi, Samiri’nin işini yapmıştır. Bu sebepten ötürü Hz Ali (a.s), halka yüzünü çevirdi ve buyurdu ki:

“Uyanık olunuz her kavmin bir Samirisi vardır ve bu şahıs da bu ümmetin Samirisidir.”¹

4-)Yanlış Tahlillerden Sakınmak

Yanlış öngörüler, davetçinin şahsına darbe vurur. Meseleleri tahlil etmek ve gelecek olayların öngörüsünü yapmak bilim ve bilinç esasınca olmadığı takdirde yanlgı olacaktır. Bundan dolayı bir meselenin değişik olan yönleri aydınlanmadan önce, onu yalanlamamak ve doğrulamamak gerekir; Allah, işte bu fiil yüzünden inkarcıları kınamakta ve buyurmaktadır ki:

“Hayır, onlar ilmmini kuşatamadıkları ve kendilerine henüz yorumu gelmemiş bir şeyi yalanladılar. Onlardan öncekiler de böyle yalanlamışlardı. Zulmedenlerin nasıl bir sonuca uğradıklarına bir bak.”²

Davetçi, kapalı ve baş döndürücü konulara girmekten sakınmalıdır; zira kendisinin de başı döner;

“Görmedin mi; onlar, her bir vadide vehmedip duruyorlar.”³

Felsefi konulara tam hakim olmayan birinin bu yol ile Allah’ın varlığını ispatlayamayacağı, tersine bir çok şüphe

¹Numune Tefsiri, c. 13, s. 286 (Nur’ul-Sakaleyn Tefsirinden nakledilmiştir; c.3, s. 392)

² Yunus suresi, 39. ayet

³ Şuara suresi, 225. ayet

oluşturacağı oldukça açıktır. O halde insan, kendisinin bildiği, açıklama gücü taşıdığı ve muhataplarına da kavratılabileceği konuları anlatmalıdır.

5-) Gafletten Korunmak

Davetçi, asla kendini sigortalı bilmemelidir. Tıpkı ehliyeti, sağlam arabası ve tüm imkanları olmasına karşın bir anlık gafletten dolayı ölen bir şoför gibi bir an gaflet etmesi takdirde onun da işi biter.

Taklit mercilerinden biri demektiydi ki: Allah, bir an hafızamı aldı. Öyle ki hatta adım bile unuttum. Evet, tebliğin büyük sorumluluğundan gaflet etmek, utanç verici neticeleri ardından getirir. Allah peygamberine şöyle buyuruyor:

“Eğer o, bize karşı bazı sözleri uydurup-söylemiş olsaydı, muhakkak onun sağ elini (bütün güç ve kudretini) çekip alıverirdik. Sonra onun can damarını elbette keserdik.”¹

Yüce Allah başka bir yerde de şöyle uyarıda bulunmaktadır:

“Eğer şirk koşacak olursan, şüphesiz amellerin boşa çıkacak ve elbette sen, hüsrana uğrayanlardan olacaksın.”²

Bizler, düşmanlarımızın çok olduğunu ve değişik şekillerde gafletin ve sapmanın zeminini meydana getirdiklerini bilmeliyiz.

¹ Hakka suresi, 44-45 ve 46. ayetler

² Zümer suresi, 65. ayet

Bazen gerçeğin aksi doğrultusunda bilgiler verirler: ***“...Ve sana karşı bir takım işler çevirmişlerdi.”¹***

Bazen korkuturlar: ***“Onlar, kendilerine insanlar: Size karşı insanlar topla(n)dılar, artık onlardan korkun (dediler)”²***

Bazen şatafatlı hayatlarıyla: ***“Sakın onlardan bazılarını yararlandırdığımız şeylere gözünü dikme.”³***

Ve bazen de gidiş-gelişleri ıstırap uyandırmaktadır: ***“İnkâr edenlerin ülke ülke dönüp-dolaşmaları seni aldatmasın.”⁴***

Netice itibarıyla vesveseler, tağutlar, münafıklar, taraftarlar, hurafeler, acı ve tatlı olaylar, rakipler ve kıskançlıklar bunların her biri, davetçinin dikkatini Allah’tan çekmek ve onu gafil etmek için birer tuzaktır ve Allah’ın özel yardımını olmaksızın kurtuluş mümkün değildir. Allah hepimizi korusun.

6-) Mesuliyet Kabul Etmekten Kaçınmak

Tebliğ, kültürel bir cihattır ve bu mesuliyetin yükünü yüklenmemek gerçekte savaştan kaçıştır. Bir gün, büyük hadisçi Şeyh Abbas Kumi, Meşhed’in bir ilçesine misafir olur. O, oturduktan ve hal-hatır sorduktan sonra yazı yazmayla meşgul olur. Ona bu gün dinlenme günüdür, derler. O da der ki: Acaba sizler mesuliyetimi yerine getirmeme razı değil misiniz? İmam-ı Zaman’ın ekmeğini

¹ Tevbe suresi, 48. ayet

² Al-i İmran suresi, 123. ayet

³ Hicr suresi, 88. ayet

⁴ Al-i İmran suresi, 196. ayet

yememi ve çalışmamamı mı söylüyorsunuz? Derler ki: Bugünün yemeği İmam'ın kutlu payından değildir; bugün çalışmamamız daha iyidir. O da acaba ilahi nimetler karşısında çabasız kalmam doğru mudur, diye sorar.

Allah, mesuliyet yükünü omuzlamaktan kaçınan davetçiye zor muamelede bulunacaktır.

7-) Töhmnet Konumundan Kaçınmak

Davetçi, töhmete maruz kalmasına sebep olacak fiilleri yapmaktan kaçınmalıdır. Zira kendini töhmnet konumuna sokan kimse, kendine kötü zan besleyen kişiyi kınamamalıdır.¹

Davetçinin imkan ölçüsünde toplantıları açık olmalı, ev ve arabası halkın malı ise ve o bunlardan yararlanıyorsa, halkın olduğunu söylemeli, her şahıs ile fotoğraf çekmemeli, her davete katılmamalı, kötü olarak tanınan veya hiç tanınmayan sermaye sahiplerinin iş yerlerinde oturmamalı, bazen bir şahsa ilgi gösterdiği zaman onun delilini halka söylemeli ve eğer meşhur bir davetçi ise, kendisine söylemediği bir şeyi isnat etmemeleri için konuşmalarını kasete kaydetmeli, seçimlerde özel bir adayın taraftarlığını yapmamalı ve genel olarak halkın su-i zannına sebep olabilecek her sözü söylemekten ve her hareketi yapmaktan kaçınmalıdır.

8-) İstibdat ve Tefrikadan Kaçınmak

Hakimiyet istemi ve zorbalık, halkı ilahi buyruklara inandırmanın yolu değildir;

“Artık sen, öğüt verip-hatırlat. Sen, yalnızca bir öğüt verici-bir hatırlatıcısın. Onlara zor ve baskı kullanacak değilsin.”¹

Halkı yumuşaklık ve özgürce Allah'ın dinine çağırarak gerekir. İstibdat ve boğucu bir hava, bir müddet için halkı ilahi buyruklara görünüşte itaatkar kılabilir, ama gerçek iman ortada olmazsa, ilk fırsatta her şeye sırtlarını dönecek ve tekme vuracaklardır.

Tıpkı sihirbazların iman etmesinin de kendi izniyle olması beklentisinde olan Firavun'un istibdat ve zorbalık ile sihirbazların Musa'nın Rabbine inanmalarına engel olamayışı gibi, bu mesele, küfür cephesinde de geçerlidir;

“Firavun: Ben size izin vermeden önce O'na iman ettiniz, öyle mi?”²

Davetçi, tefrika yaratmaktan kaçınmalı ve vahdetin çağrıcısı olmalıdır; ki Allah Resulü (s.a.a) tefrika oluşturanlara yabancıdır;

“Gerçek şu ki, dinlerini parça parça edip kendileri de gruplaşanlar, sen hiçbir şeyde onlardan değilsin.”³

Acaba şimdiye kadar kimse ilahi peygamberlerin arasında ayrılık ve tefrika olduğunu görmüş müdür? Allah'a davet eden kimseler arasında tefrika ve ayrılığın olmasının manası yoktur ve müminler de onları birbirlerinde ayrı görmemektedirler;

¹ Vesail-u eş-Şia, İslam Mektebi, c. 8, s. 423

¹ Gâşiye suresi, 21 ve 22. ayetler

² A'raf suresi, 123. ayet

³ En'am suresi, 159. ayet

“(Müminler derler ki) O’nun elçileri arasında hiçbirini (diğerinden) ayırdetmeyiz.”¹

Gerçi uyarılar bu kaç cümleyle sınırlı değildir, ancak kitap kalınlaşmakta, okuma ve yazma tahammülü ise azalmaktadır. Umulur ki ayet ve rivayetlerden alınan bu derleme kalem ve konuşma ehli için bir kılavuz olur. Eğer Allah izin verirse, tecrübelerden ve Kur’ani noktalardan kaynaklanan başka notları da gelecekte yayınlayacağım.

Ey Allah’ım nebilerin, vasilerin, şehitlerin, alimlerin ve üzerimizde hakkı bulunan tüm kimselerin ruhunu bizden razı kıl.

Vesselam

¹ Bakara suresi, 285. ayet